T.C.

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

ARKEOLOJİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MÖ 5. ve 4. BİN YIL NAHÇIVAN MANGALY KAPLARI

Ezgi EMRE

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ahmet UHRİ

İZMİR- 2017

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "MÖ 5. ve 4. Binyıl Nahçıvan Mangaly Kapları" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım. Tarih

…../…../2017

Ezgi EMREİmza

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MÖ 5. ve 4. Binyıl Nahçıvan Mangaly Kapları

Ezgi EMRE

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

Klasik Arkeoloji Programı

Bu çalışma içerisinde Mangaly olarak bahsedilen kap türü, farklı bir çok terminolojiye sahiptir. Bunlar arasında en sık karşılaşılan terminoloji Cheese Pot olmuştur. Fakat bu çalışmada incelenen orjinal malzemenin Nahçıvan'da üç farklı kazı yerinden ele geçmiş olmasından kaynaklı ve bu kap türüne Güney Kafkas terminolojisiyle Mangaly adlandırması yapılmış olmasıyla, ilerleyen bölümlerde de bu terminoloji kullanılmıştır.

Mangaly kaplarının yapılan araştırmalar ile birlikte oldukça geniş bir kullanım alanına sahip olduğu görülmüştür. Güney Kafkasya'nın tamamı dışında; Anadolu,İran, Ege Adaları, Kıta Yunanistan,Balkanlar, Fransa ve bir çok Kuzey Avrupa ülkesinde örneklerinin bulunduğu anlaşılmıştır.

M.Ö 4. ve 5. binyıla tarihlenen bu kaplar, kendi içerisinde belirli karakteristik benzerlikler gösterse de, farklı özelliklere sahiptirler. Mangaly kaplarını malzeme ve teknik olarak incelediğimizde; orta ve kaba nitelikli olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Bu iki grup içerisinde en sık karşılaşılan grup kaba nitelikli kaplardır.

Yukarıda da değinildiği üzere oldukça geniş bir dağılım alanına sahip ve uzun bir dönem kullanılmış olan bu kaplar üzerine bu güne kadar, bir çok farklı yorum getirilmiştir. Fakat bu yorumları destekleyecek ayrıntılı bir çalışma maalesef yapılmamıştır. Yorumlar genellikle kabın tipolojisi üzerine olmuştur ve oldukça tartışmalıdır. Bu sebeple, çalışma içerisinde bu güne kadar Mangaly kaplarıyla ilgili yapılan yorumlardan bahsedilecek ve yayınsal kaynak taraması içerisinde karşılaşılan çömleklerin buluntu yerleri tanıtılarak,Nahçıvan

buluntuları ile oluşturulan tipolojik benzerlik ve farklılıklar, diğer Mangaly örnekleriyle karşılaştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler ; Mangaly, Cheese Pot, Nahçıvan , Anadolu, İran, Ege Adaları, Kıta Yunanistan, Balkanlar, Fransa, MÖ 4. - 5. Binyıl, Kalkolitik , Keramik.

ABSTRACT

Master's Thesis

5th and 4th Millenium BC Nakhchivan Mangaly Pottery

Ezgi EMRE

Dokuz Eylül University

Institute of Social Sciences

Department Archaeology

Archaeology Program

The pottrey type referred to as Mangaly in this study has been given different names in different parts of the word. Cheese Pot is the most common term used to designate this kind of vessel. Nevertheless, since the original material under scrutiny, which originates from three different excavation sites in Nakhchivan, is named Mangaly in the South Caucasian terminology, this term has been preferredto other labels. The term Mangaly will hence be used in the following chapters. It seems that Mangaly vessels , which are caracterized by a circular row of holes below the rim, had in fact a wide range of uses, none of which is known with certainty. Outside the South Caucasus, similar pots have been found in Anatolia, Iran, the Aegean Islands, mainland Greece, the Balkans, France and numerous North European countries. These vessels have been dated to the 4th and 5th mill. BC. While they demonstrate consistent characteristics as a pottery type, some differences are worth mentioning. Mangaly vessels from Nakhchivan can be separated into two main groups - medium and coarse quality - according to their material and technique. The coarse quality group is the most frequently encountered category of the two.

As mentioned above, this type of pottery which was used for a long period of time , has been found over a wide area but many varying interpretations concerning their founction have so far been put forward. These interpretations are based on typological considerations that are often questionable. Therefore, the Mangaly vessels from Nakhchivan will be compared with comparable vessels from Anatolia and elsewhere, by drawing on

the avalaible typological descriptions as well as the description of the sites where they come from.

Keywords : Mangaly, Cheese Pot, Nakhchıvan , Anatolia, Iran, the Aegean Islands, Maninland Greece, the Balkans, France, 4th - 5th mill. BC, Chalcolithic , Vessel.

MÖ 5. ve 4. BİN YIL NAHÇIVAN MANGALY KAPLARI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ii
YEMİN METNİ iii
ÖZET iv
ABSTRACT vi
İÇİNDEKİLER viii
KISALTMALAR xvi
EKLER LİSTESİ xvii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
MANGALY KAPLARININ TANITIMI

1.1 MANGALY KAPLARI 2

İKİNCİ BÖLÜM
NAHÇIVAN MANGALY KAPLARININ MALZEME - TEKNİKSEL VE TİPOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLEREK DİĞER BULUNTU ÖRNEKLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

2.1 NAHÇIVAN BÖLGESİ MANGALY KAPLARI BULUNTU YERLERİ 5
2.1.1 Ovçular Tepesi 5
2.1.1.1 Konum 5
2.1.1.2 Kazı Tarihçesi 5
2.1.1.3 Stratigrafi 6
2.1.2 Zirinçlik 6
2.1.2.1 Konum 6
2.1.2.2 Kazı Traihçesi 6
2.1.2.3 Stratigrafi 7
2.1.3 Sorsu 7
2.1.3.1 Konum 7
2.1.3.2 Kazı Tarihçesi 7
2.1.3.3 Stratigrafi 7

2.2 MALZEME VE TEKNİK 8
2.2.1 Ovçular Tepesi 8
2.2.2 Zirinçlik 10
2.2.3 Sorsu 11
2.3 TİPOLOJİ 12
2.3.1 TİP I 13
2.3.1.1 Tip I a 13
2.3.1.2 Tip I b 13
2.3.1.3 Tip I c 14
2.3.2 TİP II 14
2.3.3. TİP III 14
2.3.3.1. Tip III a 15
2.3.3.2 Tip III b 15
2.3.3.3 Tip III c 15
2.3.3.4 Tip III d 15
2.4 NAHÇİVAN MANGALY KAPLARI İLE DİĞER BULUNTU ÖRNEKLERİNİN MALZEME VE TEKNİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 15

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MANGALY KAPLARININ DİĞER BULUNTU YERLERİ

3.1. GÜRCİSTAN 21
3.1.1 Kviriastskali 21
3.1.1.1 Konum 21
3.1.1.2 Kazı Tarihçesi 22
3.1.1.3 Stratigrafi 22
3.1.2 Damtsvari Gora 22
3.1.2.1 Konum 22
3.1.2.2 Kazı Tarihçesi 22
3.1.2.3 Stratigrafi 23
3.1.3 Berikldeebi 23
3.1.4 Khizanaant Gora 24
3.1.4.1 Konum 24
3.1.4.2 Kazı Tarihçesi 24
3.1.4.3 Stratigrafi 24
3.2 ERMENİSTAN 24

3.2.1 Aratashen ve Aknashen - Khatunarkh 24
3.2.1.1 Konum 24
3.2.1.2 Kazı Tarihçesi 25
3.2.1.3 Stratigrafi 25
3.3 İRAN 26
3.3.1 Köhne Pasgah Tepesi 26
3.3.1.1 Konum 26
3.3.1.2 Kazı Tarihçesi 26
3.3.1.3 Stratigrafi 26
3.3.2 Kul Tepe 27
3.3.2.1 Konum 27
3.3.2.2 Kazı Tarihçesi 27
3.3.2.3 Stratigrafi 27
3.4 DOĞU ANADOLU BÖLGESİ 27
3.4.1 Aştepe 27
3.4.1.1 Konum 27
3.4.1.2 Kazı Tarihçesi 28
3.4.1.3 Stratigrafi 28
3.4.2 Arslantepe 28
3.4.2.1 Konum 28
3.4.2.2 Kazı Tarihçesi 28
3.4.2.3 Stratigrafi 29
3.4.3 Tepecik 29
3.4.3.1 Konum 29
3.4.3.2 Kazı Tarihçesi 29
3.4.3.3 Stratigrafi 29
3.5 BATI ANADOLU BÖLGESİ 30
3.5.1 Ege Gübre 30
3.5.1.1 Konum 30
3.5.1.2 Kazı Tarihçesi 30
3.5.1.3 Stratigrafi 30
3.5.2 Yeşilova Höyük 30
3.5.2.1 Konum 30
3.5.2.2 Kazı Tarihçesi 31
3.5.2.3 Stratigrafi 31
3.5.3 Liman Tepe 31

3.5.3.1 Konum 31
3.5.3.2 Araştırma Tarihçesi 31
3.5.3.3 Stratigrafi 31
3.5.4 Alacalıgöl 32
3.5.4.1 Konum 32
3.5.4.2 Araştırma Tarihçesi 32
3.5.4.3 Stratigrafi 32
3.5.5 Bakla Tepe 33
3.5.5.1 Konum 33
3.5.5.2 Kazı Tarihçesi 33
3.5.6 BayındırKöy 33
3.5.6.1 Konum 33
3.5.6.2 Kazı Tarihçesi 34
3.5.6.3 Stratigrafi 34
3.5.7 Boztepe 34
3.5.7.1 Konum 34
3.5.7.2 Kazı Tarihçesi 34
3.5.7.3 Stratigrafi 34
3.5.8 Karaburun 35
3.5.8.1. Çakmaktepe Cıva Madeni 35
3.5.8.1.1. Konum 35
3.5.8.1.2. Kazı Tarihçesi 35
3.5.8.1.3. Stratigrafi 35
3.5.8.2. Peynirini Mağarası 35
3.5.8.2.1.Konum 35
3.5.8.2.2Kazı Tarihçesi 36
3.5.8.2.3 Stratigrafi 36
3.5.9 Gülpınar (Smıntheıon) 36
3.5.9.1 Konum 36
3.5.9.2 Kazı Tarihçesi 36
3.5.9.3 Stratigrafi 37
3.5.10 Kızılbel 37
3.5.10.1Konum 37
3.5.10.2 Kazı Tarihçesi 37
3.5.10.3 Stratigrafi 37
3.6 EGE ADALARI 38

3.6.1 CHIOS ADASI 38
3.6.1.1 Ayıo Gala 38
3.6.1.1.1 Konum 38
3.6.1.1.2 Kazı Tarihçesi 38
3.6.1.1.3 Stratigrafi 38
3.6.1.2 Emporio 38
3.6.1.2.1 Konum 38
3.6.1.2.2 Kazı Tarihçesi 38
3.6.1.2.3 Stratigrafi 39
3.6.2 SAMOS ADASI 39
3.6.2.1 Heraion 39
3.6.2.1.1 Konum 39
3.6.2.1.2 Kazı Tarihçesi 39
3.6.2.1.3 Stratigrafi 39
3.6.2.2 Tigani 40
3.6.2.2.1 Konum 40
3.6.2.2.2 Kazı Tarihçesi 40
3.6.2.2.3 Stratigrafi 40
3.6.3 LEROS ADASI 40
3.6.3.1 Partheni 40
3.6.3.1.1 Konum 40
3.6.3.1.2 Kazı Tarihçesi 40
3.6.3.1.3 Stratigrafi 41
3.6.4 YALİ ADASI 41
3.6.4.1 Konum 41
3.6.4.2 Kazı Tarihçesi 41
3.6.4.3 Stratigrafi 41
3.6.5 TSİLİMBİRİ 41
3.6.5.1 Konum 41
3.6.5.2 Kazı Tarihçesi 42
3.6.5.3 Stratigrafi 42
3.6.6 ASTYPALAIA ADASI 42
3.6.6.1 Ayiou Ioannou 42
3.6.6.1.1 Konum 42
3.6.6.1.2 Kazı Tarihçesi 42
3.6.6.1.3 Stratigrafi 42

3.6.6.2 Ayiou Vayi 43
3.6.6.2.1 Konum 43
3.6.6.2.2 Kazı Tarihçesi 43
3.6.6.2.3 Stratigrafi 43
3.6.7 RHODOS ADASI 43
3.6.7.1.2 Kazı Tarihçesi 43
3.7 KYKLAD ADALARI 44
3.7.1 KEOS ADASI 44
3.7.1.1 Ayia Irini 44
3.7.1.1.1 Konum 44
3.7.1.1.2 Kazı Tarihçesi 44
3.7.1.1.3 Stratigrafi 44
3.7.1.2 Kephala 45
3.7.1.2.1 Konum 45
3.7.1.2.2 Kazı Tarihçesi 45
3.7.1.2.3 Stratigrafi 45
3.7.1.3 Paoura 45
3.7.1.3.1 Konum 45
3.7.1.3.2 Kazı Tarihçesi 45
3.7.1.3.3 Stratigrafi 46
3.7.1.4 Sykamias 46
3.7.1.4.1 Konum 46
3.7.1.4.2 Kazı Tarihçesi 46
3.7.1.4.3 Stratigrafi 46
3.7.2 MYKONOS ADASI 46
3.7.2.1 Mavrispilia 46
3.7.2.1.1 Konum 46
3.7.2.1.2 Kazı Tarihçesi 47
3.7.2.1.3 Stratigrafi 47
3.8 GİRİT ADASI 47
3.8.1 Trapeza 47
3.8.1.1 Konum 47
3.8.1.2 Kazı Tarihçesi 47
3.8.1.3 Stratigrafi 47
3.9 KITA YUNANİSTAN 48
3.9.1 Argissa Magula 48

3.9.1.1 Konum 48
3.9.1.2 Kazı Tarihçesi 48
3.9.1.3 Stratigrafi 48
3.9.2 Halieis 48
3.9.2.1 Konum 48
3.9.2.2 Kazı Traihçesi 48
3.9.3 Pevkakika 49
3.9.3.1 Konum 49
3.9.3.2 Kazı Tarihçesi 49
3.9.3.3 Stratigrafi 49
3.9.4 Servia 50
3.9.4.1 Konum 50
3.9.4.2 Kazı Tarihçesi 50
3.9.4.3 Stratigrafi 50
3.10 MAKEDONYA 50
3.10.1 Kritsana 50
3.10.1.1 Konum 50
3.10.1.2 Kazı Tarihçesi 50
3.10.1.3 Stratigrafi 51
3.10.2 Hagios Mamas 51
3.10.2.1 Konum 51
3.10.2.2 Kazı Tarihçesi 51
3.10.2.3 Stratigrafi 51
3.10.3 Kastanas 51
3.10.3.1 Konum 51
3.10.3.2 Kazı Tarihçesi 52
3.10.3.3 Stratigrafi 52
3.10.4 Vardaroftsa 52
3.10.4.1 Konum 52
3.10.4.2 Kazı Tarihçesi 52
3.10.4.3 Stratigrafi 52
3.10.5 Perivoloki 53
3.10.5.1 Konum 53
3.10.5.2 Kazı Tarihçesi 53
3.10.5.3 Stratigrafi 53
3.10.6 Dikili Taş 53

3.10.6.1 Konum 53
3.10.6.2 Kazı Tarihçesi 53
3.10.6.3 Stratigrafi 54
3.11 ROMANYA 54
3.11.1 Cuciulata 54
3.11.1.1 Konum 54
3.11.1.2 Kazı Tarihçesi 54
3.11.1.3 Stratigrafi 54
3.11.2 Tirpeşti 55
3.11.2.1 Konum 55
3.11.2.2 Kazı Tarihçesi 55
3.11.2.3 Stratigrafi 55
3.12 FRANSA 55
3.12.1 Er - Yoh 55
3.12.1.1 Konum 55
3.12.1.2 Kazı Tarihçesi: - 56
3.12.1.3 Stratigrafi 56
3.12.2 Terrina 56
3.12.2.1 Konum 56
3.12.2.2 Kazı Tarihçesi 56
3.12.2.3 Stratigrafi 56

SONUÇ 57
KAYNAKÇA 62
EKLER

KISALTMALAR

Çizim No.	Çizim Numarası
fig.	Figür
Lev	Levha
MÖ	Milattan Önce.
s.	Sayfa Numarası
ss.	Sayfa Sayısı.

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Katalog ek s.1
Ek 2: Haritalar ek s.63
Ek 3: Levhalar ek s.67
Ek 4: Resimler ek s.136

GİRİŞ

Bu çalışmanın odak noktasını ; Güney Kafkasya'da bulunan Nahçivan bölgesinden üç kazı alanı; Ovçular, Sorsu ve Zirinçlik'ten ele geçen toplam 82 çömlek parçası oluşturmaktadır. Yapılan araştırmalar sırasında bu kap türünün Kafkasya dışında, İran, Anadolu, Ege Adaları, Kıta Yunanistan ve Balkanlar'da yapılan Arkeolojik kazılarda bulunduğu anlaşılmış ve oldukça geniş bir coğrafi dağılım alanına sahip olduğu görülmüştür.

MÖ 5. ve 4. bin gibi geniş bir kullanım periyodu gösteren *Mangaly* kapları; Batı Anadolu ve Güney Kafkasya ile hemen hemen aynı tarihlere yani MÖ 5. bine dayanırken, Ege Adaları ve Balkanlara baktığımızda bu kap türünün ortaya çıkışı MÖ 4. bini göstermektedir.

Mangaly adı altında incelenen bu kaplar ağız kenarının altında bir sıra delik bulunan, özensiz ve kaba olarak değerlendirebileceğimiz el yapımı veya basit bir kalıp yardımıyla elle veya organik - kemik materyaller kullanılarak üretilmiş kaplar olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada,yayınsal araştırmalar esnasında bu kap türünün kullanım amacı ile ilgili; *Cheese Pot*, *Mangaly*, *Baking Pan* ve *Cooking Pottery* gibi bir kaç farklı terminolojinin olduğu anlaşılmıştır. Fakat bu kapların işlevi üzerine detaylı veya geçerli bir tanımlama yapılmamış olmasından kaynaklı, kullanım amacı oldukça tartışmalı kalmıştır. İncelenen orjinal malzemenin, Güney Kafkas kazılarından Gürcistan'da Beriklideebi adlı kazıda *Mangaly*[1] olarak adlandırılmış olmasından kaynaklı ilerleyen bölümlerde bu adlandırma ile devam edilmiştir.

Yukarıda da bahsedildiği üzere, bu kaplarla ilgili elde edilen bilgiler oldukça çeşitli ve tartışmalıdır. Tüm işlevsel ve terminolojik tanım ve tartışmalar tez içerisinde tartışılacak ve bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

[1] Sevil GÜLÇUR ve Catherine MARRO,"The View From The North:Comparative Analysıs of The Chalcolithic Pottery Assemblages From Norşuntepe and Ovçular Tepesi", After The Ubaıd:Interpreting Change From The Caucasus to Mesopotamia at The Dawn of Urban Cıvılızatıon 4500-3500 B.C.,VARIA ANATOLICA XXVII,2012,sayfa 319

BİRİNCİ BÖLÜM
MANGALY KAPLARININ TANITIMI

1.1 MANGALY KAPLARI

MÖ 5. ve 4. bin yıla tarihlendirilen *Mangaly* 'ler, Kafkasya bölgesinde özellikle Güneyde ; Nahçivan, Ermenistan, Gürcistan'da hemen hemen her Geç Kalkolitik kazı alanında bulunmaktadır. Bunun yanı sıra ; Ege Adaları, İran , Girit , Anadolu ,Kıta Yunanistan, Balkanlarda ve hatta Avrupa merkezli[2] bir çok kazı alanında da ortaya çıkmış olmasıyla oldukça geniş ve ilginç bir coğrafi dağılım alanına sahiptir.

Avrupa kıtasında ele geçen örnekler yine MÖ. 5.-4. bini temsil etmektedir. Yukarıda sayılan buluntu bölgeleri dışında; Çekoslavakya , Portekiz , İspanya , Güney Fransa ve Kuzey Avrupa'dan İrlanda ve Hollanda'da yoğun miktarda bu kapların örnekleriyle karşılaşmaktayız.[3]

El yapımı olan *Mangaly* kapları oldukça kaba ve basit bir görünüme sahiptir. Ağız kenarının altında yer alan tek sıra halindeki delikler bu kap türü için ayırt edici bir özelliktir. Yukarıda da bahsedildiği üzere MÖ. 5. ve 4. bin arasında kullanım görmüş olan bu kaplar; MÖ. 5. binde en yoğun görüldüğü bölgeler Güney Kafkasya, İran, Ege Adaları ve Batı Anadolu iken, MÖ. 4. binlerde en yoğun olarak; Girit, Kıta Yunanistan ,Balkanlar ve Anadolu'nun doğusunda bulunan oldukça az sayıdaki örneklerle karşımıza çıkmaktadır. Fakat şunu belirtmek gerekir ki; bu kapların buluntu bölgeleri tarihsel olarak kronolojik farklılık gösterse de dönem olarak Kalkolitik Çağa geçiş aşaması ve bu çağın bitiş aşamasını göstermektedir. Yani *Mangaly* kapları ele geçen bölgeler arasındaki tarihsel kronoloji MÖ 5. ve 4. bini gösterse de bu dönemler, *Mangaly* buluntu yerleri içerisinde; Geç Neolitik Çağ'dan başlayarak, Erken Tunç Çağı'na kadar kullanılmışlardır diyebiliriz.

Anadolu'daki buluntu yerlerine baktığımızda *Mangaly* kaplarının dağılımı oldukça ilginçtir. Batı Anadolu ve Ege Adaları'nda bir çok kazı alanında *Mangaly*

[2] Krzysztof Nowicki,Final Neolithic Crete and the Southeast Aegean,DE GRUYTER, Germany,2014,sayfa 295

[3] Gabriel Camps ve E. Rostan,Les poteries a perforations en ligne a proposdu facies terrinien du Chalcolithique corse,Bulletin de la Societe Prehistorique française,cilt 79,1982,sayfa 240-247

kaplarına rastlanmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'nden ise *Catherine Marro* ve *Aynur Özfırat'ın* 2004 yılında yapmış oldukları Van, Ağrı ve Iğdır illeri yüzey araştırması sırasında Van / Aştepe ' de ele geçirilen tek bir parça örnek[4] dışında bilinen diğer iki buluntu örneği; Malatya ilinde bulunan Arslantepe kazısından ve Elazığ ili Tepecik kazısından ele geçmiştir.[5] Fakat , Güney Kafkasya ile yakın temasta bulunan Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde bu güne kadar yapılan kazıların Kalkolitik dönem seramik repertuarı incelendiğinde bu tür kaplara rastlanmamıştır.

Mangaly kaplarının buluntu yerleri incelendiğinde ise Anadolunun batısında kalan (Ege Adaları, Batı Anadolu, Kıta Yunanistan ve Balkanlar) genellikle kıyı yerleşimleri iken, Nahçivan Bölgesi'nden ; Ovçular Tepesi düzenli yerleşim periyoduna sahip bir ova yerleşimi, Zirinçlik ve Sorsu sırasıyla 1000 m ve 1400 m yüksekliğinde tam anlamıyla yerleşik yaşam özellikleri göstermeyen, değişken periyodlara sahip, olası göçebe kamplarıdır. Bu bilgiler ışığında, kimi yerleşim alanları dağlık- yarı göçebe- göçebe hayata hakim, kimi yerleşimler ise deniz seviyesinde yerleşik kültür izlerini taşımışlardır diyebiliriz. Bu sebeple kapların kullanım amacıyla ilgili yalnızca dağlık ve göçebe hayat tarzının görüldüğü bir kültüre ait olmadığını, aynı zamanda deniz seviyesinde yerleşik yaşamın benimsendiği kültürlerde de bu kaplara ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Bu kaplar, bir çok farklı coğrafyada kullanım görmüş ve işlevselliği üzerine farklı görüşler öne sürülmüştür. Bunlar ; *Cheese Pot*, *Mangaly*, *Baking Pan* ve *Cooking Pottery* olarak sıralanabilir. Bu terminolojiler arasında en sık kullanılan *Cheese Pot* olmuştur. Fakat bu tezin başlangıç noktası Nahçivan buluntuları olmasından ve Güney Kafkas buluntuları arasında Gürcistan Brekldeebi kazısında *Mangaly* olarak adlandırılmasından kaynaklı bu çalışmada Mangaly terimi kullanılmıştır.

Bu kap türünün en büyük sorunsalı olan yayınsal kaynak azlığının yanı sıra bu kaynakların da oldukça yetersiz kalmasıdır. Bu güne kadar *Mangaly* kapları üzerine bir kaç farklı yorum sunulmuştur. Fakat bu yorumlar kapların buluntu konteksleri veya formları üzerine yapılan değerlendirmelerden ibarettir. Tüm bunların dışında araştırma esnasında bulunan makale ve kazı raporları dahil tüm

[4] C. MARRO ve A. ÖZFIRAT,"2004 yılı Van,Ağrı ve Iğdır İlleri Yüzey Araştırması", Türk Arkeoloji ve Etnoğrafya Dergisi,7.sayı, 2007,sayfa 7

[5] Gıulıo PALUMBI,"The Role Of Pastoral Communıtıes Of The Upper Euphrates Regıon In The Expansıon Of The Kura-Araxes Culture", Internatıonal Symposium On East Anatolia South Caucasus Cultures,Proceedings 1,2015,sayfa 82

veriler yine kabın formu üzerine olmasından kaynaklı eksik kalmış, çömleğin işlevselliği, kullanım amacı verilmemiştir.

İKİNCİ BÖLÜM
NAHÇIVAN MANGALY KAPLARININ MALZEME - TEKNİKSEL VE TİPOLOJİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLEREK DİĞER BULUNTU ÖRNEKLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

2.1 NAHÇIVAN BÖLGESİ MANGALY KAPLARI BULUNTU YERLERİ

Birinci bölümde yapılan *"Mangaly"* tanımlamasından sonra, bu bölümde orjinal malzemenin bulunduğu Nahçıvan kazı yerlerinden bahsedilecektir. Ovçular tepesi, Zirinçlik ve Sorsu'dan oluşan, üç kazı yerinde ortaya çıkarılan toplam 82 *"Mangaly"* parçası içerisinde, düzgün profilli 46 parçanın çizimi yapılarak, tipoloji, malzeme ve teknik açıdan daha detaylı incelenmiş, diğer buluntu yerleri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Birebir incelenen malzemenin Nahçıvan buluntuları olmasından kaynaklı, bu üç kazı yeri ön planda tutulmuştur. Diğer buluntu yerlerinden elde edilen *"Mangaly"* kapları ise Nahçıvan buluntuları etrafında değerlendirilmiştir.

2.1.1 Ovçular Tepesi

2.1.1.1 Konum

Nahçıvan'ın Şerur ilçesinde, Dize köyünün kuzeyinde, Arpaçay'ın sol kıyısında kalan 10 hektarlık bir alandır.

2.1.1.2 Kazı Tarihçesi

Höyük kuzeybatı yönünde uzanan doğal bir tepenin üzerinde 10 hektarlık bir alandır. Kalkolitik ve Erken Tunç Çağ tarihlerini gösteren bu yerleşimin önemi Kura -Aras kültürünün diğer kültürel katmanlarla tahrip edilmemiş olmasıdır. 2006-2013 yılları arasında *Azerbaycan Bilimsel Milli Akademi'sinden Veli Bakhshaliyev* ve Fransa CNRS araştırmacılarından *Catherine Marro* ile birlikte yürütülmüştür. [6]

[6] Veli Baxşelıyev-Catherine Marro ve Sefer Aşurov, Ovçular Tepesi (First Preliminary Report: the 2006-2008 Seasons),Baku-Elm,2010,sayfa 4

2.1.1.3 Stratigrafi

Ovçular Tepesinde karşımıza çıkan dönemler Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı'dır. Kalkolitik stratigrafi basitçe iki gruba ayrılabilir. 10-20 cm kadar bir derinliğe sahip kulübeleriyle karakterize edilir. 1. evrede bir kaç direk deliği ve kapı oyuğundan başka yappı izine rastlanmamıştır. 2. evre ise birbirinden bağımsız, bazı örneklerde taş temelli kerpiç duvarlı çok odalı evlerden oluşmaktadır. Belirli olan mimari ve inşaat tekniklerine rağmen çanak-çömlek ve taş buluntular, aynı zamanda geçim stratejileri her iki evrede de aynıdır. Bu sebeple her iki evre de Geç Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilmektedir.[7]

Radyokarbon verilerine dayanarak her iki evre MÖ. 4350-3940 tarihleri içerisinde yer almaktadır. Bu tarihler içerisinde evre 1 MÖ. 4350-4250 tarihlerini gösterirken, evre 2 M.Ö. 4250-3940'a tarihlendirilmektedir. *Mangaly* kapları her iki evrede de bulunmaktadır.

2.1.2 Zirinçlik

2.1.2.1 Konum

Nahçivan'da yer alan Zirinçlik, Sirab köyünün yakınında yer alır. 1360 m rakımında ve 100 m2'lik alana sahip, dağ eteğinde bulunan bir göçebe kampıdır.

2.1.2.2 Kazı Traihçesi

2014 yılında *Nicolas Gailhard* tarafından araştırılan yerleşim yeri,CNRS (*Centre National de la Recherche Scientifique*) araştırmacısı *Catherine Marro* ve *Azerbaycan Bilimsel Milli Akademi'sinden Veli Bakhshaliyev* başkanlığında 2 hafta süren bir kazıdır. Henüz herhangi bir yayını bulunmamaktadır.

[7] S.Gülçur ve C. Marro,"The View From The North",VARİA ANATOLİCA XXVII,sayfa 307-308

2.1.2.3 Stratigrafi

Bir göçebe kampı olarak değerlendirilen 100 m2'lik alanda yapılan çalışmalar esnasında gömülü bir evin köşesinde 3 in situ küp ve çanak dışında çok az sayıda in situ malzemeye rastlanmıştır.Bölgedeki erozyondan kaynaklı çoğu kalıntı tahrip olmuştur. Diğer buluntular; Misdağı'ndan gelen bakir maden parçaları ve 3 kalıp parçası bulunmuştur. Yapılan C14 analizine göre bu yerleşim yeri MÖ 4200-3700'e tarihlenmektedir.

2.1.3 Sorsu

2.1.3.1 Konum

Zirinçlik gibi Sirab köyünün yakınında yer alan 1050 rakımında olan Sorsu da olası bir göçebe kampıdır.

2.1.3.2 Kazı Tarihçesi

2014 yılında *Savaş Sarıaltun* tarafından araştırılan kazı yeri, CNRS (*Centre National de la Recherche Scientifique*) araştırmacısı *Catherine Marro* ve *Azerbaycan Bilimsel Milli Akademi'sinden Veli Bakhshaliyev* başkanlığında 2 hafta süren bir kazıdır. Henüz herhangi bir yayını bulunmamaktadır.

2.1.3.3 Stratigrafi

100 m2'lik alanda yapılan araştırmalar esnasında, çadır temeli veya ağıl olarak kullanıldığı düşünülen yuvarlak şekilli bir taş duvar ortaya çıkarılmıştır. Çok sayıda keramik parçası ve 2 küp ortaya çıkarılmıştır. C14 analizine göre bu yerleşim yeri MÖ 3800'e tarihlenmektedir. Sorsu keramiği hem teknoloji hem morfolojik olarak Zirinçlik keramik buluntularından oldukça farklıdır. Tek benzer noktaları *Mangaly* kaplarıdır.

2.2 MALZEME VE TEKNİK

MÖ 5. ve 4. binyıla tarihlenen bu kaplar daha önceki bölümlerde bahsedildiği üzere farklı bir çok bölgede kullanım görmüştür. Kendi içerisinde benzerlik ve farklılıklara sahip bu kaplar, hamur içeriğindeki katkı maddeleri ve miktarları üzerinden kaba nitelikli ve orta nitelikli olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Kaba nitelikli seramik grubunda katkı maddeleri daha yoğun bitki-saman izleri ve irili ufaklı taşlar görülürken, orta nitelikli seramik grubunda daha sıkı ve daha ağır bir hamur, daha az saman-bitki katkısı görülmektedir. Hamur içeriğindeki irili ufaklı taşlar ise daha yoğun kullanılmaktadır. Bu çalışmada incelenen orjinal malzemeyi, Nahçivan'da üç farklı kazı yerinden elde edilen toplam 82 *Mangaly* parçası oluşturmaktadır. Çoğu ufak ,ağız kenarı parçalarından oluşan bu buluntular arasından en kayda değer 46 parça seçilmiş ve çizimleri yapılarak daha detaylı incelenmişlerdir. Bahsi geçen bu üç yerleşim yerinden Ovçular Tepesi; 2006-2013 yılları arasında, Sorsu ve Zirinçlik ise ; 2014'ten itibaren 15 gün kadar kısa süreli devam eden kazılardır. Kazı çalışma sürelerine bakarak *Mangaly* kaplarının dağılımı; Ovçular Tepesi'nde kazılan alan 2300 m2'dir. Burada 8 senelik bir kazı süresinde 49 adet Mangaly parçası ortaya çıkarılmışken, 100 m2'lik alanda yaklaşık 15 günlük bir kazı süresine sahip olan Sorsu ve 120 m2'lik alanda kazılan Zirinçlik buluntuları ise sırasıyla 19 ve 14 adettir. Sorsu ve Zirinçliği, Ovçular Tepesi buluntularıyla karşılaştırırsak, kısa süreli kazılar olmalarına rağmen bu iki yerleşim yerinin buluntu oranları Ovçular Tepesine göre oldukça yüksektir.

2.2.1 Ovçular Tepesi

Ovçular Tepesi'nde ele geçen *Mangaly* parçalarının çoğunluğu kaba nitelikli seramik grubuna girmektedir. Hamur içeriğinde; çoğunlukla iri saman ve bitki kalıntı izleri ile ufak taş parçacıkları bulunmaktadır. Seramik parçaları Sorsu ve Zirinçlik parçalarına göre daha hafiftir. Bunun sebebi; Ovçular malzemesinin hamur içeriğinde bitki-saman katkısının daha yoğun olmasıdır. Ayrıca yine Ovçular Tepesi buluntularının, Sorsu ve Zirinçlik *Mangaly* parçalarına göre daha korunmuş olarak, gövde ve dip ile birlikte ele geçmiş olmasının nedeni ise; Sorsu ve Zirinçlik

yerleşimlerinin Erozyona maruz kalmış olmasıdır. Özellikle Zirinçlik yerleşiminin tafonomisi oldukça kötüdür.

Kaba ve basit, el yapımı olan bu kapların özellikle taban kısımlarında derin saman ve bitki izleri ve küçük çukurluklar görülmektedir. Bu izler, elle üretilmiş olan bu kaplara şekil verme aşamasında, kabın oturtulduğu tabanın, taşlık ve bitki-samanın bulunduğu bir zemin üzerinde şekillendirilmiş olabileceği düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Tabanda görülen izlere, bu üç yerleşim arasından çoğunlukla Ovçular ve bir kaç örnekle Sorsu'da karşımıza çıkmaktatır.

Ovçular Tepesi *Mangaly* seramik parçalarının özellikle iç yüzeylerinde yatay ve dikey olarak, derin tarak bezeme-düzeltme görülmektedir. Bazı parçalarda bu tarak izleri, dış yüzeyde de karşımıza çıkmaktadır. Pişme derecelerine göre kapların dış yüzeyleri ; deve tüyü, bej, siyah, gri rengine sahipken, iç yüzeyleri; deve tüyü, gri, bej, sarı veya portakal rengindedir. Hamur rengi ise; gri, siyah , devetüyü ve nadiren portakal rengindedir. Hemen hemen hepsinin iç yüzeyi çömlek hamuru ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Ovçular malzemesinin büyük bir çoğunluğunda özellikle dış yüzeyde is görülmektedir. İç yüzeyin ise ağız kenarı ve kabın dibe doğru olan alanlarında is yer almaktadır.

Ağız kenarının altında yer alan delikler ise oldukça özensizdir ve Ovçular seramik parçaları üzerinde bulunan delikler düzgün bir sıra izlememektedir (ağız kenarının 0.6 cm altında başlayan bir deliğin devamında gelen diğer delikler, ağız kenarının 1.2 cm altına kadar inebiliyor) (Levha 5). Bu delikler, kap henüz ıslakken ucu sivriltilmiş bitkisel veya kemik gibi bir alet yardımıyla, çoğunlukla içerden dışarıya doğru açılmışlardır. Fakat tüme yakın örneklere baktığımızda; aynı kabın üzerinde, kimi deliğin dışarıdan içeriye, kimi deliğin ise içerden dışarıya doğru açıldığını görmekteyiz. Ovçular Tepesi örneklerinde, deliklerin çevresinde kil tortusunun kalmış olmasıyla, özensizce delinmiş olduğunu söyleyebiliriz. Bunun yanı sıra delikler eğer dış yüzeyden içe doğru açılmış ise, kabın iç yüzeyinde yer alan deliğin etrafındaki kil tortusu elle veya bir alet yardımıyla düzeltilmiş, sıvazlanmış veya taraklanmıştır. Delik eğer içerden dışarıya doğru açılmış ise, dış yüzeydeki deliğin çevresinde oluşan kil tortusu hiç bir düzeltme yapılmadan, öylece bırakılmıştır.. Bazı örneklerde ise delikler dikey eğimli olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; kabın dış yüzeyinde, ağız kenarının hemen altından açılan bir delik, kabın

iç yüzeyinde, dış yüzeyde açılan yere göre ağız kenarının daha altında yer almaktadır. Sorsu ve Zirinçlik *Mangaly* parçalarına göre ise deliklerin çapları daha geniştir. Delik çapları 0.3 ile 1 cm arasında değişmektedir.

Mangaly kaplarının bir kısmında, ağız kenarının çevresinde yükselti görülmektedir. Bu yükselti olasılıkla tutamak amaçlı yapılmış ve "kulakçık" olarak adlandırabileceğimiz bir vazifeye sahiptir (Levha 1:2 ; Levha 4:10). Bunun yanı sıra *Mangaly* kaplarının düzgün bir ağız kenarına sahip olduğu söylenemez. Bu kapların ağız kenarlarında çökme ve dalgalanmalar bulunmaktadır. Fakat "kulakçık" olarak adlandırdığımız bu tutamakların özellikle yapıldığı, ağız kenarının çökme veya dalgalanmasıyla ilgili olmadığı aşikardır.

2.2.2 Zirinçlik

Zirinçlik'te ele geçen *Mangaly* parçaları orta nitelikli seramik grubuna girmektedir. Kap parçaları , Ovçular ve Sorsu'ya göre daha küçüktür. Çömleklerin, toprak yüzeyine yakın bulunmasını Erozyon etkisine bağlamak mümkündür. Seramik parçalarının iç ve dış yüzey renkleri; portakal rengi, bej ve devetüyü renklerindedir. Bunun yanı sıra, kabın dış yüzeyinde; az miktarda is ile seramik parçalarının yüzeye yakın yerde ve kalkerli bir ortamda bulunmuş olmasından kaynaklı, yoğun olarak kireç görülmektedir. İç ve dış yüzeyde el ile veya bir alet yardımıyla çömlek hamuru henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Fakat Ovçular'dan ele geçen kap örneklerde olduğu gibi tarak bezeme-düzeltme, Zirinçlik örneklerinde bulunmamaktadır. Hamur rengi; kırmızımsı- portakal rengi, gri ve devetüyü renklerindedir. Hamuru oldukça sıkı ve ağırdır. Hamur katkı maddeleri; iri taşçıklar (nehir etkili değil, köşeli taşçıklar) ve az miktarda bitkisel katkıdan oluşmaktadır. Zirinçlik örneklerinde kap parçalarının cidarları Ovçular ve Sorsu'ya göre biraz daha kalındır. Kabın ağız kenarını çevreleyen delik çapları ; 0.1 ile 0.5 cm arasında değişmektedir. Ovçular ve Sorsu örneklerine göre delikler oldukça küçüktür. Delme aşamasında, deliğin çevresinde oluşan kil tortu, Zirinçlik örneklerinde bulunmamaktadır. Delikler, Sorsu ve Ovçular'a göre daha özenli olmalarının yanı sıra, hem içeriden hem de dışarıdan delinmişlerdir. Zirinçlik *Mangaly* örneklerinde,kabın ağız kenarında bulunan, tutamak görevindeki "kulakçık" bulunmamaktadır.

2.2.3 Sorsu

Sorsu'da ele geçen *Mangaly* parçalarına, Ovçular ve Zirinçlik malzemesinin karışımı diyebiliriz. Dış yüzey rengi portakal rengi,bej,devetüyü, gri ve siyah renklerdedir. İç yüzey rengi; portakal rengi, devetüyü, gri, bej renklerdeyken, hamur rengi ise; kiremit rengi, portakal rengi, pembemsi deve tüyü, gri, devetüyü, kahverengi gibi çeşitliklik göstermektedir. Hamuru oldukça sıkıdır. Tarak bezeme-düzeltme yoktur. Ancak orta nitelikte olan kapların iç ve dış yüzeyleri çömlek hamuru ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir.. Açık renkli bir yüzeye sahip kaplar Zirinçlik örnekleriyle benzerlik gösterirken, koyu renkli (gri-siyah) yüzeye sahip kaplar Ovçular ile benzerdir. Bu benzerlikler hamur katkılarında da göze çarpmaktadır. Koyu renkli yüzeye sahip parçaların hamur içeriğinde az miktarda da olsa bitkisel katkı bulunurken, açık renkli kapların içeriğinde bitkisel katkı azdır. Yoğunluk, taşçık ve kalkerden oluşmaktadır. Yine Zirinçlik hamur içeriğindeki gibi, taşçıklar nehirsel değil , köşelidirler. Burada Ovçular ile benzerlik taşıyan koyu renkli seramik parçalaları kaba nitelikli seramik grubuna aittir. Bununla birlikte kaba nitelikli olarak değerlendirdiğimiz bu seramik parçalarının taban kısımlarında derin saman ve organik madde izlerinin görülüyor olmasından kaynaklı, organik madde içerikli basit bir kalıba veya zemine oturtularak (ufak bir çukurluk içerisinde bitkisel bir zemin oluşturularak, kile bu çukurluk içerisinde şekil verilmesinden kaynaklı, kabın tabanında taşçık veya saman izlerinin oluşması) şekil veriliyor olması muhtemeldir.

Kabın ağız kenarında bulunan delikler hem içeriden hem dışarıdan delinmişlerdir. Orta nitelikli seramik parçalarında, delikler oldukça düzgün ve delinme aşamasında oluşan kil tortu düzeltilmiştir. Delik çapları ; 0.3 ile 1 cm arasında değişmektedir. Sorsu, *Mangaly* seramik parçalarında "kulakçık" bir iki örnekte görülmektedir. Bu örnekler, Sorsu'nun kaba nitelikli seramik grubunun içinde yer almaktadır.

Sorsu yerleşiminde, Ovçular ve Zirinçlikte bulunamamış farklı bir *Mangaly* parçası ele geçmiştir. Bu parça diğer tüm buluntular arasında farklı bir özelliğe sahiptir. Bu kabın ağız kenarı ve dip kısmı birleşmektedir (Levha 15:14). Bu formda bir başka *Mangaly* parçası İzmir'de bulunan Yeşilova kazısında ele geçmiştir (Levha

28: 1,Resim 1). Burada ele geçen çömlek; karesel bir forma sahiptir, kabın tek tarafı açıktır ve ağız kenarı dip ile birleşmektedir. Yeşilova ve Nahçivan haricinde, bu tür kaplar; İran Köhne Pasgah (Levha 22: 3- 4) , Kültepe'de (Levha 23: 2) , Partheni'de (Levha 47: 7) ve Yali 'de (Resim 9: 1) bulunmaktadır.

Mangaly kaplarının diğer buluntularına baktığımızda ise bir kaç farklı örneğe rastlamaktayız. Bu farklılıklar, tutamak ve kabın yüzeyinde farklı bezeme özelliklerine sahip olmalarıyla diğer *Mangaly* örneklerinden ayrışmaktadır. Nahçivanda kabın ağız kenarında yükselen tutamak amaçlı yapılmış "kulakçıklar" 'ın dışında, İran Kütepe'de (Levha 23: 2) ve Tigani'de (Resim 9 : 2) bu kulakçıklı çömleklere örnek bulunmaktadır. Bezemeler ise; Yali'de ve Leros-Partheni'de, kabın dış yüzeyinde hasır izleri görülmektedir. Bu hasır izlerini Sampson; kapların yapım aşamasında kalıp niteliğinde bir tür sepete yerleştirilerek biçimlendirildiği şeklinde açıklamaktadır.[8] Romanya'da bulunan Cuciulata yerleşiminde karşımıza çıkan bezemeler, kabın ağız kenarının üzerinde ve altında olmak üzere; çentik, kabartma ve oyma bezeme şeklindedir.[9] Pefkakia'da bir kaç seramik parçasının ağız kenarı üzerinde parmak ucu baskısı şeklinde sıra halinde bezeme görülmektedir.

2.3 TİPOLOJİ

İncelenen orjinal malzemenin Nahçivan buluntuları olmasından kaynaklı, yapılan tipoloji, Nahçivan'dan; Ovçular, Sorsu ve Zirinçlik buluntuları üzerinden incelenmiş ve çalışılmıştır. Burada bahsi geçecek *Mangaly* örneklerinin dışında, diğer tüm buluntu yerlerinde ortaya çıkarılan keramik parçalarının örneklerine ilerleyen bölümlerde levhalar içerisinde yer verilmiştir.

İncelenen *Mangaly* keramik parçaları tipolojik olarak üç gruba ayrılmıştır. Yapılan tipolojik değerlendirme; keramik parçalarının gövde ve dip formuna göre farklılıkları incelenmiş ve ayrıştırılmıştır. Ayrılan üç grup arasından gövde ve tabana göre oluşturulan tipoloji, kendi içersinde alt gruplara ayrılmaktadır. Belirlenen bu tipolojlerin dışında, Nahçıvan *Mangaly* kaplarının bir kısmında "kulakçık" şeklinde tutamağa sahip olanlar diğer örneklerden ayrılmaktadır. "Kulakçık" 'a sahip olan kaplar ise **Tip II** olarak kategorilenmiştir.

[8] Adamantios Sampson,1987,sayfa 81
[9] George Bichir,1962,sayfa 94

2.3.1 TİP I

Gövde formuna göre ayrıştırılan Tip I kendi içerisinde; **Tip I a ,Tip I b** ve **Tip I c** olmak üzere üç farklı forma ayrılmıştır.

2.3.1.1 Tip I a

Düz-dikey gövdeli bir forma sahiptir. Bunlar arasında; Ovçular ; **(**Levha 1.1) , (Levha 1.3), (Levha 3.7) , (Levha 3.8) , (levha 4.10), (Levha 4.11) , (Levha 4.12) , (Levha 5.13) , (Levha 5. 14) , (Levha 5. 15) , (Levha 6.16) , (Levha 6. 18) , (Levha 6.19) , (Levha 7.20) , (Levha 7.21) , (Levha 8.22) , (Levha 8.24) ,Zirinçlik ; (levha 9.21) , (Levha 9.4) , (Levha 9.5) , Sorsu ; (Levha 11.6) , (Levha 12.7) , (Levha 12.9) , (Levha 13.10 ve 11) , Khizanaant Gora ; (Levha 17.3 ve 4), Köhne Pasgah ; (Levha 21. 2 ve 3), Kültepe ; (Levha 23.1), Yeşilova ; (Levha 28. 2 ve 4) , Limantepe ; (Levha 29. 2 ve 3), Alacalıgöl ; (Levha 30. 5), Çakmaktepe ; (Levha 31. 1), Peynirini ; (Levha 32.1) , Gülpınar ; (Levha 34.1 ve 2), Boztepe ; (Levha 38.1), Ayıo Gala ; (Levha 40.1), Emporio ; (Levha 41.3), Tigani ; (Levha 44. 3), Partheni ; (Levha 45.1 ve 2), Tsilimbiri ; (Levha 48.1), Poura ; (Levha 50.2), Kephala ; (Levha 52.1), Halieis ; (Levha 55.1), Pefkakia ; (Levha 56.3), Vardaroftsa ; (Levha 62.2), Tirpeşti ; (Levha 65. 1 ve 2), Er - Yoh ; (Levha 68.6-8).

2.3.1.2 Tip I b

Oval, kabın içine doğru eğimli gelen gövde; Ovçular ; (Levha 2.4), (Levha 3.9), (Levha 6.17) , (Levha 14.25) , Zirinçlik ; (Levha 9.3), (Levha 16.7), Sorsu ; (Levha 10.1), (Levha 10.2), (Levha 11.4 ve 5), (Levha 12.8), (Levha 18.14), Khizanaant Gora ; (Levha 17.1) , Aratashen ; (Levha 19.1),Aknashen- Khaturnakh ; (Levha 20. 1 ve 2), Köhne Pasgah ; (Levha 21.4), Tepecik ; (Levha 26.2) , Ege Gübre ; (Levha 27.1) , Limantepe ; (Levha 29.1) , Baklatepe ; (Levha 35.3) ,(Levha 36. 6 ve 7) ,Kızılbel ; (Levha 39.1) , Ayıo Gala ; (Levha 40. 2 ve 3), Emporio ; (Levha 41.2) ,(Levha 42. 4 ve 5), Heraion ; (Levha 43.1) , Tigani ; (Levha 44.1) , Partheni ; (Levha 46. 4 ve 5) , Yali ; (Levha 49.1) , Ayia İrini ;

(Levha 51.1) , kephala ; (Levha 52.2) ,Trapeza ; (Levha 53.1) , Argissa Magula (Levha 54.2) , Pefkakia ; (Levha 56.1) , (Levha 58.11) ,Kritsana ; (Levha 59.1) ,Hagios Mamas ; (Levha 60. 2 ,4 ve 5) , Kastanas ; (Levha 61. 1-3) , Vardaroftsa ; (Levha 62. 1 ve 4), Saratse ; (Levha 63. 1-3), Terrine ; (Levha 69. 2, 3 ve 4).

2.3.1.3 Tip I c

Ağız kenarı dışa çıkık, gövde; düz-dikey bir şekilde kabın içine doğru gelen gövde formu; Ovçular ; (Levha 1.2) , (Levha 2.5) , (Levha 2.6) ,Zirinçlik ; (Levha 9.2) , (Levha 16.6), Sorsu ; (Levha 10.3), (Levha 15.13), Khizanaant Gora ; (Levha 17.2) ,Köhne Pasgah ; (Levha 21.5), (Levha 22. 1- 4) , Kültepe ; (Levha 23.2) ,Arslantepe ; (Levha 25.1) , Tepecik ; (Levha 26.1) , Ege Gübre ; (Levha 27.2) , Yeşilova ; (Levha 28. 3,5 ve 6) ,Limantepe ; (Levha 29. 4 ve 5) , Alacalıgöl ; (Levha 30 1-3 ve 6) , Gülpınar ; (Levha 33.1) , Baklatepe ; (Levha 35. 4 ve 5) , Emporio ; (Levha 41.1) , Partheni ; (Levha 45.3) , (Levha 47. 6 ve 7) ,Ayia İrini ; (Levha 51.3) , Argissa Magula ; (Levha 54. 1, 3 ve 4) , Pefkakia ; (Levha 56. 2 ve 4) , (Levha 57. 5-9) , (Levha 58. 10,12 ve 13), Hagios Mamas ; (Levha 60. 3) , Vardaroftsa ; (Levha 62.3).

2.3.2 TİP II

"Kulakçık" şeklinde tutamaklı kaplar; Ovçular ; (Levha 1.2), (Levha 4.10),(Levha 14.25), Kültepe ; (Levha 23.2), Tigani ; (Resim 9.2).

2.3.3. TİP III

Kabın dip kısmının formuna göre; **Tip III a** ,**Tip III b** , **Tip III c** ve **Tip III d** olmak üzere dört alt gruba ayrılır.

2.3.3.1. Tip III a

Keskin veya dışa çıkık kenarlı dip; Ovçular ; (Levha 2. 5 ve 6) , Sorsu ; (Levha 18.14), Khizanaant Gora ; (Levha 17. 1. ve 2) , Köhne Pasgah ; (Levha 22. 2 ve 4) , Alacalıgöl ; (Levha 30. 6) ,Emporio ; (Levha 41.1) , Argissa Magula ; (Levha 54. 2 ve 3), Pefkakia ; (Levha 57. 7 ve 9).

2.3.3.2 Tip III b

Gövdenin düz gelerek tabana geçme aşamasında, bir parmak kalınlığında içe göçertilmiş olan dip ; Ovçular ; (Levha 6.19) ,Köhne Pasgah ; (Levha 21.4) , Argissa Magula ; (Levha 54.4).

2.3.3.3 Tip III c

Yumuşak kenarlı (daha oval - kıvrımlı) gelen bir dibe sahip; Ovçular ; (Levha 14.25), Tigani ; (Levha 44.3), Kephala ; (Levha 52.1), Pefkakia ; (Levha 58. 13), Saratse ; (Levha 63. 2).

2.3.3.4 Tip III d

Düz kenarlı (ters "L" şeklinde) dip ; Sorsu ; (Levha 15.13), Köhne Pasgah ; (Levha 22. 1 ve 3), Gülpınar ; (Levha 33. 1) , Pefkakia ; (Levha 56. 2), (Levha 57.8) , (Levha 58. 10 ve 12).

2.4 NAHÇİVAN MANGALY KAPLARI İLE DİĞER BULUNTU ÖRNEKLERİNİN MALZEME VE TEKNİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kendi içerisinde çok büyük tipolojik değişkenlik göstermeyen Nahçivan Mangaly kaplarının diğer buluntu örnekleriyle karşılaştırdığımızda, bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu tipolojik farklılıklar özellikle kabın kulplarında ve boyutlarında görülmektedir. Tipolojinin yanı sıra farklılık gösteren bir diğer unsur, az

sayıda da olsa bezemeli kapların bulunmuş olmasıdır. Bu bezemeler, Nahçivan'da bulunan kapların bir kısmının (özellikle Ovçular'da) yüzeyinde çömlek kili henüz ıslakken, düzeltme amaçlı yapılan basit tarak bezeme iken, diğer bölgelerde ele geçen Mangaly kaplarının yüzeyinde görülen bezemeler çeşitlilik göstermektedir. Bu bezemeler özellikle Romanya'da bulunan Mangaly kaplarında; parmak ucu baskısı, çentik ve kabartma bezeme olarak değişmektedir.[10] Romanya dışında; Yeşilova (Levha 28: 4-6), Alacalıgöl (Levha 30: 1-4) ve Cucuilata (Levha 64: 2) 'da da bezemeye rastlanmaktadır.

El yapımı olan Mangaly kapları az veya orta dereceli ısı ile pişirilmiştir. İncelenen tüm örneklerde kabın dış yüzeyi pek özenli düzeltilmemiş hatta bazı kaplarda dış yüzey aynen bırakılmış olmasına rağmen, bu kapların hemen hemen hepsinin iç yüzeyi düzeltilmiş ve hatta bazıları perdahlanmıştır. Bu perdahlama işlemi nadir de olsa kabın dış yüzeyinde de karşımıza çıkmaktadır. Nahçivan buluntuları ile birlikte diğer bir kaç yerleşimde ele geçen kapların dış yüzeyinde yanık izleri görülmektedir. Bu tür kapların karakteristik özelliği olan ağız kenarını çevreleyen tek sıra delikler ; Nahçivan buluntularında, aynı kap üzerinde hem içeriden hem dışarıdan delik açıldığı anlaşılmaktadır. Fakat diğer bölgelerden ele geçen örneklerde delinme çoğunlukla içerden dışarıya doğru açılmıştır. Romanya'da bazı örneklerde, bu deliklerin dışarıdan içeriye doğru delinmiş ve düzgün bir sıra izlediği görülmektedir.

"Malzeme ve teknik" bölümünde bahsedilen Nahçivan Mangaly kaplarının ağız kenarında görülen dalgalanma; Ovçular (Levha 14:25) , Sorsu (Levha 18: 14) ve Zirinçlik'te (Levha 16: 6) görülürken; Bakla Tepe, Samos Tigani [11] , Pefkakia (Levha 57: 7) , Argissa Magula (Levha 54: 2) 'da ağız kenarında dalgalanmadan daha çok ağız kenarı yüksekliğinin iki kademeli olarak ilerlediği görülmektedir. Kabın ağız kenarı düzgün bir şekilde devam ederken, bir eğimle aşağı doğru inmektedir.

Nahçivan örneklerinde karşımıza çıkan bir diğer özellik; kabın ağız kenarında bulunan ve bu çalışma içerisinde "kulakçık" olarak tanımlanan tutamaklardır. Bu kulakçıklar ; Ovçular malzemesi içerisinde ; (Levha 1.2), (Levha

[10] ÇAYIR, Ümit . *" Cheese Pot Olarak Tanımlanan Kaplar"*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ekim 2012, sayfa 48.
[11] ÇAYIR, Ümit . *" Cheese Pot Olarak Tanımlanan Kaplar"*,sayfa 48.

4.10), (Levha 14:25) görülürken, İran- Kültepe ; (Levha 23.2) ve Samos - Tigani'de ; (Resim 9.2) de görülmektedir. Diğer örneklere baktığımızda ise; kabın içinde veya dışında çıkıntı şeklinde tutamaklara; Beriklideebi (Resim 3), Bakla Tepe (Levha 36: 8), Limantepe (Levha 29:1) ,Emporio (Levha 42: 5), Tigani (Levha 44: 2), Partheni (Levha 45: 3), Kephala (Levha 52: 3), Argissa Magula (Levha 54: 1), Vardarosftsa (Levha 62: 2), Cucuilata (Levha 64: 1), Tirpeşti (Levha 65: 1,2)'de görülmektedir. Bunun yanı sıra, kulp biçiminde veya ağız kenarından yatay olarak dışa çıkık tutamaklara; Gürcistan- Khizanaant Gora (Levha 17: 1), İran -Köhne Pasgah 'da (Levha 21:1), (Levha 22 : 2) rastlanmaktadır. İçte bulunan tutamakların, kabın üzerini örten kapağı içerden tutma amacıyla yapılmış olduğu düşünülmektedir. Kulp biçiminde olan kaplara ise ; Yali Adası (Levha 49: 3), Saratse (Levha 63: 1) ve Fransa- Terrina (Levha 69 : 1,4) 'da rastlanmaktadır. Fransa Er-Yoh'tan ele geçen Mangaly kapları ise oldukça farklıdır. Bu farklılıklar hem formal hem de boyut olarak diğer örneklerden ayrılmaktadır. Genellikle dışa omurgalı, güveç tipli (Levha 66: 1,2) kapların yanında, büyük boyutlu (Levha 67: 1) kaplar da karşımıza çıkmaktadır. Bu kapların delikleri omurganın hemen üzerinde, üzgün bir sıra halinde yer almaktadır. Bu çalışma içerisinde incelenen Nahçivan'da bulunan orjinal malzeme dışında incelenen *Mangaly* örnekleri, yayınlarda yeterli bilgi bulunamamasından kaynaklı detaylandırılamamıştır.

2.5 MANGALY KAPLARI İŞLEVSELLİĞİ ÜZERİNE YAPILAN YORUMLAR

Bu çalışmada *Mangaly* olarak söz ettiğimiz kaplar ile ilgili yayınsal bağlamdaki kaynaklar incelendiğinde, kapların işlevselliği ve adlandırılmaları ile ilgili bir çok farklı görüş karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında en sık karşılaşılan terminoloji *Cheese Pot* (peynir kabı-süzgeci) olmuştur. Bunun dışında işlevsel açıdan yapılan diğer yorumlar; *Mangaly* (ocak), *Baking Pan* (ekmek pişirme kabı), "elek" ve *Cooking Pot* (pişirme tavası) olarak sıralanabilir.

Cheese Pot terimini kullanmamış olsa da, Kos- Aspri Petra kazısında bulunan ağız kenarı delikli kaplar üzerine peynir üretimi ile ilişkili olduğu yorumu ilk *D.*

Levy'den gelmektedir. *D. Levy*, bu kapların peynir üretimi aşamasında oluşan suyun süzülmesi amaçlı kullanıldığını ileri sürmektedir[12].

Renan Polles, Fransa Bretagne'da bulunan Golfe du Morbihan kazısında ele geçen ağız kenarı delikli kaplar için; kapların diplerinin düz olmasından kaynaklı düz bir zeminde kullanılmış olabileceğini ve ağız kenarını çevreleyen tek sıra halindeki bu deliklerin kabın cidarının en kırılgan ve zayıf olduğu yerde olmasından kaynaklı bir yere asılamayacağını savunarak, kapların üzeri hayvan derisi gibi esnek bir madde ile kaplanmış olabileceği ve bu sayede "elek" veya "süzgeç" olarak kullanıldığını öne sürmüştür[13].

R. Heidenreich Samos ve Tigani buluntuları üzerine, bu kapların ağız kenarının altında bulunan deliklerden ip veya hasır bir malzeme ile kabın üzeri örülerek "elek" olarak kullanılmış olabileceğini ortaya atarak *R. Polles* ile benzer bir fikri paylaşmaktadır[14].

S. Hood ise *R. Heidenreich* gibi kapların tipolojik özelliklerinden faydalanarak farklı bir yorum getirmektedir. *S.Hood* ağız kenarının altındaki deliklerin üzerinden ağ örülerek kabın üzerinin bir kapak gibi çevrelenmesi ile kabın içerisindeki malzemenin korunacağından bahsetmektedir[15].

D. Wilson bu kapların süzgeç olarak kullanılabileceğinin yanında bulunan bazı kapların iç kısmında yanık izinin görülmesinden kaynaklı açık ocak veya mazgal üzerinde yiyecekleri kapatmak amaçlı kullanıldığını düşünmektedir[16].

C.M. Eslick, kapların pişirme niteliklerinden yola çıkarak, açık ocakta pişirmeye uygun kaplar olmadıklarını, kapalı bir ateşte kullanılmış olabileceklerini ve *R. Polles* yorumu ile benzer olarak, kapların geniş düz diplerine dayanarak düz bir zemin üzerinde bulunmaları gerektiğini belirtmiştir[17].

---

[12] Dora Levi,"La Grotta di Aspri Petra a Coo",Annuario,VIII-IX,1925/26, sayfa 294
[13] Renan Polles, "Les vases a bord perfore du Neolithique final Armoricain", Bulletin de la Societe Prehistorique française, cilt 82,1985,sayfa 216-224
[14] Robert Heidenreich,"Vorgeschichtliches in der Stadt Samos Die Funde", Athenische Mitteilungen,60-61,1935/36,sayfa 141
[15] Sinclair Hood,"Excavations in Chios 1938-1955 Prehistoric Emporio and Ayio Gala",The Annual of the British School at Athens,Vol 1, 1981,sayfa 174
[16] David Wilson, Keos Vol IX Ayia İrini, London,1999, sayfa 31
[17] Christine Mary Eslick,"The Neolithic and Chalcolithic Pottery of the Elmalı Plain South-Western in Turkey",England,1978,sayfa201

R.C.S. Felsch'in Samos ve Tigani örneklerini incelemiş ve bu kaplardan birinin bir ocak yerinde yarısı korunmuş halde, içerisinde bir deniz kabuğunun bulunmuş olmasıyla bu kapların "tava" olarak kullanıldığını düşünmektedir[18].

Y. Reqtıgnon ve *C. Burner* bu kaplar üzerindeki deliklerin ağız kenarında yer almasını oldukça işlevsel bulmuştur. *Y. Reqtıgnon*, yiyecek pişirmek için değil fakat ısıtmak amaçlı kullanılmış olabileceğini ve bu deliklerin de yemeğin yanmasını engelleyeceğini öne sürmektedir. *C. Burner* ise deliklerden ip geçirildiğini, bir yere asılarak sepet gibi kullanıldığı yorumunu getirmektedir[19].

A.Sampson ise bu kapların hem buluntu yerleri hem de işlevselliklerini değerlendirerek bu konuya özel bir ilgi göstermiş ve bir kaç farklı kaynak yayınlamıştır. *Sampson*; bir çok kaynakta *Cheese Pot* olarak geçen kapların buluntu yerlerinin genellikle ada yerleşimleri ve deniz kenarları olduğunu öne sürerek peynir üretimiyle ilgili olamayacağını düşünmektedir[20]. Ayrıca bu kapların yiyecekleri hazırlama veya saklama aşamasında kullanılmış olabileceği yorumunu getirmiştir[21]. Bunun yanı sıra, kapların ağız kenarının altında bulunan deliklerden yola çıkarak[22], bu kapların dış yüzeylerinin bitkilerden yapılmış bir tür örgü veya fileyle kaplı olabileceğinden bahsetmektedir. Bu örgü veya filelerin, kapların büyüklükleri ve özel işlevlerine bağlı olarak oluşan kırılma olasılığını azaltmak üzere bir önlem olabileceğini düşünmektedir[23].

Tüm bu yorumların yanı sıra İzmir Yeşilova Höyük buluntularına baktığımızda, burada ve Nahçivan örneklerinde de karşımıza çıkan, kareye benzer bir şekle sahip fakat ön yüzü açık olan kaplar üzerine *Zafer Derin* bu kapların "peynir kabı" veya "süzgeç" amaçlı kullanılamayacağını, ancak kabın dış yüzeyinde yer alan yanık izlerine bakılırsa bu kapların *Baking Pan* (ekmek pişirme kabı) olabileceğini ve ağız kenarının hemen altında bulunan delik sırasının da ekmeği pişirme aşamasında fermentasyonun sağlanması ve hamurun mayalanması amaçlı olduğunu

[18] Rainer Felsch," Samos II: Das Kastro Tigani",Bonn,1988,sayfa 109
[19] Gabriel Camps ve E. Rostan,Les poteries a perforations en ligne a propos dufacies terrinien du Chalcolithique corse,sayfa 246
[20] Adamantios Sampson, "The Neolithic Settlement at Yali Nissirios" Athens,1988,sayfa 262
[21] A.Sampson,"The Neolithic of the Dodecanesse and Aegean Neolithic", the Annual of the British School at Athens,79,1984,sayfa 242
[22] A.Sampson," The Neolithic Settlement at Ftelia ,Mykonos,Rhodes",University of Aegean,2002,sayfa 61
[23] A.Sampson, "Η Νεολιθικη κατοικηση στο Γναλι της Νισυρου" Athens,1988,Fig:68c

ileri sürmektedir[24]. Şimdiye kadar bulunan bu tip kapların bir kısmında tutamak bulunmaktadır. Bu tutamakların bir kısmı kabın içerisinde ağız kenarının altında yatay olarak bulunurken, bazı tutamaklar yine yatay olarak kabın dış yüzeyinde görülmektedir. Bunların dışında Güney Kafkas buluntuları içerisinde ise kabın ağız kenarının üzerinde yükselen "kulakçık" olasılıkla tutamak görevini görmektedir. Bu tutamaklar üzerine yapılan yorumlar arasında; kabın iç yüzeyinde bulunanların bir kapağı tutma veya ateş üzerinden rahatça alabilmek amaçlı[25] olduğu görüşünün yanı sıra, "elek" olarak kullanıldığı savı için ise; kabı kolayca kavranması ile eleme işleminin[26] daha rahat yapılacağı üzerine fikirler karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bu veriler ışığında anlaşılacağı üzere, bahsi geçen kaplar üzerine farklı bir çok yorum yapılmıştır. Bu yorumların çoğunluğunun kabın tipolojisine dayalı olduğu görülmektedir. Araştırmalar sırasında bu kaplar için öne sürülen hipotezlerin çoğunluğu oldukça eskidir. Günümüz yayınlarında ise bu kapların işlevsellikleri adına neredeyse hiç bir kaynak yoktur. Çoğunluğu *Cheese Pot* olarak adlandırılmış ve oldukça az bilgi verilerek amaç ve işlevsel yönü atlanmıştır.

[24] Zafer Derin-Tayfun Caymaz," The Chalcolithic Period at Yeşilova Höyük",Communities in Transition: The Circum Aegean later Neolithic Stages (5000/4800-3200/3000 BC) International Conference, Atina, Baskıda (2016)

[25] S.Hood,"Excavations in Chios 1938-1955 Prehistoric Emporio and Ayio Gala", Vol I, 1981,sayfa 174

[26] R. Heidenreich," Vorgeschictliches in der Stadt Samos",1935/36,sayfa 141

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MANGALY KAPLARININ DİĞER BULUNTU YERLERİ

Nahçıvan *Mangaly* kapları ile başlayan bu çalışma dolayısıyla, öncelikli olarak Güney Kafkasya Bölgesi buluntu yerleri incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sırasında karşılaşılan tablo, bu bölgenin *Mangaly* buluntuları açısından oldukça zengin olduğudur. Fakat yayınsal veri eksikliğinden kaynaklı tüm Güney Kafkas kazı buluntuları bu çalışma içerisine alınmamıştır. Güney Kafkasya'dan çıkarak İran'a ulaştığımızda, burada yine *Mangaly* ler ile karşılaşılmıştır. Anadolu coğrafyasına baktığımızda ise ; Doğu Anadolu'dan Malatya ve Van'da bulunan bir kaç kazı ile Batı Anadolu kazıları dışında, İç Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinde *Mangaly* kaplarının hiç bulunmamış olması oldukça dikkat çekicidir. Bu çalışma içerisinde araştırmanın başladığı yer Güney Kafkasya olmasına rağmen, toplanan yayınsal verilerden anlaşıldığı üzere ; Batı Anadolu Bölgesi , Ege Adaları , Kıta Yunanistan, Balkanlar ve Fransa'da *Mangaly* kapları oldukça yoğun bulunmaktadır. Bu bölümde, Nahçıvan dışında bahsedilen diğer buluntu yerleri üzerine kısaca bilgi verilerek tanıtılmıştır.

3.1. GÜRCİSTAN

3.1.1 Kviriastskali

3.1.1.1 Konum

Kafkaslardan doğan bir akarsu olan Alazani, Gürcistan ve Azerbaycan sınırını oluşturmaktadır. Alazani Bölgesi'nde yer alan Kviriastskali; Vadi yüzeyinden ölçüldüğünde 70 m çapındaki höyük, doğu ucuna doğru 1m yüksekliğe ulaşır ve kültür depoziti, vadi yüzeyinden 30 cm derinliğe kadar devam eder. [27]

[27] Tamaz Kiguradze ve Antonıo Sagona,"On the Origins of the Kura-Araxes Cultural Complex",Chapter 3,Sayfa 42.

3.1.1.2 Kazı Tarihçesi

Alazani Bölgesi'nde bir avuç Kalkoltik buluntu yeri arasında Alazani I ve II yer almaktadır. Bunlar 1950'lerin ortası veya sonunda yöredeki tarım faaliyetleri sırasında yok edilmiştir. Ve hatalı bir biçimde sıklıkla Neolitik'e tarihlendirilmektedir. Erken raporlarda Alazani III olarak geçen Kviriastskali bölgede en iyi korunmuş olan buluntu yeridir.

3.1.1.3 Stratigrafi

Keramik parçaları,obsidyen objeler ve öğütme taşlarının dağılımına bakacak olursak, orjinal yerleşimin büyüklüğü yaklaşık olarak 200 x150 m olmalıdır.

Bu höyükte sadece Kalkolitik'te yerleşim görülmektedir. 13 çukur tarafından karakterize edilir. Mimari yapılara dair hiç bir iz bulunmamaktadır. Bu çukurlar nispeten ince,yaklaşık 30 cm ve sarı kil tabakasına sahiptir.[28] Buradaki *Mangaly* 'ler Kalkolitik Çağ'a tarihlenmektedir.

3.1.2 Damtsvari Gora

3.1.2.1 Konum

Kviriastskali'nin 2 km kuzeybatısında 40 m çaplı ve 1 m yüksekliğinde küçük bir höyüktür.

3.1.2.2 Kazı Tarihçesi

Kalkolitik yerleşimin yaklaşık 700 m2'lik alan ortaya çıkarılmıştır. Çapları 40 cm ile 120 cm arasında ve derinlikleri 50 cm ve 80 cm arasında değişen 26 adet çukur açığa çıkarılmıştır. Buna ek olarak, her biri 120 cm genişliğinde 3 adet hendek bulunmuştur.

[28] Kiguradze ve Sagona, ""On the Origins of the Kura-Araxes Cultural Complex",Sayfa 44.

3.1.2.3 Stratigrafi

Arkeologlar burada 4 belirgin katman ortaya çıkarmışlardır. En altta sarı bir kil tabakası,bunun üzerinde kültür tabakası (maksimum kalınlığı 30 cm),bu tabakanın üzerinde aşınmış,tahrip olmuş bir toprak tabakası ve kırmızı yanmış toprak bir tabaka yer almaktadır.

Kazıyı yürütenlere göre; kırmızı renkli toprağın, höyüğün Geç Tunç Çağı'nda bir ölü yakma alanı olduğu ihtimalini işaret ediyor olabilir.[29] *Mangaly* kapları Kalkolitik Dönem'e aittir.

3.1.3 Beriklde ebi

3.1.3.1 Konum

Tiflis'in kuzeybatısında yer alan Beriklde ebi, doğal bir çıkıntının üzerinde yer alan kilit bir buluntu yeridir. Kura ve Prone nehirlerinin buluştuğu yere yakındır.

3.1.3.2 Kazı Tarihçesi

1979-1991 arasında *Javakhishvili* tarafından kazılan bu buluntu yeri 100 m çapında ve 3 m yüksekliğindedir. Fakat bunun sadece 2 metresi kültür depozitidir. *Javakhishvili* kazılarda yerleşimn çoğunu,2000 m karesinden fazlasını açığa çıkarmıştır.

3.1.3.3 Stratigrafi

Level I; Geç Tunç Çağı , Level II; Orta Tunç Çağı , Level III; bedeni devrine tarihlidir ve 8 mimari tabaka bulunmuştur. Level IV; Erken Kura-Aras kültürü bulunmasının yanında, Level V; VI ve VII olarak iki evreye ayrılarak Geç Kalkolitiğe tarihlenir. Toplam 262 çukurluk buluntuları Level III-V'ye tarihlenirken, 33 kazılmış çukurluk Level VI' ye aittir.[30]

[29] Kiguradze ve Sagona, Sayfa 48.
[30] Kiguradze ve Sagona,Sayfa 44.

3.1.4 Khizanaant Gora

3.1.4.1 Konum

Berikldeebi'den çok uzak olmayan Khizanaant Gora Urbinisi köyünde bulunmaktadır.

3.1.4.2 Kazı Tarihçesi

Kazı alanında 4 m'lik bir depozit bulunmuştur. Kazı başkanı *I.A. Kikvidze* , 4 m'lik bu depoziti alt tabakalardan üste doğru E-B olarak sıraşamıştır. Bu tanımlamayla en alttaki iki tabaka Khizanaant Gora E ve D tabakaları, bu yerleşim yeri hakkında daha detaylı verilere sahiptir.

3.1.4.3 Stratigrafi

Herhangi bir yapının görülmediği tabaka E'de, diğer tüm Kalkolitik alanlarda da görüldüğü üzere ocak ve çukurluklar bulunmuştur. Buna karşın tabaka D'de ise; açıkta inşa edilmiş 4 kulübe, direkler ve harç dolgusu bulunmuştur. Bu bulgular, geç dönemlerde karşımıza çıkmaktadır. Geç dönem köşeli -dikdörtgenimsi kulübelerin aksine, tabaka D hane yapıları daireye yakın bir mimari forma sahiptir. Fakat bu yapılar Neolitik Dönemin dairesel yapılarıyla benzeşmez.[31]

3.2 ERMENİSTAN

3.2.1 Aratashen ve Aknashen - Khatunarkh

3.2.1.1 Konum

Aratashen ve Aknashen - Khatunarkh yerleşimleri Ararat Ovasın'nda yer almaktadır. 800-850 m yüksekliğinde Kasakh ve Sev Jur nehirlerinin aşağısında yer alan vadilerde bulunmaktadırlar.

[31] Kiguradze ve Sagona,Sayfa 44.

3.2.1.2 Kazı Tarihçesi

Her iki yerleşim yerinde de Geç Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ'a ait buluntular karşımıza çıkmaktadır. Bu yerleşim yerlerinin en önemli özelliği; Kura havzasında yer alan Shulaveri - Shomutepe kültürleri ile Sioni kültürüne ait özellikler taşıması açısından oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra bu kültürler arasındaki geçişi de tanımlayan verilere sahiptir.

3.2.1.3 Stratigrafi

En erken tabakalar MÖ 6. bin'in başlarına tarihlenmektedir. Buluntular arasında çok sayıda evcilleştirilmiş bitki ve hayvan kalıntılarına rastlanmıştır. Her iki yerleşim yerinde de hayvan ekonomisi koyun ve keçi üzerine yoğunlaşmıştır. Mimarisi, aynı döneme tarihli Kura havzasında yer alan Shulaveri - Shomutepe kültürleriyle ilişkilidir. Mimarinin yanı sıra taş, seramik ve kemik endüstrisi ile de Shulaveri - Shomutepe kültürüyle oldukça benzerdir.

Ararat düzlüğünde Geç Neolitik ve Erken Kalkolitik arasındaki geçişi; bu bölgeye hakim olan, dış yüzeyi tarak bezeli ve ağız kenarının altında yatay,dalgalı ve çentik sıralarının bulunduğu karakteristik bir bezemeye sahip saman katlkılı kapların görülmeye başlaması ile ayırt etmekteyiz. Bu geçiş döneminde ayrıca kemik endüstrisindeki miktar ve çeşitliliğin yanı sıra, mimari kalıntıların bulunmayışı da bir başka geçiş dönemi özelliğidir. Tüm bu bulgular, Kura havzasında görülen Shulaveri-Shomutepe kültüründen sonra karşımıza çıkan Erken Sioni kültürünün karakteristik özellikleridir.

Sioni kültürü MÖ 5. bin boyunca Kura ve Aras Bölgesi'nde yayılım göstermiştir. Ermesnitan yaylaları ve diğer Kalkolitik kültürlerde Sioni kültürü görülmektedir.[32]

Her iki yerleşim yerinde de bulunan *Mangaly* kapları Erken Kalkolitik Çağ'a tarihlenmektedir.

[32] Chrıstıne Chataıgner-Makoto Arımura-Ruben Badalyan-Gıulıo Palumbı,"Neolıthıc and Chalcolıthıc ın Armenıa : New Data", Internatıonal Symposium On East Anatolia South Caucasus Cultures,Proceedings 1,2015,sayfa 4-5.

3.3 İRAN

3.3.1 Köhne Pasgah Tepesi

3.3.1.1 Konum

Aras vadisi güney kıyısı üzerinde,Khodaafarin bölgesinde yer alan tepe, Mafrüzlü ve Shoja'lu köyleri arasında bulunmaktadır. Deniz seviyesinin 330 m üzerinde konumlanan tepe; 50 m uzunluğunda,48 m genişliğinde ve 18 m yüksekliğindedir.

3.3.1.2 Kazı Tarihçesi

ICAR (*Iranian Center for Archaeologyical Research*) ile birlikte ve *Mr. J. Babapiri* kazı başkanlığında yürütülmüştür. Yüzey araştırması projesi 2006 yılında gerçekleştirilmiş ve 42 yerleşim yeri keşfedilmiştir. 2006 haziran ayında kazılar, 3 yerleşim alanında başlatılmıştır. Bu yerleşim yerleri; Köhne Pasgah Tepesi,Köhne ve Pöhrüz Tepesi'dir. Tepenin güneyindeki Prehistorik kalıntılar, tarımsal çalışmalar sırasında buldozerlerle tahrip edilmiştir.

3.3.1.3 Stratigrafi

Alt evre olan Evre I Kalkolitik Çağa tarihlenmektedir. Üst evreleri; Evre I-II-III-IV ve V ise Erken Bronz Çağ deposudur. Beş evrenin tamamı 4 m derinliğe sahiptir. Geç Kalkolitik döneme ait herhangi bir mimari kalıntıya rastlanmamıştır. Fakat seremik ve kemik buluntularının yanı sıra kırık hayvan figürinleri ve kerpiç tuğla parçaları ile aşı boyası kalıntıları bulunmuştur.[33]

[33] Sepideh Maziar, "Excavations at Köhne Pasgah Tepesi, the Araxes Valley, Northwest Iran: First Preliminary Report",ANES,2010,sayfa 167-171

3.3.2 Kul Tepe

3.3.2.1 Konum

Jolfa şehrinin yakınında, Aras nehrinin güneyine 10 km uzaklıkta yer almaktadır. 6 hektar genişliğinde ve ovadan 19 m yüksekliğinde yer alan çok evreli bir höyüktür.

3.3.2.2 Kazı Tarihçesi

Yerleşimdeki ilk dönem kazılarının öncelikli amacı kronoloji ve dönem sorunlarını aydınlatmak amaçlı yapılmıştır. Kazı çalışmalarının başlamasının başlıca sebepleri iki ana soruya dayanmaktadır. Bunlardan ilki; Geç Kalkolitik Çağ'dan Erken Bronz Çağ'a geçiş aşamalarıve ikincisi ve en önemli olanı; Geç Kalkolitik ve Erken Bronz geçiş döneminin yanında , Proto Kura Aras ve Kura Aras I döneminin ortaya çıkışıdır.

3.3.2.3 Stratigrafi

İlk yıl kazı sonuçlarına dayanılarak Kültepe'de ; Erken Kalkolitik, Geç Kalkolitik, Proto-Kura Aras, Erken-Orta-Geç Bronz Çağı,Demir III, Urartu ve Akhamenid dönemlerinin bulunduğu anlaşılmaktadır.[34]

3.4 DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

3.4.1 Aştepe

3.4.1.1 Konum

Van'ın 20 km kuzeyinde, Özalp Nehri'ne bakan doğal bir yükselti üzerindedir. Uzaktan orta büyüklükte bir höyük gibi görünmesine rağmen yalnızca tepenin üst

[34] Akbar Abedi, "Kul Tepe: New Research on Late Chalcolithic And Kura- Araxes Sıtes ın NW Iran-Fırst Results and New Perspectives", Internatıonal Symposium On East Anatolia South Caucasus Cultures,Proceedings 1,2015,sayfa 305-309

kısmında yer alan ve kısa bir dönem çadırlar içn kullanılmış mevsimlik düz bir yerleşimdir.

3.4.1.2 Kazı Tarihçesi

2004 yılında yapılan araştırma Ağrı ili merkez, Patnos,Diyadin ve Doğubeyazıt,Iğdır ili merkez ve Aralık, Van ili merkez ve Muradiye ilçeleri sınırları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Toplam 44 merkezde çalışılmıştır.

3.4.1.3 Stratigrafi

Aştepe'den toplanan çanak çömleklerin hemen hepsi Amuq E/F tipi " Chaff-Faced Ware" türündedir. Burada karşılaşılan ağız kenarının altındaki iki delik "Sioni Ware" 'de sık görülen bir bezemeyle benzerlik gösterir.[35] *Mangaly* kapları MÖ 4. binyıla tarihlenmektedir.

3.4.2 Arslantepe

3.4.2.1 Konum

Malatya'nın 7 km kuzeydoğusunda yer alan höyük, Karakaya Baraj gölünün batısında bulunmaktadır.

3.4.2.2 Kazı Tarihçesi

Bölgedeki kazılar *Louis Delaporte* başkanlığında Fransız bir ekip tarafından 1932 yılında başlamıştır. Günümzü kazıları *Marcella Frangipane* tarafından koordine edilmektedir.

[35] Marrove Özfırat,"2004 yılı Van,Ağrı ve Iğdır İlleri Yüzey Araştırması",sayfa 1-2.

3.4.2.3 Stratigrafi

30 m yüksekliğindeki höyük MÖ 5. bin yıllarından MS 11. y.y'a kadar kullanım görmüştür. Buradaki *Mangaly* kapları MÖ 4. binyıla tarihlenmektedir.[36]

3.4.3 Tepecik

3.4.3.1 Konum

Elazığ il merkezine 31 km doğusunda, günümüzde Keban Barajı Gölü suları altında kalmış olan höyüktür. Tepe 200 m çapında, 16-17 m yüksekliğindedir.

3.4.3.2 Kazı Tarihçesi

Keban Barajı su toplama sahası içinde kalacak olan arkeolojik değerlerin saptanması amaçlı yüzey araştırmalarında 1967 yılında bulunmuş ve 1968-1974 yılları arasında *İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı* tarafından *Prof. Dr. Ufuk Esin* başkanlığında kazılmıştır.

3.4.3.3 Stratigrafi

Höyük Geç Neolitik Çağ'dan Ortaçağa'a kadar kesintisiz yerleşim gördüğü tespit edilmiştir.[37] Tepecik *Mangaly* kapları da Arslantepe gibi MÖ 4. binyıla aittir.

[36] Gıulıo Palumbı,"The Role of Pastoral Communıtıes of The Upper Euphrates Regıon ın The Expansıon of The Kura - Araxes Cultures", Internatıonal Symposıum on East Anatolıa South Caucasus Culturtes, Proceeding 1, 2015, sayfa 80-82.
[37] Palumbı, sayfa 81- 82.

3.5 BATI ANADOLU BÖLGESİ

3.5.1 Ege Gübre

3.5.1.1 Konum

İzmir'in Aliağa ilçesinde bulunan Ege Gübre fabrikasının sınırları içerisinde yer alır.

3.5.1.2 Kazı Tarihçesi

İlk kazı çalışmaları 1994 ve 2000 yıllarında İzmir Müzesi *Prof. Dr. Sebastiana Lagona* başkanlığındaki bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.5.1.3 Stratigrafi

Yerleşimde dört ana tabaka tespit edilmiştir. Geç evreden erkene doğru;[38] *Mangaly* kapları Ege Gübre'nin II. tabakasına aittir.

Hellenistik Dönem - Ege Gübre I
Kalkolitik Dönem - Ege Gübre II
Neolitik Dönem - Ege Gübre II Ia

3.5.2 Yeşilova Höyük

3.5.2.1 Konum

İzmir ili merkezinde, Bornova ilçesi sınırlarında Karacaoğlan mahallesinde Manda çayının güneyinde yer almaktadır.

[38] Yrd. Doç. Dr. Haluk Sağlamtimur ve Ali Ozan," Ege Gübre Neolitik Yerleşimi", Ege Üniversitesi Arkeoloji Kazıları,İzmir,2012,Sayfa 223-227.

3.5.2.2 Kazı Tarihçesi

İzmir Arkeoloji Müzesi ve *Ege Üniversitesi Arkeoloji Bölümü* ortak çalışması olarak 2005 yılında başlanmış olan kazılar, *Yrd. Doç. Dr. Zafer Derin* başkanlığında hala devam etmektedir.

3.5.2.3 Stratigrafi

Erken dönemden geç döneme doğru sıralandığında;

I. Kat Geç Roma - Erken Bizans Dönemi
II.Kat (1-2 tabakaları) Kalkolitik Dönem
III.Kat (1-8 tabakaları) Neolitik Dönem olarak sıralanır.[39] *Mangaly* kapları Kalkolitik Çağ'a tarihlenmektedir.

3.5.3 Liman Tepe

3.5.3.1 Konum

İzmir'in Urla ilçesin, İskele mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır.

3.5.3.2 Araştırma Tarihçesi

1992 yılından itibaren kesintisiz olarak *Prof. Dr. Hayat Erkanal* başkanlığında kazılmaktadır.

3.5.3.3 Stratigrafi

Batı Anadolu sahil kesiminin en önemli yerleşimlerinden biri olan Liman Tepe, Kalkolitik Çağ'dan Roma Dönemi'ne kadar kesintisiz yerleşlim görmüştür.[40]

[39] Zafer Derin-Filiz Ay-Tayfun Caymaz," İzmir'in Prehistorik Yerleşimi Yeşilova Höyüğü 2005-2006 Yılı Çalışmaları", Arkeoloji Dergisi, Volume/Cilt XIII,2009, Sayfa 8.
[40] Prof Dr. Hayat Erkanal,'LimanTepe 2011 Yılı

Buradaki *Mangaly* 'ler Kalkolitik Döneme aittir.

3.5.4 Alacalıgöl

3.5.4.1 Konum

Kesik Kanal ve Ege denizi'nin buluştuğu noktadan 1 km doğuda, Kumtepe'nin 3 km güneyinde yer almaktadır. Yüz ölçümü yaklaşım 1 hektardır.

3.5.4.2 Araştırma Tarihçesi

2003 yılında Troia Milli Parkı'nda yapılan jeomorfolojik araştırmalar sırasında keşfedilmiştir. *Prof. İlhan Kaya* 1988'den beri bölgede jeomorfolojik ve sondaj çalışmaları yapmaktadır.

Troia limanı'nın Kesik Kanal civarında olduğu fikrini araştırırken sondajlarda alüvyonun 2-3 m altında MÖ 5. binyıla ait keramik parçalarının bulunmasıyla yerleşim yeri keşfedilmiştir.

3.5.4.3 Stratigrafi

Alacalıgöl'de bulunan *Mangaly* kapları MÖ 5. binyıl'a tarihlenmektedir. Anadolu'nun terminolojisine göre ; Orta Kalkolitik, Ege terminolojisine göre ise; Geç Neolitik Çağ'a tarihlenmektedir.[41]

Kazıları',www.ttk.gov.tr/templates/resimler/File/Kazılar/2012/7-limantepe.pdf(23.08.2016),sayfa 1-2

[41] Utta Gabriel,Rüstem Aslan ve Stephan W.E Blum,"Alacalıgöl:Eıne Neuentdeckte Sıedlung des 5. Jahrtausends V. Chr. In der Troas",STUDIA TROICA, Band 14,Eberhard Karls Unıversıtat Tubıngen,2004,s 124-129.

3.5.5 Bakla Tepe

3.5.5.1 Konum

İzmir il merkezinin 30 km güneyinde, Menderes ilçesinde bağlı Bulgurca Çiftlik köyünün kuzeyinde yer almaktadır.[42]

3.5.5.2 Kazı Tarihçesi

Tahtalı Baraj Gölü altında kalacak arkeolojik merkezlerden biri olan Bakla Tepe'de yapılan kazı çalışmalarına İzmir Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü başkanlığında ve *Prof. Dr. Hayat Erkanal* danışmanlığında 1994 yılında başlanmıştır. 1999 yılında baraj sularının yükselmesiyle kazılara devam edilememiştir. [43]

3.5.5.3 Stratigrafi

Höyük Geç kalkolitik Çağ'dan Erken Tunç Çağı'nın 2. yarısına kadar iskan edilmiştir. Buradaki *Mangaly* kapları Geç Kalkolitik'te karşımıza çıkmaktadır.[44]

3.5.6 BayındırKöy

3.5.6.1 Konum

Elmalı ilçesinin 6 km kuzeydoğusunda yer almaktadır.[45]

---

[42] Hayat Erkanal ve Turhan Özkan,"1996 Bakla Tepe Kazıları", XIX Kazı Sonuçları Toplantısı,I, Külttür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi,Ankara,1997,Sayfa 400
[43] Hayat Erkanal ve Turhan Özkan,"1996 Bakla Tepe Kazıları", XIX Kazı Sonuçları Toplantısı,I, Külttür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi,Ankara,1997,Sayfa 399
[44] Hayat Erkanal ve Turhan Özkan,"1997 Bakla Tepe Kazıları", XX Kazı Sonuçları Toplantısı,I, Külttür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi,Ankara,1998,Sayfa 339-341
[45] Christine Mary Eslick," The Neolithic and Chalcolithic Pottery of the Elmalı Plain South -Western in Turkey",England 1978,Sayfa 95

3.5.6.2 Kazı Tarihçesi

M.S.F Hood 1949 yılında yaptığı yüzey araştırmasından sonra ilk kazı çalışmaları 1954-1963 yıllarında *M.J. Mellink* tarafından yürütülmüştür. 1977'de ise *C.M. Eslick* başkanlığında sürdürülmüştür.[46]

3.5.6.3 Stratigrafi

M.S.F Hood 1949 yılında yaptığı yüzey araştırması esnasında toplamış olduğu keramikleri Neolitik ve Kalkolitik Çağ'a tarihlemiştir. Buradaki *Mangaly* kapları Orta Kalkolitik döneme aittir.[47]

3.5.7 Boztepe

3.5.7.1 Konum

Karaburun'un 1.5 km güneyinde, Elmalı'nın 8 km kuzeydoğusunda bulunmaktadır.[48]

3.5.7.2 Kazı Tarihçesi

1967 ve 1972 *C.M.Eslick* tarafından yapılan yzüey araştırmaları, 1976 ve 1977'de tekrar gerçekleştirilmiştir.

3.5.7.3 Stratigrafi

Yerleşim yerinde Geç Kalkolitik ve Orta Kalkolitik Çağ'a tabakaları bulunmuştur.[49]

---

[46] Christine Mary Eslick,1978,sayfa 95
[47] Christine Mary Eslick,1978,sayfa 96
[48] Christine Mary Eslick,1978,sayfa 72
[49]Christine Mary Eslick,1992,sayfa 53

3.5.8 Karaburun

3.5.8.1. Çakmaktepe Cıva Madeni

3.5.8.1.1. Konum

Karaburun ilçesi merkezinin güneyinde yükselen Akdağ'ın yamaçlarındaki eski civa madeninde bulunmaktadır.

3.5.8.1.2. Kazı Tarihçesi

1949 yıllarında yapılan kazılarda ortaya çıkarılan Prehistorik yerleşim, tesadüfen bulunan irili ufaklı el çekiç ve baltaları ile çanak çömlek parçalarının bulunmasıyla birlikte *İzmir Arkeoloji Müzesi* öncülüğünde *Hakkı Gültekin* ve *Hamit Koşay* tarafından 10 günlük bir kazı çalışmasıdır.

3.5.8.1.3. Stratigrafi

Kazı çalışması A ve B galerisinde, madenin kuzeybatıya bakan yüzünde ve civardaki mağaralarda sürdürülmüştür. Bu çalışmalar esnasında ortaya çıkarılan eserler Kalkolitik Çağ'a tarihlendirilmiştir.[50]

3.5.8.2. Peynirini Mağarası

3.5.8.2.1.Konum

Karaburun ilçesinin güneyinde bulunan Akdağ'ın eteklerinde bulunan Prehistorik bir mağaradır.

[50] Pınar Pınarcık,"Karaburun Yarımadası Arkeolojik Kültür Envanteri",2005-2001 Yüksek Lisans Tezi,Dokuz Eylül Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,İzmir,Sayfa52,67.

3.5.8.2.2Kazı Tarihçesi

Yöre halkından alınan duyumlar ve *Hamit Koşay*'ın makalesinde bahsedilen Peynirini Mağarasında yapılan araştırmalar sonucunda çanak çömlek parçaları ve taş balta ele geçmiştir. 1949 yılında *Hamit Koşay* ve *Hakkı Gültekin* mağarada ufak bir deneme çukuru açmışlar fakat herhangi bir esere rastlamamışlardır. Bunun üzerine mağaranın tamamen tabii etkilerle çok geniş kovuklar oluşturduğunu belirtmişlerdir.

3.5.8.2.3 Stratigrafi

Burada yapılan çalışmalar esnasında ele geçen çanak çömlek ve taş balta Geç Kalkolitik ve Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilmiştir.[51] *Mangaly* kapları ise Geç Kalkolitik Çağ'a tarihlenir.

3.5.9 Gülpınar (Smıntheıon)

3.5.9.1 Konum

Kuzeybatı Anadolu'da Biga Yarımadasının (Antik Toros) güney-batı köşesinde Gülpınar kasabasında yer alır.

3.5.9.2 Kazı Tarihçesi

980 yılından itibaren *Prof. Dr. Coşkun Özgünel* başkanlığında yürütülen kazının prehistorik yerleşiminin varlığı sondaj verilerine dayanılarak ilk kez *Jürgen Seeher* tarafından 1987 yılında duyurulmuştur. Bu alanda daha sonra yapılan kazılar *Turan Takaoğlu* tarafından gerçekleştirilmişir.[52]

[51] Pınar Pınarcık,"Karaburun Yarımadası Arkeolojik Kültür Envanteri',sayfa 92,93,100.
[52] Abdulkadir Özdemir,"Kalkolitik Smıntheıon (Gülpınar)'da Dokumacılık ve Hasırcılık", Anadolu/Anatolia 38,2012,sayfa 140-141.

3.5.9.3 Stratigrafi

Karbon 14 tarihlemelerine göre yaklaşık MÖ 5200-4800 arasında bir dönemde yerleşim gören kazı alanı Kalkolitik döneme tarihlenmektedir. Batı Anadolu kronolojisinde Orta Kalkolitik dönem ile ilişkilendirilen höyük, Batı Anadolu kültür tarihinin en az bilinen dönemlerinden biri olan Orta Kalkolitik dönem, bir çok Ege adasının ilk kez yerleşilmeye başlandığı Yunan kronolojisine göre Geç Neolitik I döneme denk düşmektedir. Smintheion prehistorik buluntularını ilk inceleyen *Jürgen Seeher* yaptığı değerlendirmeler sonucunda bu bölgede Kumtepe/Beşiksivritepe olarak isimlendirilebilecek bir kültür kompleksinin varlığına işaret etmektedir.[53]

3.5.10 Kızılbel

3.5.10.1Konum

Elmalı'nın yaklaşık 5.5 km güneybatısında yer alır.

3.5.10.2 Kazı Tarihçesi

M.J. Mellink tarafından başlatılan kazılar, 1977 yılında *C.M.Eslick* tarafından devam ettirilmiştir.[54]

3.5.10.3 Stratigrafi

Ortaya çıkarılan keramik buluntuları, Kalkolitik Çağ'a tarihlenmektedir. Buradaki *Mangaly* örnekleri ise Orta Kalkolitik Çağ'a aittir.[55]

[53] Jürgen Seeher,"Prahistoriche funde aus Gülpınar/Chryse", AA1987,sayfa 533-556.
[54] Eslick,1992,sayfa 56
[55] Eslick, 1978,sayfa 229

3.6 EGE ADALARI

3.6.1 CHIOS ADASI

3.6.1.1 Ayıo Gala

3.6.1.1.1 Konum

Chios Adasının kuzeybatı kıyısında yer almaktadır.

3.6.1.1.2 Kazı Tarihçesi

İlk kazılara 1938 yılında *E.Eccles* başkanlığında başlanmıştır. Aşağı ve yukarı olara iki mağarada çalışılmışltır.[56]

3.6.1.1.3 Stratigrafi

En eski dönem Neolitik Çağ olarak saptanmış ve Erken Tunç Çağına tarihlenen buluntular ortaya çıkarılmıştır.Buradaki *Mangaly* örnekleri Geç Neolitik Çağ'a tarihlenmektedir.[57]

3.6.1.2 Emporio

3.6.1.2.1 Konum

Chios Adası'nın güney kıyısındadır.

3.6.1.2.2 Kazı Tarihçesi

1952-1955 yılları arasında *S.Hood* tarafından yürütülmüştür.[58]

[56] Sinclair Hood,1981,sayfa 11
[57] Sinclair Hood, 1981,sayfa 37
[58] Sinclair Hood, 1981,sayfa 83

3.6.1.2.3 Stratigrafi

En eski evreler Neolitik Çağ'ın erken dönemlerine tarihlenir.Orta Neolitik,Erken Tunç Çağı ve I. evre ise Erken Tunç Çağ'ın sonlarını temsil etmektedir. Bunun yanı sıra Orta Tunç ve Geç Tunç Çağ'a tarihlenen keramiklerde bulunmuştur. *Mangaly* buluntuları Orta Neolitik Çağa tarihlenmektedir.[59]

3.6.2 SAMOS ADASI

3.6.2.1 Heraion

3.6.2.1.1 Konum

Samos adasının güney kıyılarında bulunmaktadır.

3.6.2.1.2 Kazı Tarihçesi

I. Dünya Savaşı'ndan önce yapılan ilk kazı çalışmaları 1920 ve 1930'lu yıllarda devam etmiştir. İlk sistematik kazılar ise 1953-1955 yılları arasında *V. Milojcic* tarafından yürütülmüşür.[60]

3.6.2.1.3 Stratigrafi

Yerleşim alanı Erken Tunç Çağ'a tarihlendirilmiştir.[61]

[59] Sinclair Hood,1981,sayfa 245
[60] Hermann Parzinger,"Studien zur Chronologie und Kulturgeschichte der Jungstein- Kupfer und früh bronzezeit Zwischen Karpaten und mittlerem Taurus",Mainz,1993,sayfa 214.
[61] Rainer Felsch,1988,Sayfa 128

3.6.2.2 Tigani

3.6.2.2.1 Konum

Samos adasının kuzey kıyılarında yer alır.

3.6.2.2.2 Kazı Tarihçesi

1953-1955 yılları arasında yapılan ilk kazılara, 1967-1971 yılları arasında *R.C.S. Felsch* tarafından devam edilmiştir. [62]

3.6.2.2.3 Stratigrafi

Kendi içerisinde dört ayrı tabakaya ayrılmış Neolitik Çağ'a ait bir yerleşimdir.[63]

3.6.3 LEROS ADASI

3.6.3.1 Partheni

3.6.3.1.1 Konum

Leros adasının kuzeyinde, Partheni koyunun güney kıyılarında bulunmaktadır.

3.6.3.1.2 Kazı Tarihçesi

1977-1980 yılları arasında Dodecanese adalarında gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında, *H. Simpson* ve *J.F. Lazenby* tarafından bulunmuştur. İlk kazı *A.Sampson* öncülüğünde başlamıştır. [64]

---

[62] Rainer Felsch,1988,Sayfa 7-8
[63] Rainer Felsch,1988,Sayfa 128
[64] Adamantios Simpson,"The Neolithic Period in the Dodecanese,Athens,1987,sayfa 185

3.6.3.1.3 Stratigrafi

Yerleşim yeri, Neolitik Dönemin geç evrelerine dayanmaktadır.[65]

3.6.4 YALİ ADASI

3.6.4.1 Konum

Batı Anadolu kıyılarından 20 km uzaklıkta, Kos ve Nissiros adaları arasında yer almaktadır.

3.6.4.2 Kazı Tarihçesi

1977 - 1980 yılları arasında Dodecanese adalarında gerçekleştirilen yüzey araştırmaları sırasında, *H. Simpson* ve *J.F. Lazenby* tarafından bulunmuştur. İlk kazı çalışmaları 1986 yılında *A.Sampson* öncülüğünde başlamıştır.[66]

3.6.4.3 Stratigrafi

Neolitik Çağ'a tarihlenen seramik ve mimari yapıların yanında Bronz Çağ kalıntıları da ortaya çıkarılmıştır. Bunların dışında Geç Minos dönemine ait buluntular da yer almaktadır.[67] *Mangaly* kapları Neolitik Çağ'da görülmektedir.

3.6.5 TSİLİMBİRİ

3.6.5.1 Konum

Kos adasında bulunan Asklepion yerleşiminin güney batısında yer almaktadır.[68]

---

[65] Adamantios Simpson,1987,sayfa 185
[66] A.Sampson,"Archaeological and Archaeometrical Research at Yali,Nissiros",TÜBA-AR,2, 1999,sayfa 90
[67] A.Sampson, 1999,sayfa 103-105
[68] Hope Simpson ve Janette Lazenby,"Notes from The Dodecanese II",The Annual of the British

3.6.5.2 Kazı Tarihçesi

1960'da Dodecanese adalarında yapılan yüzey araştırmaları esnasında ortaya çıkarılmıştır. 1968'de *R.H.Simpson* ve *J.F.Lazenby* çalışmalar sonlandırılmıştır.[69]

3.6.5.3 Stratigrafi

Buluntular Erken Tunç Çağı'nı göstermektedir. Buradaki *Mangaly* kapları da aynı döneme tarihlenir.[70]

3.6.6 ASTYPALAIA ADASI

3.6.6.1 Ayiou Ioannou

3.6.6.1.1 Konum

Astypalaia Adası'nın batısında yer almaktadır.[71]

3.6.6.1.2 Kazı Tarihçesi

J.F.Lazenby ve *H.R.Simpson*'un 1968'de yapmış oldukları yüzey araştırmaları esnasında bulunmuştur. 1970 yılına kadar çalışmalar devam etmiştir.[72]

3.6.6.1.3 Stratigrafi

Erken ve Orta Tunç Çağ yerleşimidir. Geç Roma ve Hellenistik dönemlerine ait keramikler de bulunmuştur.[73] *Mangaly* kapları Erken Tunç Çağ'a tarihlenmekted

---

School at Athens,1970,sayfa 57
[69] H.Simpson ve J.Lazenby,1970,sayfa 47
[70] H.Simpson ve J.Lazenby,1970,sayfa 58
[71] H.Simpson ve J.Lazenby,"Notes from the Dodecanese III", The Annual of the British School at Athens,1973,sayfa 162
[72] H.Simpson ve J.Lazenby,1973,sayfa 127
[73] H.Simpson ve J.Lazenby,1973,sayfa 163

3.6.6.2 Ayiou Vayi

3.6.6.2.1 Konum

Atypalaia Adası'ndaki Vayi koyunun kuzey batısında yer alan bir vadide konumlanır.[74]

3.6.6.2.2 Kazı Tarihçesi

Lazenby ve *Simpson*'un 1968'deki Dodecanese yüzey araştırmalarında bulunmuştur.[75]

3.6.6.2.3 Stratigrafi

Erken Kyklad I dönemine ait yerleşimdir. [76] *Mangaly* kapları Erken Tunç Çağ'a aittir.

3.6.7 RHODOS ADASI

3.6.7.1 Archangelos

3.6.7.1.1 Konum

Rhodos Adası'nın doğu kıyısında, Anargos Tepesi'nin kuzeyinde yer almaktadır.

3.6.7.1.2 Kazı Tarihçesi

1968'de *Lazenby* ve *Simpson* tarafından çalışmalar başlatılmış ve iki sene devam etmiştir.

[74] H.Simpson ve J.Lazenby,1973,sayfa 164
[75] H.Simpson ve J.Lazenby,1973,sayfa 127
[76] H.Simpson ve J.Lazenby,1973,sayfa 165

3.6.7.1.3 Stratigrafi

Yerleşim Neolitik Çağ'ın geç dönemlerine tarihlenmektedir. Bunun yanı sıra Erken Tunç Çağı'na ait keramikler de bulunmuştur.[77] *Mangaly* kapları Neolitik Çağ'a aittir.

3.7 KYKLAD ADALARI

3.7.1 KEOS ADASI

3.7.1.1 Ayia Irini

3.7.1.1.1 Konum

Keos Adası'nın kuzeyinde konumlanır.

3.7.1.1.2 Kazı Tarihçesi

Çalışmalar, 1960 yılında *J.L.Caskey* öncülüğünde başlamıştır.[78]

3.7.1.1.3 Stratigrafi

Yerleşim üç perioda ayrılmıştır.[79] *Mangaly*' ler Neolitik Dönem'e tarihlenmektedir.

Period I Geç Neolitik Çağ
Period II Erken Kyklad
Period III Erken Kyklad son safhası

[77] H.Simpson ve J.Lazenby,1973,sayfa 152
[78] David Wilson ,"Keos Vol. IX Ayia İrini", London, 1999,sayfa 6
[79] David Wilson , 1999,sayfa 1

3.7.1.2 Kephala

3.7.1.2.1 Konum

Keos Adası'nın kuzeybatı kıyısında Ayios Nikolaos koyunda yer almaktadır.

3.7.1.2.2 Kazı Tarihçesi

İlk kazılar 1960 yılında *J.L.Caskey* tarafından başlatılmıştır. 1961'de *E.G.Carlson* ve *P.H.Auerbach* devam ettirilmiştir. 1963'te *C.Renfrew*, *J.W.Jacobsen* ve *J.C.Overbeck* çalışmaları yürüttülmüştür. 1966'da *J.L.Coleman* mezarlık alanında çalışmıştır. [80]

3.7.1.2.3 Stratigrafi

Mezarlık ve yerleşim alanında ortaya çıkarılan eserler Geç Neolitik Çağ'a (MÖ 4000) tarihlenmektedir.[81]

3.7.1.3 Paoura

3.7.1.3.1 Konum

Keos Adasın'nın kuzeybatısında yer almaktadır.[82]

3.7.1.3.2 Kazı Tarihçesi

J.L.Caskey 1968 yılında yüzey araştırması yapmıştır.

[80] John Coleman," Keos:Kephala Vol I A Late Neolithic Settlement and Cemetery",Princeton,1977,sayfa 1-3
[81] John Coleman,1977,sayfa 109
[82] John Caskey,"İnvestigations in Keos Part II: A Conspectus of the Pottery",Hesperia,1972,Sayfa 355

3.7.1.3.3 Stratigrafi

Kephala buluntularıyla oldukça benzer olmasıyla Geç Neotilik Çağ'a tarihlidir.[83]

3.7.1.4 Sykamias

3.7.1.4.1 Konum

Keos Adası2nın kuzeydoğusunda yer alır.

3.7.1.4.2 Kazı Tarihçesi

J.LCaskey'in araştırma ekibi ile 1971'de yüzey araştırmasını yapmıştır.

3.7.1.4.3 Stratigrafi

Buluntular Erken Tunç Çağı'na tarihlenir.[84]

3.7.2 MYKONOS ADASI

3.7.2.1 Mavrispilia

3.7.2.1.1 Konum

Mykonos Adası'nın kuzey kıyısında, Panormos koyunda bulunmaktedır.

[83] John Caskey,1972,Sayfa 358
[84] J.Caskey,1972,sayfa 358

3.7.2.1.2 Kazı Tarihçesi

Kazı çalışmaları, *J.S.Belmont* ve *C.Renfrew* öncülüğünde 1963 yılında yürütülmüşür.[85]

3.7.2.1.3 Stratigrafi

Yerleşim, Geç Neolitik Çağ ve Erken Kyklad Dönemi'ne aittir.[86] *Mangaly* kapları Geç Neolitik Çağ'a tarihlenmektedir.

3.8 GİRİT ADASI

3.8.1 Trapeza

3.8.1.1 Konum

Lasithi ovasında Tzermiadha köyünün kuzeydoğusunda bulunmaktadır.

3.8.1.2 Kazı Tarihçesi

A. Evans tarafından keşfedilen yerleşim *Cambridge Üniversitesi*'nden bir ekip ile ilk kazı çalışmaları gerçekleştirilmiştir.[87]

3.8.1.3 Stratigrafi

Geç Neolitik Çağ sonları ve Erken Minos I'e ait yerleşim bulunmuştur. Erken Minos III ve Orta Minos I Çağı'na ait mezarlar ile Orta Minos II'ye ait keramik parçaları ortaya çıkarılmıştır.[88] *Mangaly* kapları Erken Tunç Çağ'a aittir.

---

[85] John Belmont ve C. Renfrew," Two Prehistoric Sites on Mykonos", American Journal of Archaeology,1964,sayfa 395
[86] John Belmont ve C. Renfrew,1964,sayfa 398-399
[87] Jordan Pendlebury ve M.B.Money-Coutts,"Excavations in the Plain of Lasithi",The Annual of the British School at Athens,XXXVI,1935/36,sayfa 13
[88] Jordan Pendlebury ve M.B.Money-Coutts,1935/36,sayfa 23

3.9 KITA YUNANİSTAN

3.9.1 Argissa Magula

3.9.1.1 Konum

Teselya Bölgesi'nde yer almaktadır.[89]

3.9.1.2 Kazı Tarihçesi

Kazılar 1955 ve 1958 yıllarında *Milojcic* tarafından yürütülmüştür.[90]

3.9.1.3 Stratigrafi

Yerleşim alanı Erken Tunç çağ'a tarihlidir.[91]

3.9.2 Halieis

3.9.2.1 Konum

Argolis körfezinin güneydoğu kıyısında Porto Cheli koyunda konumlanmaktadır.

3.9.2.2 Kazı Traihçesi

1962 yılında *Pennsylvania* ve *Indiana Üniversiteleri* tarafından ilk kazılara başlanmış ve 1971'de kazılar *Williams* tarafından devam ettirilmiştir.[92]

---

[89] Vladimir Mılojcıc ve E.Hanschmann,"Die Deutschen Ausgrabungen Auf der Argissa Magula in Thessalien III Die Frühe und Beginende Mittlere Bronzezeit,Bonn,1976,sayfa 20
[90] Vladimir Mılojcıc ve E.Hanschmann,1976,sayfa 21
[91] Vladimir Mılojcıc ve E.Hanschmann,1976,sayfa 23
[92] Daniel Pullen,"The Prehstoric Remains of the Acropolis at Halieis: A Final Report",Hesperia,69,2000,sayfa 134

3.9.2.3 Stratigrafi

Geç Neolitik ve Erken Hellas I

Erken Hellas II

Geç Hellas

Arkaik ve Klasik Çağ'a ait buluntular ortaya çıkarılmıştır.[93]

Mangly kapları Neolitik Dönem'de karşımıza çıkmaktadır.

3.9.3 Pevkakika

3.9.3.1 Konum

Teselya bölgesinde Volos körfezinde yer almaktadır.

3.9.3.2 Kazı Tarihçesi

1957 ve 1960 yıllarında ilk çalışmalar *Theocharis* tarafından yürütülmüştür. İlk kazı çalışmaları ise 1967-1977'ye kadar *Milojcic* gerçekleştirmiştir.[94]

3.9.3.3 Stratigrafi

Geç Neolitik Çağ, Erken Tunç Çağ, Orta ve Geç Tunç Çağ'a tarihlenen buluntular ortaya çıkarılmıştır.[95] Burada ele geçen *Mangaly* kapları Tunç Çağı'na aittir.

[93] Daniel Pullen,2000,sayfa 135-138

[94] Joseph Maran,"Die Deutschen Ausgrabungen Auf der Pefkakia-Magula in Thessalien III Die Mittlere Bronzezeit Teiil II" Bonn,1992,sayfa 1

[95] Tracey Cullen,"Aegean Prehistory:A Review",American Journal of Archaeology Supplement I, Boston,2001,sayfa 268

3.9.4 Servia

3.9.4.1 Konum

Yunanistan'ın Kozani Bölgesi'nde yer alır.

3.9.4.2 Kazı Tarihçesi

İlk kazı çalışmaları 1931 yılında *W.A.Heurtley* tarafından başlatılmıştır. 1971-1973 yıllarında *C.Ridley* tarafondan kazılar devam ettirilmiştir.

3.9.4.3 Stratigrafi

Neolitik Çağ,Erken Tunç Çağı,Orta ve Geç Tunç Çağı'na ait eserler bulunmuştur.[96] *Mangaly*' ler Tunç Çağı'na tarihlenmektedir.

3.10 MAKEDONYA

3.10.1 Kritsana

3.10.1.1 Konum

Chalkidike yarımadasının batı kıyısında yer almaktadır.

3.10.1.2 Kazı Tarihçesi

İlk kazılar 1929 yılında *W.A.Heurtley* tarafından yürütülmüştür.

[96] Tracey Cullen2001,sayfa 287

3.10.1.3 Stratigrafi

Yerleşim alanı Erken Tunç Çağı'na ait bir yerleşimdir.[97]

3.10.2 Hagios Mamas

3.10.2.1 Konum

Chalkidike yarımadasında bulunmaktadır.

3.10.2.2 Kazı Tarihçesi

İlk kazılar 1928 yılında *J.D.Pendlebury* başkanlığında yürütülmüş ve sonrasında *W.A.Heurtley* tarafından devam ettirilmiştir.[98]

3.10.2.3 Stratigrafi

Neolitik Çağ ile başlayan yerleşim Erken Tunç Çağı,Orta Tunç Çağı ve Geç Tunç Çağı olarak tespit edilmiştir.[99] *Manglay* kapları Erken Tunç çağı'na tarihlenmektedir.

3.10.3 Kastanas

3.10.3.1 Konum

Axiostal yerleşimi yakınında bulunur. [100]

[97] Hermann Parzinger,1993,sayfa 146
[98] William Heurtley,"Two Prehistoric Sites in Chalcidice",The Annual of the British School at Athens,XXIX,1927/28,Sayfa 117
[99] William Heurtley,1927/28,Sayfa 121
[100] Tracey Cullen2001,sayfa 302

3.10.3.2 Kazı Tarihçesi

1975 ve 1979 yılları arasında *B.Hansel* tarafından çalışılmıştır.

3.10.3.3 Stratigrafi

En üst tabaka Demir Çağı ve Tunç Çağı'dır. Alt tabakalar ise; Orta Tunç Çağı ve Erken Tunç Çağıdır.[101]

3.10.4 Vardaroftsa

3.10.4.1 Konum

Chalkidike yarımadasının kuzeyindedir.

3.10.4.2 Kazı Tarihçesi

1925 yılında *W. Lamb* ve *H.H.Keen*, 1926 yılında ise *R.W. Hutchinson* ve *W.L. Cuttle* kazıları iki kazı sezonu boyunca devam etmiştir.[102]

3.10.4.3 Stratigrafi

MÖ IV. binden Hellenistik Çağ'a kadar yerleşim görmüştür.[103]
Mangaly kapları Erken Tunç Çağı'na aittir.

[101] Hermann Parzinger,1993,sayfa 143
[102] William Heurtley,"Excavations at Vardaroftsa",The Annual of the British School at Athens,XXVII,1925/26,sayfa 4
[103] William Heurtley,1925/26,sayfa 50

3.10.5 Perivoloki

3.10.5.1 Konum

Makedonya'nın doğusunda bulunmaktadır.

3.10.5.2 Kazı Tarihçesi

1920'lerde *W.A.Heurtley* öncülüğünde kazılmıştır.[104]

3.10.5.3 Stratigrafi

Neolitik Çağ en eski tabakasıdır. Devamında gelen tabakalar ise; Erken Tunç Çağı,Orta Tunç ve Geç Tunç Çağı ile Erken Demir Çağı'na ait tabakalar ortaya çıkarılmıştır. [105] *Mangaly'* ler Tunç Çağı'na tarihlenir.

3.10.6 Dikili Taş

3.10.6.1 Konum

Makedonya'nın doğusunda yer alır.

3.10.6.2 Kazı Tarihçesi

French School Athens 1921 ve 1922 yıllarında araştırlmıştır. 1961'de *G. Daux* ilk kazıları gerçekleştirmiştir. 1967 ve 1969 yılları arasında ise *Theocharis* kazı çalışmalarına devam etmiştir.

[104] Tracey Cullen,2001,sayfa 145
[105] Willam Heurtley,"Prehistoric Macedonia",Cambridge,1939,sayfa 120

3.10.6.3 Stratigrafi

Orta Neolitik Çağ en geç evredir. Bu evre sonrasında gelen tabakalar; Geç Neolitik, Erken Tunç I ve Erken Tunç II izlemektedir.[106] Burada ele geçen *Mangaly* kapları Erken Tunç Çağı'na aittir.

3.11 ROMANYA

3.11.1 Cuciulata

3.11.1.1 Konum

Moldava Bölgesi'nde bulunmaktadır.[107]

3.11.1.2 Kazı Tarihçesi

1957'de başlanan ilk çalışmalar *D.Alexandrescu* ve *N.Constantinescu* tarafından yürütülmüştür. 1958 -1959 yılları arasında *G.Bichir* çalışmalara devam etmiştir. 1961'de ise *D.Alexandrescu* ve *I.Pop* başkanlığında araştırmalar yürütülmüştür.

3.11.1.3 Stratigrafi

Yerleşim yerinde Erken Tunç Çağı'nın tüm evreleri izlenmektedir.[108]

[106] Georges Daux,"Dikilitaş",Bulletin de Correpondance Hellenique,LXXXVI,1962,sayfa 912-933
[107] George Bichir,"Beitrag Zur Kenntnis der Frühen Bronzezeit im Südöstlichen Transsilvanien und in der Moldau",Dacia,VI,1962,sayfa 93
[108] George Bichir,1962,sayfa 88

3.11.2 Tirpeşti

3.11.2.1 Konum

Moldavo Nehri'nin batısında bulunmaktadır.

3.11.2.2 Kazı Tarihçesi

Yerleşim ilk Olarak 1937'de *N.V. Popa* tarafından ortaya çıkartışmıştır. İlk kazılar; 1959-1962 yıllarında *V. Dumitrescu* tarafından yürütülmüştür. 1964-1965 ve 1968'de *S.M. Bilcu* çalışmaları gerçekleştirmiştir.[109]

3.11.2.3 Stratigrafi

En erken ; Precucuteni I (Erken Kalkolitik MÖ 5000-4750) kültürü yer almaktadır. Devamında ise; Precucuteni II (Erken Kalkolitik MÖ 4750-4500)
Precucuteni III (Orta Kalkolitik MÖ 4500-4250)
Cucuteni A (Geç Kalkolitik MÖ 4250-4000)
Cucuteni B (Kalkolitik Çağ'dan Erken Tunç Çağı'na geçiş) Erken Tunç Çağı tabakaları görülmektedir.[110] *Mangaly* kapları Erken Tunç çağı'na aittir.

3.12 FRANSA

3.12.1 Er - Yoh

3.12.1.1 Konum

Fransanın kuzey batısında bulunan Carnac şehrine yakın, Atlantik suları üzerinde L'Houat Adası'nda bulunur.

[109] Marinescu ve Silvia Bilcu,"Tirpeşti from Prehistorio History in Eastern", Romania,1981,sayfa 3-6
[110] Marinescu ve Silvia Bilcu,1981,sayfa 159

3.12.1.2 Kazı Tarihçesi: -

3.12.1.3 Stratigrafi

Küçük bir yerleşimdir**.**Geç Neolitik Çağ'dan itibaren *Mangaly* kapları görülmeye başlamıştır.[111]

3.12.2 Terrina

3.12.2.1 Konum

Fransa'ya bağlı Korsika Adasının batısında, Aleria'da bulunan bir Neolitik yerleşimidir.

3.12.2.2 Kazı Tarihçesi

Kazılar 1975 yılında gerçekleştirilmiştir. Eserler, Prehistorik Korsika Müzesi'nde sergilenmektedir.

3.12.2.3 Stratigrafi

Mangaly kapları Kalkolitik Çağ'a tarihlenmektedir. Kalkolitik Çağ, Terrine IV'e denk düşmektedir.[112]

[111] Renan Polles,1985,sayfa 216.
[112] Gabriel Camps ve E. Rostan,"Les poteries a perforations en ligne, a propos du facies terrinien du Chalcolithique corse", Bulletin de la Societe Prehistorique Francaise, PERSEE,TOME 79/8,1982,sayfa 240-249.

SONUÇ

MÖ 5. ve 4. bin yıl boyunca kullanım gören *Mangaly* kapları; Güney Kafkasya, İran, Anadolu, Girit, Ege Adaları, Kıta Yunanistan, Makedonya, Romanya, Fransa olmak üzere bir çok Avrupa ülkesinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu kapların bu kadar geniş bir coğrafi yayılıma sahip olması oldukça ilgi çekicidir. *Mangaly* kaplarının kullanımı kronolojik olarak MÖ 5.-4. bin yıl aralığını göstermektedir. Bu aralık içerisinde *Mangaly* kapları; Güney Kafkasya ve İran'da Kalkolitik Çağ'da görülürken, Batı Anadolu'da Kalkolitik Çağ ve Erken Tunç Çağı'nda görülmektedir. Ege Adaları'nda ise yoğun, Kıta Yunanistan'da az miktarda olmak üzere Geç Neolitik Çağ'a tarihlenmektedir. Kıta Yunanistan, Makedonya ve Romanya buluntuları ise Erken Tunç Çağı'na tarihlenmektedir. Girit ve Avrupa buluntularına baktığımızda, *Mangaly* kaplarının yine Geç Neolitik Çağ'dan başlayarak, Erken Tunç Çağı'na kadar kullanım gördüğü bilinmektedir. A. Sampson, bu kronolojik ve coğrafi tabloyu baz alarak; bu tür kapların Anadolu'dan ve Doğu Ege Adalarından batıya ve buradan kuzeye yayıldığını söylemektedir[113]. Bu düşünceye Güney Kafkasya'yı da eklersek, bu kapların belki de Kafkasya çıkışlı, Anadolu ile devam ederek genişleyen ve ilerleyen bir kullanım alanı olduğunu belirtebiliriz.

Nahçivan'da kazılan üç farklı yerleşim yeri esas alınarak başlanan bu çalışma içerisinde, araştırma esnasında oldukça geniş bir coğrafi alanda kullanım görmüş olan *Mangaly* kapları incelendiğinde, karşımıza hem tipolojik, hem de malzeme ve teknik açıdan benzer fakat aynı zamanda da farklı özellikte üretilmiş, kap örnekleriyle karşılaşılmıştır. Bu farklılık ve benzerlikler, büyük olasılıkla coğrafyaya ve farklı kültürel özelliklere göre değişim göstermektedir. Burdan yola çıkarak Nahçivan buluntularını değerlendirecek olursak; Ovçular, Sorsu ve Zirinçlik yerleşimlerinin yarı göçebe bir kültürü benimsemiş olmalarıyla birlikte, Zirinçlik ve Sorsu buluntularına nazaran Ovçular *Mangaly* kapları çok daha basit, özensiz ve kabadırlar. Bunun yanı sıra , her üç kazı alanında ele geçmiş olan *Mangaly* kap örnekleri, kendi içerisinde de tipolojik - malzeme ve teknik açıdan farklılıklara sahiptir. Bu durum *Mangaly* kap türünün bulunduğu diğer yerleşim alanlarında da karşımıza çıkıyor olması ile akla; bu kapların belki de hane içi, domestik kaplar olma

[113] A.Sampson,1984,sayfa 242.

ihtimalini getirmektedir. Oldukça basit, özensiz ve dolayısıyla kırılgan olarak üretilmiş el yapımı olan bu kapların cidar kalınlığı ,taban kalınlığına göre daha fazladır. Bu sebeple *Mangaly* kaplarını tüm olarak bulmak oldukça zordur. Genellikle küçük parçalar ve ağız kenarından oluşan buluntular ele geçmektedir. Bunun yanı sıra, kabın ağız kenarında bulunan dalgalanmalar ve kabın cidar yüksekliğinin değişmesinden kaynaklı, kabın çapı tam olarak alınamasa da 20 ile 50 cm arasında değişen oldukça geniş kaplar oldukları söylenebilir. Bu geniş ağız kenarının altında ise, kabı çevreleyen delikler sıralanmaktadır. İnce işlenmiş kemik alet veya bitkisel iğnelerle delinmiş bu delikler, ağız kenarında yer alan yükselme ve alçalmayla oluşan dalgalanmalara eşlik ederek, düz bir sıra izlememektedir. Kabın hamuru henüz yaş iken delinmiş olan bu delikler, Nahçivan buluntuları dışında genellikle tek yönlü; içerden dışarıya veya dışardan içeriye doğru delinmiştir. Nahçivan buluntuları ise; bu farklı yönde açılan delikler tek bir kap üzerinde görülmektedir. Yani; kabın bir yönü içerden dışarıya doğru delinmişken,yine aynı kabın diğer yönü dışardan içeriye delinmiş olduğu görülmektedir. Bunun sebebi muhtemelen; düz bir zeminde üretilen bu kaplar, delinme aşamasında kabı oynatmadan, eldeki delici nesneyi kolaya gelecek şekilde; kendi yönündeki kabın dış kısmını delmiş ve delme işlemini diğer yönde yine kendine yakın yeri, yani kabın iç kısmını delerek ilerlemiş olabilir.

Mangaly kapları, yapım aşamasında malzeme ve tekniksel değişkenlik göstermesinden kaynaklı kaba ve orta nitelikli olarak ikiye ayrılmaktadır. MÖ 5. bine ait olan kaplar genellikle kaba nitelikli, MÖ 4. bine tarihli olanları ise, orta nitelikli olarak değerlendirebiliriz. Kaba nitelikli olan kapların içeriğinde yoğun olarak bitki-saman ve taşçıklar bulunmaktadır. Oldukça gözenekli bir hamura sahiptirler. Ayrıca bazı kapların iç yüzeyinde hafif perdahlama göze çarpmaktadır. Kabın iç kısmında görülen bu perdah veya daha düzgün yüzey; orta nitelikli kaplarda, kabın dış yüzeyinde de zaman zaman görülmektedir. Orta nitelikteki kapların hamuru daha sıkı ve daha küçük gözeneklere sahiptir. Bununla birlikte hem orta nitelikli kaplarda hem de kaba nitelikli kapların iç ve dış yüzeylerinde, hamur renginin farklılık gösterdiği görülmektedir. Fakat bu farklılık kaba nitelikli olarak değerlendirdiğimiz kaplarda daha sık karşımıza çıkmaktadır. Kabın dış kısmı genellikle kahverengi,gri,siyah gibi koyu renklerde iken, kabın iç kısmı; deve tüyü, kırmızı,gri,kahverengi gibi daha farklı renkte olabilmektedir.

Tüm buluntu çevreleri içerisinde ele geçen *Mangaly* kapları; özensiz, el yapımı,geniş ve ağız kenarının altında tüm kabı çevreleyecek şekilde deliklere sahip olmasıyla benzer karakteristik özellikler gösterse de kendi içerisinde farklı özelliklere sahiptir. Bu çalışma içerisinde *Mangaly* kapları ; ağız kenarı, gövde ve dip farklılıklarına göre, kendi içerisinde üçer alt gruplara ayrılmıştır. Burada Mangaly tipleri içerisinde dip formuna göre ayrılan tip arasındaki "köşeli" olarak tanımlanan kaplarda farklı özellik; kabın gövdesinin dip ile buluştuğu noktanın, dışa doğru bir çıkıklık oluşturması ile bir yere oturtulabilecek durumdadır. Fakat kabın tabanı içe doğru yükseltilmiş olmasıyla, kabın dibi, oturtulan tabana değmemektedir. Bu sebeple, bir ocak üzerine yerleştirilen bu kabın dışa çıkık, köşeli, tüm kabı çevreleyen dip kısmı ocak kısmında ufak bir ayak görevi görerek, kabın taban kısmını ateşe direk maruz kalmasından kurtarmak ve böylece kabın tabanının yanmasını engellemek amaçlı yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Genel olarak tüm kap tipleri birbirleriyle benzer ve farklı özelliklere sahiptir diyebiliriz. Bu benzerlikler; Güney Kafkasya, Anadolu, Ege Adaları, Yunanistan ve Makedonya'da karşımıza çıkarken, Romanya ve Fransa buluntularının bir kısmı formsal bağlamda diğerlerinden farklı özellikler göstermektedir. Romanya ve Fransa buluntuları daha çok boyunlu ve yüksek gövdeli parçalardan oluşmaktadır. Ayrıca Fransa *Mangaly* parçaları arasında oldukça sığ çömlekler karşımıza çıkmaktadır. Romanya'dan ele geçen Mangaly kapları arasında ise bezemeli örnekler bulunmaktadır.

Bu çalışma içerisinde *Mangaly* olarak adlandırılan kaplar daha önce de bahsedildiği üzere bir çok farklı bölgede ve yerleşim alanında ortaya çıkmıştır. Hem dağlık hem deniz kenarı hem ovalık yerleşimlerde ele geçmiş olan bu kaplar üzerine, kullanım alanlarıyla ilgili bu zamana kadar bir çok farklı görüş sunulmuştur. Yapılan kaynak taraması esnasında en sık karşılaşılan terminoloji *Cheese Pot* olmuştur. Ağız kenarının altında tek sıra halinde devam eden deliklerin, peynir üretimi esnasında, peynir suyunun süzülmesi amaçlı kullanılmış olma fikri oldukça tartışmalıdır. Bu kapların bir kısmında iç ve dış hamur üzerinde is,yanık izinin görülmesi ve bunun yanı sıra formsal olarak sığ kaplar olması yönüyle süzgeç olarak kullanılmış olma ihtimalleri oldukça düşüktür. "Peynir süzgeci" olarak bilinen kaplar, bu güne kadar bir çok kazıda ele geçmiştir. Bu kaplar bilindiği üzere "pota" şeklinde, tabanı da dahil olmak üzere her tarafı delikli kaplardır. *Mangaly* çömleklerinde ise delikler, yalnızca

ağız kenarının altında, tek sıra halinde kabı çevrelemektedir. Bu sebeple, bu çalışmada tartışılan çömleklerle aynı amaçta kullanılmış olması oldukça düşüktür. *Cheese pot* yorumunun yanı sıra bu kapların kullanım amacıyla ilgili bir başka sık karşılaşılan yorum ise bir tür "elek" olarak kullanıldığıdır. Ağız kenarının altından devam eden tek sıra deliklerin içerisinden ip veya hasır türü bir malzeme veya deri ile kabın üst kısmı örtülerek, elek şeklinde kullanıldığı yönündedir. *Mangaly* kaplarını bu yoruma dayalı incelediğimizde ise; bu kap türünün ağız kenarının düzgün bir şekilde devam etmediğini, ağız kenarının yer yer eğimli ve bu sebeple dalgalı olarak devam etmesinden kaynaklı, bu formda ağız kenarına sahip bir kabın elek için uygun olmadığı görülmektedir.

Mangaly kaplarının kendi içerisindeki karakteristik özellikleri incellendiğinde, besin maddelerini hazırlama,saklama veya pişirme ile ilişkili olduğu açıktır. Bu kapların en ince cidara sahip olduğu yer; ağız kenarı ve bazı örneklerde kabın tabanıdır. Ağız kenarını çevreleyen delikler yine kabın hamurunun en ince olduğu yerde bulunmaktadır. Bu sebeple bir yere asılma amaçlı olarak üretilmiş olma ihtimalleri yok denecek kadar düşüktür.

Ege Üniversitesi'ne bağlı, başkanlığını Zafer Derin'in yaptığı Yeşilova Höyük'ü Kalkolitik Çağ seramik repertuarı içerisinde, çok sayıda *Mangaly* kabıyla karşılaşılmıştır[114]. Burada Nahçivan buluntularında olduğu gibi hem dairesel formda hem de kareye yakın bir forma sahip, fakat tek tarafı açık olan *Mangaly* kapları bulunmaktadır. Bu kap türü üzerine getirilen bir diğer yorum "Baking Pan" (ekmek pişirme kabı)dir. Güney Kafkasya buluntularında bu kaplara *Mangaly* (ocak) yorumunun yapılmış olması, yine benzer bir işlevsellikten söz edildiğini göstermektedir.

Zafer Derin'in Yeşilova buluntularından, tek tarafı açık, karesel bir forma sahip olan bu kabı örnek olarak deneysel bir çalışma yapmıştır. Bu kabın bir örneğini yapmış ve içerisinde hamur toplarıyla ekmek yapmıştır.[115] Zafer Derin, bu deneysel çalışma sonrasında bu kaplar üzerine ; kabın ağız kenarını çevreleyen deliklerin ısıyı

[114] Zafer Derin-Tayfun Caymaz," The Chalcolithic Period at Yeşilova Höyük",Communities in Transition: The Circum Aegean later Neolithic Stages (5000/4800-3200/3000 BC) International Conference, Atina, Baskıda (2016),sayfa 2.
[115] Z.Derin-T. Caymaz," The Chalcolithic Period at Yeşilova Höyük", Baskıda (2016).

dengeleme ve kabın içerisindeki hamurun fermantasyonu için olabileceği yorumunu getirmiştir.

Görüldüğü üzere, günümüze kadar bir çok kazı yerinde ele geçmiş olan bu kap türü üzerine tartışmalı bir çok yorum yapılmıştır. Bu çalışmalar içerisinde kabın kendine has özellikleri düşünüldüğünde besin maddelerini pişirme ile ilintili olduğu aşikardır. Ancak devam eden veya yeni başlayacak olan kazılar düşünüldüğünde, ileride bu kapların ne kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış olduğu ve kullanım gördüğü dikkat çekecek, böylelikle daha ayrıntılı çalışmalar yapılacaktır. Ovçular *Mangaly* buluntuları arasında üç çömlek üzerinde karbonlaşmış organik bir maddenin izi görülmektedir (Levha 3:7 ; Levha 6:17 ; Levha 14: 27). Bu sebeple, ileride yapılacak çalışmalara örnek olarak, bu çömlek parçaları üzerinde bulunan kalıntılar için gıda analizi yapılabilir.

KAYNAKÇA

ABEDİ, Akbar. *"Kul Tepe: New Research on Late Chalcolithic and Kura - Araxes Sites in NW Iran - First Results and New Perspectives"*, İnternational Symposium on east Anatolia South Caucasus Cultures, Proceeding I, 2015,s 305-309.

BELMONT, John ve C. Renfrew . *" Two Prehistoric Sites on Mykonos",* American Journal of Archaeology, 1964, s 395.

BİCHİR, Georges. *" Beitrag Zur Kenntnis der Frühen Bronzezeit im Südastlichen Transsilvanien und in der Moldau",* Dacia, VI, 1962, s 93.

BAXŞELIYEV, Veli , Catherine Marro ve Sefer Aşurov. *" Ovçular Tepesi (First Preliminary Report: The 2006 - 2008 Seasons) ",* Baku- Elm, 2010, s 4.

CAMPS, Gabriel ve E. Rostan. *"Les poteries a perforations en ligne a proposdu facies terrinien du Chalcolithique corse",* Bulletin de la Societe Prehistorique Française, cilt 79, 1982, s 240- 247.

CHATAIGNER, Christine , Makoto Arımura, Ruben Badalyan, Gıulıo Palumbı. *"Neolithic and Chalcolithic in Armenia: New Data"* , International Symposium on East Anatolia South Caucasus Cultures, Proceeding I, 2014, s 4-5.

COLEMAN, John. *" Keos: Kephala Vol I A Late Neolithic Settlement and Cemetery"*, Princeton ,1977, s 1-3.

CASKEY, John. *" İnvestigations in Keos Part II: a Conspectus of the Pottery"* , Hesperia, 1972, s 355.

CULLEN, Tracey. *"Aegean Prehistory : A Review"* , American Journal of Archaeology Supplement I, Boston, 2001.

ÇAYIR, Ümit. *"Cheese Pot Olarak Tanımlanan Kaplar"*, 2002 Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

DAUX, Georges. *" Dikilitaş",* Bulletin de correpon pondance Hellenique, LXXXVI, 1962, s 912- 933.

DERİN, Zafer ve Tayfun Caymaz. *"The Chalcolithic Period at Yeşilova Höyük"*, Communities in Transition: The Circum Aegeanlater Neolithic Stages (5000 / 4000-3200/3000 BC) International Conference, Atina, Baskıda (2016).

DERİN, Zafer, Filiz Ay , Tayfun Caymaz. *"İzmir'in Prehistorik Yerleşimi Yeşilova Höyüğü 2005 - 2006 Yılı Çalışmaları"*, Arkeoloji Dergisi, Volume / Cilt XIII, 2009, s 8.

ERKANAL, Hayat. *" Limantepe 2011 Yılı Kazıları",* www.ttk.gov.tr/templates/resimler/file/kazılar/2012/7- limantepe.pdf (23.08.2016), s 1-2.

ERKANAL, Hayat ve Turhan Özkan. *" 1996 Bakla Tepe Kazıları"* , XIX Kazı Sonuçları Toplantısı I, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 1977, s 400.

ERKANAL, Hayat ve Turhan Özkan. *" 1977 Bakla Tepe Kazıları"*, XX Kazı Sonuçları Toplantısı I, Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 1998, s 339 - 341.

ESLİCK, M. Christine. *" The Neolithic and Chalcolithic Pottery of the Elmalı Plain South Western in Turkey"*, England, 1978, s 201.

FELSCH, Rainer. *" Samos II : Das Kastro Tigani"* , Bonn, 1988, s 109.

GABRİEL, Utta, Rüstem Aslan ve Stephan W. E. Blum. *" Alacalıgöl : Eine Neuentdecte Sıedlung des Ç. Jahrtausends V. Chr. In der Troas"*, STUDİA TROİCA, Band 14, Eberhard Karls Unıversıtat Tubingen, 2004, s 124- 129.

GÜLÇUR, Sevil ve Catherine Marro. *"The view from The North: Comparative Analysis of The Chalcolithic Pottery Assemlages From Norşuntepe and Ovçular Tepesi"* , After The Ubaıd : Interpreting Change From The Caucasus to Mesopotamia at The Dawn of Urban Cıvılızatıon 4500 - 3500 BC, VARIA ANATOLICA XXVII, 2012, s 319.

HURTLEY, William. *"Two Prehistoric Sites in Chalcidice"* , The Annual of the British School at Athens, XXIX, 1927/1928, s 121.

HEURTLEY, William. *" Excavations at Vardaroftsa"* , The Annual of the British School at Athens, XXVII, 1925 /26, s 4.

HEURTLEY, William. *"Prehistoric Macedonia"*, Cambridge , 1939 , s 120.

HEİDENREİCH, Robert. *"Vorgeschicliches İnder Stadt Samos Die Funde"* , Athenische Mitteilungen, 60 - 61, 1935/36, s 141.

HOOD, Sinclair. *" Excavations in Chios 1938 - 1955 Prehistoric Emporio and Ayio Gala"*, The Annual of the British School at Athens, Vol I, 1981, s 174.

KİGURADZE, Tamaz ve Antonio Sagona. *" On the Origins of the Kura - Araxes Cultural Complex"* , Chapter 3, s 42.

LEVİ, Dora. *" La Grotta di Aspri Petra a Coo"*, Annuario, VIII-IX , 1925/26, s 294.

MARRO, Catherine ve Aynur Özfırat. *" 2004 Yılı Van, Ağrı ve Iğdır İlleri Yüzey Araştırması"*, Türk Arkeoloji ve Etnoğrafya Dergisi, 7. sayı, 2007, s 7.

MARİNESCU, Silvia ve Silvia Bilcu. *" Tirpeşti from Prehistorio History in Eastern"*, Romania, 1981, s 3-6.

MILOJCIC, Vladimir ve E. Hanschmann. *" Die Deutchen Ausgrabungen Auf der Argissa Magula in Thessalien III Die Frühe und Beginende Mittlere Bronzezeit",* Bonn , 1976, s 20.

MARAN, Joseph. *" Die Deutschen Ausgrabungen Auf Pefkakia - Magula in Thessalien III Die Mittlere Bronzezeit Teill II"* , Bonn, 1922.

MAZİAR, Sepideh. *" Excavations at Köhne Pasgah Tepesi, The Araxes Valley, Northwest Iran : First Preliminary Report"*, ANES, 2010, s 167 - 171.

NOWİCKİ, Krzysztof. *" Final Neolithic Crete and the Southeast Aegean"*, De Gruyter, Germany, 2014, s 295.

ÖZTAN, Aliye. *" 2004 Yılı Acemhöyük Kazıları"*, 27. Kazı Sonuçları Toplantısı I. Cilt, T.C

Kültür ve Turizm Bakanlığı DÖSİMM Basımevi, Ankara, 2006, s 400.

ÖZDEMİR, Abdulkadir. *" Kalkolitik Smıntherion (Gülpınar)'da Dokumacılık ve Hasırcılık"*, Anadolu / Anatolia, 38, 2012, s 140 - 141.

PARZİNGER, Hermann. *" Studien zur Chronologie und Kulturgeschicte der Jungstein- Kup fer und früh bronzezeit Zwischen Karpaten und Mittlerem Taurus"* , Mainz, 1993.

PINARCIK, Pınar. *" Karaburun Yarımadası Arkeolojik Kültür Envanteri"*, 2005 - 2001 Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, s 52- 67.

PALUMBI, Gıulıo. *" The Role of Pastoral Communities of The Upper Euphrates Region ın The Expansion of The Kura - Araxes Culture"*, International Symposium on East Anatolia South Caucasus Cultures, Proceedings I, 2015, s 82.

POLLES, Renan. *" Les vases a bord perfore du Neolithique Final Armoricain"*, Bulletin de la Societe Prehistorique Française, cilt 82, 1985, s 216- 224.

PENDLEBURY, Jordan ve M. B. Money- Coutts. *" Excavations in the Plain of Lasithi",* The Annual of the British School at Athens , XXXVI, 1935/36, s 13.

PULLEN, Daniel. *" The Prehistoric Remains of the Acropolis at Halieis: a Final Report"*, Hesperia, 69, 2000, s 134.

SAMPSON, Adamantios. *"The Neolithic Settlement at Yali Nissirios"*, Athens, 1988 , s 262.

SAMPSON, Adamantios. *"The Neolithic of the Dodecanesse and Aegean Neolithic"*, The Annual of the Brıtısh School at ATHENS, 79, 1984, s 242.

SAMPSON, Adamantios. *" The Neolithic Settlement at Ftelia, Mykonos, Rhodes"* , University of Aegean, 2002, s61.

SAMPSON, Adamantios. *"Νεολιθικη κατοικηση στο Γναλι της Νισυρου"* Athens,1988, Fig. 68 c.

SAMPSON, Adamantios. *" The Neolithic period in the Dodecanesse"*, Athens, 1987, s 185.

SAMPSON, Adamantios. *" Archaeological and Archaeometrical Research Yali, Nissiros"*, TÜBA- AR,2, 1999, s90.

SİMPSO, Hope ve Janette Lazenby. *" Notes gfrom The Dodecanesse II",* The Annual of the British School at Athens, 1970, s57.

SİMPSON, Hope ve J. Lazenby. *" Notes from the Dodecanesse III"* , The Annual of the British School at Athens, 1973, s 162.

SEEHER, Jürgen. *" Prehistoriche funde aus Gülpınar / Chryse"*, AA 1987, s 533 - 556.

SAĞLAMTİMUR, Haluk ve Ali Ozan. *" Ege Gübre Neolitik Yerleşimi",* Ege Üniversitesi Arkeoloji Kazıları, İzmir, 2012, s 223 - 227.

TAKAOĞLU, Turan. *" Patterns of Dairying in Coastal Northwestern Anatolia"*, Etnoarchaeological Investigations In Rural Anatolia,Vol III, Ege Yayınları, 2006, s 23 35.

ÇAYIR, Ümit . *" Cheese Pot Olarak Tanımlanan Kaplar"*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ekim 2012.

WİLSON, David. *" Keos Vol IX Ayia İrini"* , London , 1999.

EKLER

Ek 1: KATALOG

Levha No: 1.1

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 13, OT ' 12 No: 18

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki, taşcık ve kalker katkılı. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir..

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç yüzey çömlek henüz ıslakken sıvazlanmıştır.. Dış yüzeyde bu düzeltme bulunmuyor fakat yatay tarak bezeme - düzeltme yapılmıştır. Dış yüzey isli (smoked). İç yüzeyde bu is bulunmuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.5 cm

Ağız Çapı : 60 cm

Cidar Kalınlığı : 0.6 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövdeye yakın

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.5 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : Kabın iç yüzeyinden dışa doğru[116]

Tip No : Tip I a

Levha No: 1.2

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 10 No: 11

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, taşcık ve kalker katkılı. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir..

Hamur Rengi : Siyah

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç yüzey hamur henüz ıslakken sıvazlanmıştır.

[116] Bundan sonra " içten dışa" veya "dıştan içe" .

Ölçüler :

Yükseklik : 3.5cm

Ağız Çapı : 30 cm

Cidar Kalınlığı : 0.6 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Kulak

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.5 cm

Delinme Yönü : Dışardan içe

Tip No : Tip II (kulakçık) -Tip I c

Levha No: 1.3

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 12 No: 4

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Yoğun bitkisel katkı, taşcık ve kalker katkılı. Derin, sık gözenekli.

Hamur Rengi : Koyu gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Gri - siyah

Teknik : El yapımı. İç yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış yüzey kaba haliyle bırakılmıştır. Her iki yüzeyde de bitki izleri görülmektedir. fakat bu izler dış yüzeyde daha derindir. Dış yüzey yoğun isten (smoked) kaynaklı siyah renk almıştır. İç yüzeyde bu is bulunmuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 10.3 cm

Ağız Çapı : 40 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının hemen altı

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 2.4

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 25, OT ' 13 No: 43

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Yoğun bitkisel katkı, kalker taşcık ve kum katkılı. 0.2 mm'lik gözenekler.

Hamur Rengi : Deve tüyü - gri (ağız kenarına yakın kısım deve tüyü, gövdeye doğru hamur gri renk alıyor)

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak özensizce düzeltilmiştir.Her iki yüzeyde de bitki izleri görülmektedir. Fakat kabın dış yüzeyinde bulunan bitki izleri daha derindir. Bunun yanı sıra dış yzüeyde çatlak görülmektedir. Çömlek hamurunda kabarıklık bulunuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 6.6 cm

Ağız Çapı : 40 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövdeye doğru

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 - 0.5 cm

Dış : 0.1 -0.4 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 2.5

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 13, OT ' 10 No: 21

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Yoğun bitki, taşcık ve kireç katkılı . Az gözenekli ve sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Bej

Astar İç : Pembemsi deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey özensizce hamur ıslakken sıvazlanmış. İç ve dış yüzeyde ince bitki izleri. Dış yüzeyde, is görülüyor. İç yüzeyde bu is bulunmuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 8 cm

Ağız Çapı : 60 cm

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövdeye doğru

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 - 0.5 cm

Dış : 0.1 -0.4 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I c - Tip III a

Levha No: 2.6

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 11, OT ' 9 No: 27

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, kalker ve kum katkılı. 0.2 mm'lik yuvarlak gözenekler. Sıkı hamur.

Hamur Rengi : Siyah
Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Gri

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanmış. İç ve dış yüzeyde ince bitki izleri. Dış yüzeyde hafif is (low smoked) görülüyor. İç yüzeyde bu is bulunmuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.4 cm

Ağız Çapı : 60 cm

Cidar Kalınlığı : 1.1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövdeye doğru veya gövdede (dip parçası)

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.4 - 0.6 cm

Dış : 0.4 -0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I c - Tip III a

Levha No: 3.7

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 12 No: 88

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, kalker ve kum katkılı. Az gözenekli. Sıkı hamur.

Hamur Rengi : Siyah

Astar İç : Sarıya dönük- deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. İç yüzeyde ince bitki izleri. Dış yüzeyde; derin bitki izleri, çatlaklar bulunuyor. Kabın dış yüzeyinde, ağız kenarında ve deliklerin çevresinde oreganik bir maddenin karbon kalıntıları görülüyor. Dış yüzeyde, deliklerin içerisinde ve çevresinde hamur tortusu var. Dış yüzey isli, iç yüzeyde bu is bulunmuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 5.4 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 1.4 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.4 -0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 3.8

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 10 No: 5

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, kalker ve taşcık katkılı Az gözenekli. Sıkı hamur.

Hamur Rengi : Siyah

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken düzeltilmiş. İç ve dış yüzeyde ince bitki izleri. Fakat dış yüzeyde bir kaç derin saman izi görülüyor.Dış yüzey yoğun isli, iç yüzeyde bu is bulunmuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 5.9 cm

Ağız Çapı : 30 cm

Cidar Kalınlığı : 1.4 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 – 0.3 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 3.9

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 12 No: 1

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, kalker ve taşcık katkılı Az gözenekli. Sıkı hamur.

Hamur Rengi : Koyu gri

Astar İç : Bej

Astar Dış : Bej

Teknik : El yapımı. İç yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş ve ağız kenarının altında başlayan dikey tarak izleri bulunuyor. Dış yüzeyde daha yoğun olmak üzere her iki tarafta ince bitki izleri. İç yüzey taşcıklı. Dış yüzey isli, iç yüzeyde bu is bulunmuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.1 cm

Ağız Çapı : 60 cm

Cidar Kalınlığı : 0.6 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.4 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 4.10

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 11 No: 6

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, kalker ve taşcık katkılı Az gözenekli. Sıkı hamur.

Hamur Rengi : Koyu gri

Astar İç : Bej

Astar Dış : Bej

Teknik : El yapımı. İç yüzeyde, deliklerin bulunduğu yerden dikey tarak düzeltme yapılmış. Dış yüzeyde ise birkaç yatay derin iz görülmekte. Dış yüzey isli. İç yüzeyde bu is bulunmuyor.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.5 cm

Ağız Çapı : 25 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.9 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Kulak

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.4 cm

Dış : 0.4 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip II - Tip I a

Levha No: 4.11

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 12 No: 9

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, kalker ve taşcık katkılı Az gözenekli. Sıkı hamur.

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey elle düzeltilmiş. İç yüzeyde, taşcık ve ince bitki izleri. Dış yüzey hafif isli.İç yüzeyde bu is bulunmuyor.Gözeneksiz, oldukça sıkı bir hamur. Delikler dış yüzeyde oldukça küçük, iç yüzeyde ise delik genişletilmiş.

Ölçüler :

Yükseklik : 5.9 cm

Ağız Çapı : 30 cm

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.8 cm

Dış : 0.2 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 4.12

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 11 No: 8

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, kalker ve iri taşcık katkılı. Gözenekli bir hamur.

Hamur Rengi : Siyah

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Bej

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzeyde birkaç dikey tarak izleri görülüyor. İç yüzeyde, taşcık ve ince bitki izleri. Dış yüzey isli. İç yüzeyde bu is bulunmuyor.Gözenekli iri taşcıklı bir hamur.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.2 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 0.6 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.4 cm

Dış : 0.4 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 5.13

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 13, OT ' 9 No: 19

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, kalker ve iri taşcık katkılı. Az gözenekli, sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Pembemsi deve tüyü

Astar Dış : Bej

Teknik : El yapımı. İç yüzey düzeltilmiş ve ince bitki izleri, dış yüzeyde ise ; dikey tarak izleri bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 6.5 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 0.6 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövdeye doğru

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.1 -0.3 cm

Dış : 0.2- 0.3 cm

Delinme Yönü : Dışardan içe

Tip No : Tip I a

Levha No: 5.14

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 13, OT ' 9 No: 20

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : İnce bitki, az miktarda taşcık ve kalker katkılıdır. Az gözenekli, sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Turuncu

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Turuncu

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey düzeltilmiş ve ince bitki izleri bulunmaktadır. İç yüzeyde kireç izleri görülmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 6.4 cm

Ağız Çapı : 25 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.8 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövdeye doğru

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 – 0.6 cm

Dış : 0.2- 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 5.15

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 10 No: 14

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : İnce bitki, taşcık ve kalker katkılıdır. Az gözenekli, sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Siyah

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey düzeltilmiş ve ince bitki izleri bulunmaktadır. İç yüzeyde ağız kenarında yatay tarak izleri görülmektedir. Dış yüzey islidir.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.5 cm

Ağız Çapı : 60 cm

Cidar Kalınlığı : 0.5 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.9 – 1 cm

Dış : 0.7- 1 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 6.16

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 11, OT ' 10 No: 24

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : İnce bitki, taşcık ve kalker katkılıdır. Az gözenekli, sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş ve ince bitki izleri bulunmaktadır. Dış yüzeyde ağız kenarının altında dikey tarak izleri görülmektedir. Dış yüzey islidir. İç yüzeyde kireç tabakası bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.1 cm

Ağız Çapı : 30 cm

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.5 cm

Dış : 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 6.17

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 12 No: 89

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : İnce bitki, taşcık ve kalker katkılıdır. Az gözenekli, sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Koyu gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak özensizce düzeltilmiş ve ince bitki izleri bulunmaktadır. Ayrıca çömleğin her iki yüzünde de ince çizgisel, hem yatay hem dikey düzeltme izleri görülmektedir. Dış yüzey islidir. İç yüzeyde kireç tabakası bulunmaktadır. Dış yüzeyde bulunan deliklerin çevresinde ve ağız kenarında organik karbon izleri görülmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 6.8 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 0.8 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının hemen altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.4 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 6.18

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 12, OT ' 09 No: 23

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Hiç yok denecek kadar bitki katkısı azdır.. Taşcık ve kireç yoğun katkılıdır. Gözeneksiz ve oldukça sıkı bir hamura sahiptir. Çömlek parçası diğer parçalara göre ağırdır.

Hamur Rengi : Siyah

Astar İç : Gri

Astar Dış : Gri

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş. İç yüzeyde daha yoğun olmak üzere, her iki yüzeyde de oldukça ince yatay çizgisel düzeltme izleri görülmektedir. Bu izler tarak izleri değildir. Dış yüzey çok hafif islidir. Çömlek parçasının ağız kenarının hemen altında bulunan delikler tek düz bir sıra izlememektedir. Bu parça diğer parçalara nazaran daha özenlidir.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.1 cm

Ağız Çapı : 40 cm

Cidar Kalınlığı : 0.9 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının hemen altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 - 0.3 cm

Dış : 0.1 - 02 cm

Delinme Yönü : Dışardan içe doğru

Tip No : Tip I a

Levha No: 6.19

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 16, OT ' 10 No: 28

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, taşcık ve yoğun olmak üzere kireç katkılıdır. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Siyah

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş. Her iki yüzeyde de ince bitki izleri görülmektedir. Dip parçası olan bu çömlek örneğinde; gövdenin cidar kalınlığı dib cidarının kalınlığından oldukça fazladır. Ayrıca gövdenin bitip, kabın dip kısmına geçişte hamur bir parmak kalınlığında içe çekilmiştir.

Ölçüler :

Yükseklik : 5.2 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 1.3 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövde

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 - 0.3 cm

Dış : 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip III b - Tip I a

Levha No: 7.20

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 8, OT ' 07 No: 44

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, taşcık ve kireç katkılıdır. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Turuncu

Teknik : El yapımı. İç yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş. Her iki yüzeyde de ince bitki izleri görülmektedir. Dış yüzeyde bulunan bitki izleri iç yüzeye göre daha derindir. Hamurun Dış yüzeyinde ortada bulunan deliğin çevresindeki hamurda çökme mevcuttur. Dış yüzeyde is bulunurken,iç yüzeyde bu is görülmemektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 10.1 cm

Ağız Çapı : 38 cm

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövdeye doğru

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.5 - 0.8 cm

Dış : 0.5- 0.6 cm

Delinme Yönü : Dışardan içe

Tip No : Tip I a

Levha No: 7.21

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 6, OT ' 12 No: 47

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, taşcık ve kireç katkılıdır. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Koyu gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. İç yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş. Dış yüzeyde ağız kenarından başlayan tarak izleri vardır. Dış yüzeyde is bulunurken,iç yüzeyde bu is görülmemektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.2 cm

Ağız Çapı : 60 cm

Cidar Kalınlığı : 0.6 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 - 0.4 cm

Dış : 0.4- 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışarı

Tip No : Tip I a

Levha No: 8.22

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 6, OT ' 10 No: 55

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki, oldukça ufak taşçık ve kalker katkılıdır. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Turuncu

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Turuncu

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş. Fakat çömleğin iç yüzeyi, dışa göre daha düzgündür. Sıvazlamadan kaynaklı yatay ince çizgiler görülmektedir iç yüzeyde.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.9 cm

Ağız Çapı : 30 cm

Cidar Kalınlığı : 0.5 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : İçerden dışarı

Tip No : Tip I a

Levha No: 8.23

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 6, OT ' 10 No: 55

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki, oldukça ufak taşçık ve kalker katkılıdır. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir. Ağır bir çömlek parçasıdır.

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Bej

Astar Dış : Gri

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş. Fakat çömleğin iç yüzeyi, dışa göre daha düzgündür. Dış yüzeyde ince bitki izleri yer alırken, iç yüzeyin gövdeye doğru kısmında dikey tarak izleri görülmektedir. Fakat bu izler derin değildir. Çömlek parçasının dış yüzeyinde, ağız kenarında yeşil renk ve iç yüzeyde yer yer kırmızı renkli lekeler görülmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.9 cm

Ağız Çapı : 40 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1.2 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövde

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 cm

Dış : 0.1 - 0.2 cm

Delinme Yönü : İçerden dışarı

Tip No : Oluşturulan tipoloji içerisine girmemektedir. Tekil örnek olarak, çömleğin kırık olduğu yerden dışa doğru kıvrımlıdır.

Levha No: 8.24

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 6, OT ' 10 No: 50

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : İnce,ufak bitki katkısı, taşçık ve kireç katkılıdır. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Koyu gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. Kabın dış yüzeyinde dikey, iç yüzeyinde ise yatay tarak izleri görülmektedir. Dış yüzeyde bulunan tarak izleri gövdeye doğruyken, iç yüzeyde bulunan tarak izleri ağız kenarından başlayarak, kabın kırık olan gövdesine doğru devam etmiştir. Dış yüzeyde is bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 5.3 cm

Ağız Çapı : 60 cm

Cidar Kalınlığı : 1.1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Gövde

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : Delik aşınmış ve yarısı kırık olduğundan anlaşılmıyor.

Tip No : Tip I a

Levha No: 9.1

Buluntu Yeri : Zirinçlik

Buluntu Durumu : Chantier 9, ZK ' 14 No: 66

Dönem : MÖ 4200 -3700 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Az mitarda bitki katkısı, taşçık ve kireç katkılıdır. Çok az gözenekli ve oldukça sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Deve tüyü

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış yüzeyde dağınık olarak kireç tabakası ve hafif is bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.5 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.5 cm

Dış : 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 9.2

Buluntu Yeri : Zirinçlik

Buluntu Durumu : Chantier 9, ZK ' 14 No: 67

Dönem : MÖ 4200 -3700 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Yoğun ve en 0.5 cm'lik iri taşçıklar ile bitki katkılıdır. Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Çöleğin gövdede kırık yeri daha yoğun olarak kiremit rengidir. Diğer kırık yerlerde gri renk gözlenmektedir.

Astar İç : Ağız kenarının hemen altı, deliklerin bittiği yere kadar isli deve tüyü rengi görülürken, deliklerin altından başlayarak kırık yere kadar kiremit rengidir.

Astar Dış : Yoğun olarak isli deve tüyü rengi hakimdir. Fakat küçük bir alanda kiremit rengi gözlemlenmektedir.

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış yüzeyde dağınık olarak kireç tabakası ve hafif is bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 5.3 cm

Ağız Çapı : 50 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I c

Levha No: 9.3

Buluntu Yeri : Zirinçlik

Buluntu Durumu : Chantier 9, ZK ' 14 No: 65

Dönem : MÖ 4200 -3700 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Az bitki, ve yoğun olarak, 0.4 cm büyüklüğünde kırmızımsı taşçık katkılıdır.Az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Mor – gri renkte bir hamura sahiptir.

Astar İç : Kiremit rengi

Astar Dış : Kiremit rengi

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir.Hamur içeriğinde kullanılşan iri taşçıklardan biri iç yüzeyde bulunan deliğin bir kısmını kapatmıştır. Dış yüzeyde çok az miktarda haifif is görülmektedir

Ölçüler :

Yükseklik : 3.7 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1.1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.1 cm

Dış : 0.4 cm

Delinme Yönü : Dışardan içe

Tip No : Tip I b

Levha No: 9.4

Buluntu Yeri : Zirinçlik

Buluntu Durumu : Chantier 8, ZK ' 14 No: 61

Dönem : MÖ 4200 -3700 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Az bitki,kireç ve taşçık katkılıdır. Az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Kireçle kaplanmıştır. Deve tüyü rengi

Astar İç : Kireçle kaplanmıştır. Turuncu

Astar Dış : Turuncu. Dağınık olarak kireç tabakası görülmektedir.

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. İç yüzey ve çömleğin kırık yerleri kireç tabakasıyla kaplıdır. Dış yüzeyde az miktarda bitki izleri görülmektedir. Dış yüzeyde, ortada bulunan deliği, çömleğin hamuru kapatmıştır. Aynı delik iç yüzeyde açıktır.

Ölçüler :

Yükseklik : 6 cm

Ağız Çapı : 40 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.6 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.3 – 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 9.5

Buluntu Yeri : Zirinçlik

Buluntu Durumu : Chantier 8, ZK ' 14 No: 59

Dönem : MÖ 4200 -3700 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Az bitki,kireç ve yoğun taşçık katkılıdır. Az gözenekli sıkı bir hamur

Hamur Rengi : Koyu gri

Astar İç : Deve tüyü. Kireç tabaka yüzeyi örtmektedir.

Astar Dış : Koyu gri

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış yüzeyde bitki izleri görülmekte ve iç yüzeye göre aşınmış, pürüzlü bir yüzeye sahiptir. Dış yüzey islidir.

Ölçüler :

Yükseklik : 4.5 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 10.1

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 007, SSU ' 14 No: 75

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Bitki ,kireç ve taşçık katkılıdır.Az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Deve tüyü. Kireçle kaplanmıştır.

Astar İç : Pembemsi deve tüyü.

Astar Dış : Pembemsi deve tüyü.

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış ve iç yüzeyde bitki izleri görülmekte ve dış yüzey, iç yüzeye göre oldukça aşınmış, pürüzlü bir yüzeye sahiptir. Dış yüzey, ağız kenarı hariç islidir. Her iki yüzeyde de kireç tabakası bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 7.9 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 0.9 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : Dışardan içe

Tip No : Tip I b

Levha No: 10.2

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 007, SSU ' 14 No: 78

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Bitki ,kireç ve irili ufaklı taşçık katkılıdır. Az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Turuncu

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Turuncu

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış ve iç yüzeyde bitki izleri görülmekte ve dış yüzey, iç yüzeye göre pürüzlüdür. Dış yüzey islidir.

Ölçüler :

Yükseklik : 7 cm

Ağız Çapı : 60 cm

Cidar Kalınlığı : 0.8 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 – 0.4 cm

Dış : 0.3 - 1 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 10.3

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 005, SSU ' 14 No: 74

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Bitki ,kireç ve irili ufaklı taşçık katkılıdır. Az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış ve iç yüzeyde bitki izleri görülmekte ve dış yüzey, iç yüzeye oldukça göre pürüzlüdür. Dış yüzeyde kireç tabası bulunmaktadır ve islidir.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.5 cm

Ağız Çapı : 25 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.4 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I c

Levha No: 11.4

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 007, SSU ' 14 No: 82

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki katkısı ,kireç ve yoğun irili ufaklı taşçık katkılıdır. Oldukça az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Pembemsi deve tüyü. Kırık olan gövdeye doğru siyah renk görülmektedir.

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Pembemsi deve tüyü

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış ve iç yüzeyde bitki izleri görülmektedir. İç yüzey, dışa göre daha pürüzsüzdür. Dış yüzey islidir.

Ölçüler :

Yükseklik : 6.1 cm

Ağız Çapı : 40 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1.1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 cm

Dış : 0.4 – 0.7 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 11.5

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 007, SSU ' 14 No: 83

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki katkısı ,kireç ve yoğun irili ufaklı taşçık katkılıdır. Oldukça az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Deve tüyü – gri. Ağız kenarına yakın yerler deve tüyü, gövdeye doğru kırık yerler gri renktedir. Kırık yerler kireç tabakayla kaplıdır.

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış ve iç yüzeyde bitki izleri görülmektedir. İç yüzey, dışa göre daha pürüzsüzdür. Dış yüzey islidir.

Ölçüler :

Yükseklik : 5 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 1.3 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 -0.4 cm

Dış : 0.3 mm – 0.4 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 11.6

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 003, SSU ' 14 No: 72

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki katkısı ,kireç ve yoğun irili ufaklı taşçık katkılıdır. Oldukça az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Pembemsi deve tüyü

Astar İç : Pembemsi deve tüyü

Astar Dış : Pembemsi deve tüyü

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış ve iç yüzeyde bitki izleri ve irili ufaklı taşçık görülmektedir. Dış yüzey, içe göre daha pürüzsüzdür. Dış yüzey de gövdeye doğru çömlek parçasının bir tarafında çok hafif is görülmektedir. İç yüzeyde yer yer kireç tabaka

Ölçüler :

Yükseklik : 4.1 cm

Ağız Çapı : 25 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.1 -0.4 cm

Dış : 0.2 cm

Delinme Yönü : Dışardan içe

Tip No : Tip I a

Levha No: 12.7

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 004, SSU ' 14 No: 73

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki katkısı ,kireç ve yoğun irili ufaklı taşçık katkılıdır. Oldukça az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Bej

Astar Dış : Gri

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. İç yüzeyde daha yoğun olmak üzere, her iki yüzeyde de irili ufaklı taşçık görülmektedir. Dış yüzeyde ve çömlek parçasının kırık yerlerinde kireç tabaka görülmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.8 cm

Ağız Çapı : 50 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1.2 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 12.8

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 007, SSU ' 14 No: 76

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki katkısı ,kireç ve yoğun irili ufaklı taşçık katkılıdır. Oldukça az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Pembemsi deve tüyü

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Pembemsi deve tüyü

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış yüzey, iç yüzeye göre daha pürüzsüzdür. İç yüzeyde ince bitki izleri ve ufak taşçıklar bulunmaktadır. Dış yüzeyin ağız kenarının ve deliklerin çevresinde is bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 8.8 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1.1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 - 0.4 - 0.8 cm

Dış : 0.3 mm - 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 12.9

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 007, SSU ' 14 No: 85

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki katkısı ,kireç ve yoğun irili ufaklı taşçık katkılıdır. Oldukça az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Deve tüyü

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. İç yüzey, dış yüzeye göre daha pürüzsüzdür. Dış yüzeyde, yoğun irili ufaklı taşçıklar görülmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.7 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.3 mm - 0.2 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 13.10

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 007, SSU ' 14 No: 86

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki katkısı ve irili ufaklı taşçık katkılıdır. Oldukça az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Kiremit –kahve rengi

Astar İç : Kırmızımsı kiremit rengi

Astar Dış : Bej

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. İç yüzeyde, irili ufaklı taşçıklar görülmektedir. Dış yüzeyde ufak ve ince bitki izleri bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 3.7 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.7 cm

Delik :
Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında (kulak (tutamak yeri) olabilir).

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.3 mm - 0.2 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 13.11

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 020, SSU ' 14 No: 93

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki katkısı, kireç ve irili ufaklı taşçık katkılıdır. Oldukça az gözenekli sıkı bir hamura sahiptir..

Hamur Rengi : Deve tüyü (kireç ile kaplanmış durumda)

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Fakat dış yüzey daha yoğun olmak üzere her iki yüzeyde oldukça aşınmıştır. İç yüzeyde, irili ufaklı taşçıklar görülmektedir. Dış yüzeyde ufak ve ince bitki izleri bulunmaktadır ve islidir. Yer yer her iki yüzeyde de kireç tabaka görülmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 5.3 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.9 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 - 0.3 cm

Dış : 0.1 - 0.2 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I a

Levha No: 13.12

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 020, SSU ' 14 No: 92

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Bitki katkısı, kireç ve irili ufaklı taşçık katkılıdır. Az gözenekli sıkı bir hamur.

Hamur Rengi : Gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Gri

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. İç yüzeyde, irili ufaklı taşçıklar ve bitki izleri görülmektedir. İç ve dışl yüzeyde dalgalı olarak is bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 3 cm

Ağız Çapı : -

Cidar Kalınlığı : 1.5 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 – 0.4 cm

Dış : 0.4 cm

Delinme Yönü : Dışardan içeriye

Tip No : Oluşturulan tipoloji dışında. (Tip I c gibi gövde içe doğru gelerek,kırık yerine doğru dışa kıvrılmıştır)

Levha No: 14.25

Buluntu Yeri : Ovçular Tepesi

Buluntu Durumu : Chantier 14, OT ' 12 No: 90

Dönem : MÖ 4350 -3940 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Bitki,kireç, taşçık katkılıdır. Az gözenekli , sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Koyu gri

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Deve tüyü

Teknik : El yapımıdır. Çömlek hamuru henüz ıslakken her iki yüz de sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış yüzeyde çoğunlukla dikey olmak üzere, dikey ve yatay tarak düzeltme yapılmıştır. Bu taraklama iç yüzeyde de az miktarda görülmektedir. Dış yüzeyde yoğun miktarda is bulunmaktadır. Yine dış yüzeyde, özellikle deliklerin çevresinde organik karbon kalıntısı görülmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 16 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altı

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.5 cm

Delinme Yönü : İçerden dışarıya.

Tip No : Tip I b - Tip III c

Levha No: 15.13

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 007, SSU ' 14 No: 79

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Bitki katkısı, kireç ve yoğun irili ufaklı taşçık katkılıdır. Az gözenekli sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Bej

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Bej

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Dış yüzeyde bu düzeltme görülmemektedir. Çömleğin dışında oldukça aşınmıştır. Kalın saman ve bitki izleri ile özellikle tabanda 0.8 cm 'lik taşçıklar ile kalın bitki izleri görülmektedir. Çömlek üretilirken, muhtemelen tabana değen yer taşlıklı ve bitki yoğunluklu bir yüzeydir. Kabın ağız kenarı taban ile birleşmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 9 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1.2 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.1 - 0.4 cm

Dış : 0.3 cm

Delinme Yönü : Dışardan içeri

Tip No : Tip I c - Tip III d

Levha No: 16.6

Buluntu Yeri : Zirinçlik

Buluntu Durumu : Chantier 8, ZK' 14 No: 62

Dönem : MÖ 4200 -3700 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki, yoğun iri taşcık ve kireç katkılıdır. Oldukça az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Turuncu

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Turuncu

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş. Her iki yüzeyde kireç tabakası bulunmaktadır. Ağız kenarında iç ve dış bükey dalgalanma vardır.

Ölçüler :

Yükseklik : 6.5 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 1 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.2 cm

Dış : 0.2 - 0.3 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 16.7

Buluntu Yeri : Zirinçlik

Buluntu Durumu : Chantier 8, ZK' 14 No: 95

Dönem : MÖ 4200 -3700 (MÖ 5. - 4. binyıl)

Hamur İçeriği : Az miktarda bitki, yoğun iri taşcık ve kireç katkılıdır. Oldukça az gözenekli ve sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Turuncu

Astar İç : Turuncu

Astar Dış : Turuncu

Teknik : El yapımı. İç ve dış yüzey hamur ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiş. Her iki yüzeyde kireç tabakası bulunmaktadır.

Ölçüler :

Yükseklik : 2.3 cm

Ağız Çapı : 50 cm

Cidar Kalınlığı : 0.9 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.3 cm

Dış : 0.4 cm

Delinme Yönü : İçerden dışa

Tip No : Tip I b

Levha No: 18.14

Buluntu Yeri : Sorsu

Buluntu Durumu : A 020, SSU ' 14 No: 91

Dönem : MÖ 4. binyıl

Hamur İçeriği : Bitki katkısı, kireç ve yoğun irili ufaklı taşçık katkılıdır. Taş katkı boyutları 0.2 ile 0.4 cm arasında değişmektedir. Az gözenekli sıkı bir hamura sahiptir.

Hamur Rengi : Deve tüyü

Astar İç : Deve tüyü

Astar Dış : Bej

Teknik : El yapımı. Çömlek parçasının iç ve dış yüzeyi hamur henüz ıslakken sıvazlanarak düzeltilmiştir. Çömleğin dışında oldukça aşınmıştır. İç yüzeyde yoğun taşçık katkısı görünmektedir. Dış yüzey, iç yüzeye göre daha pürüzsüzdür ve islidir. Her iki yüzeyde de yer yer kireç tabakası görülmektedir.

Ölçüler :

Yükseklik : 7.5 cm

Ağız Çapı : 60 cm ?

Cidar Kalınlığı : 0.6 cm

Delik :

Deliğin Yeri : Ağız kenarının altında

İç ve Dış Deliklerin Çapları :

İç : 0.1 - 0.4 cm

Dış : 0.1 -0.2 cm

Delinme Yönü : Tüme yakın bir kaptır ve delikler, her iki yönde de açılmıştır. Kabın bir kısmı dışardan içeriye, bir kısmı da içerden dışarıya doğru delinmiştir.

Tip No : Tip I b - Tip III

Ek 2: Haritalar

Harita 1

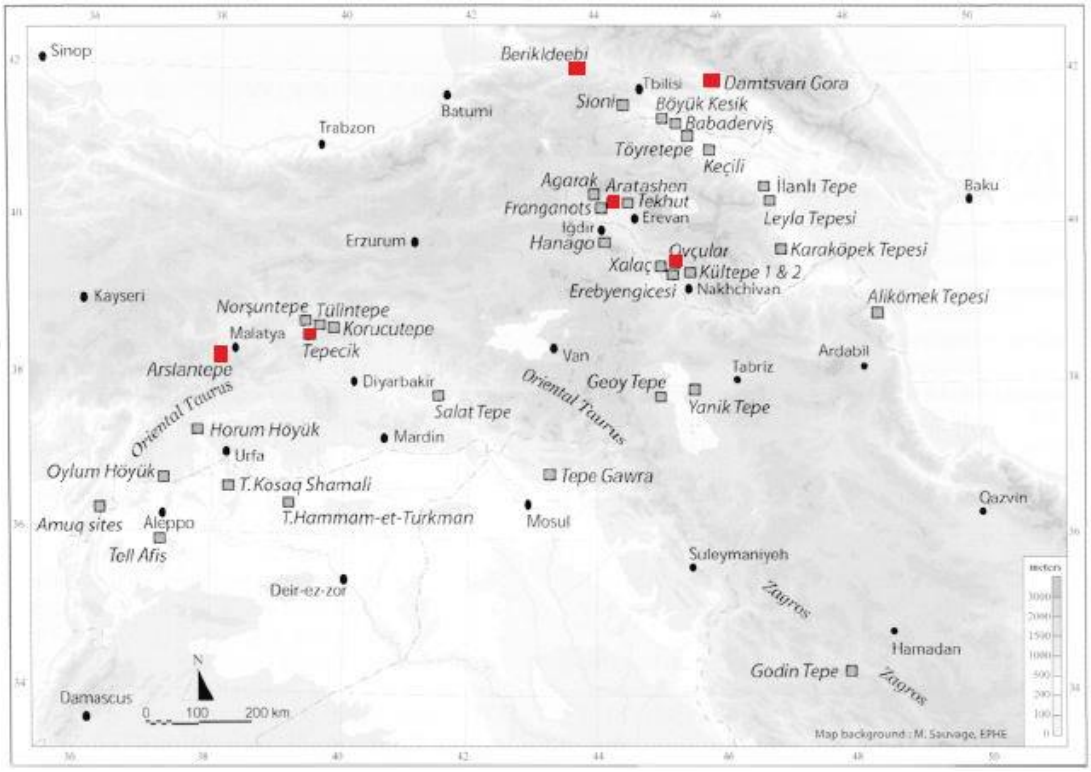

Harita 2

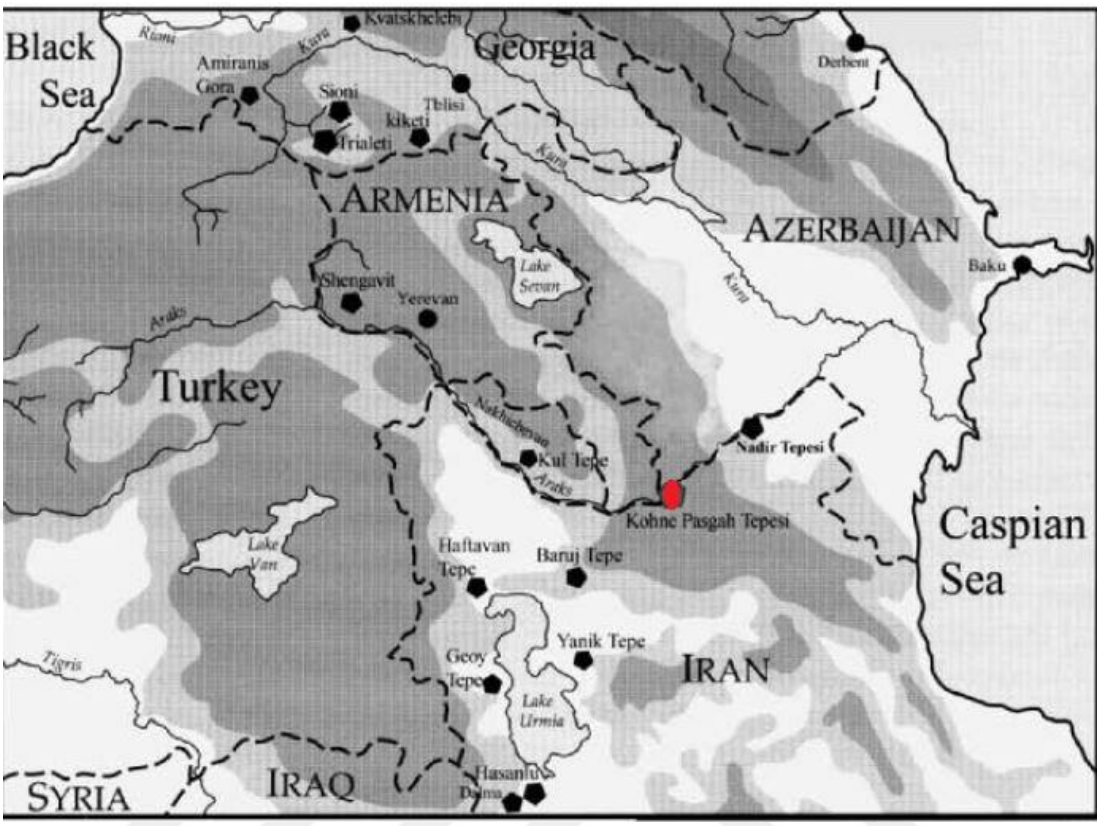

Harita 3

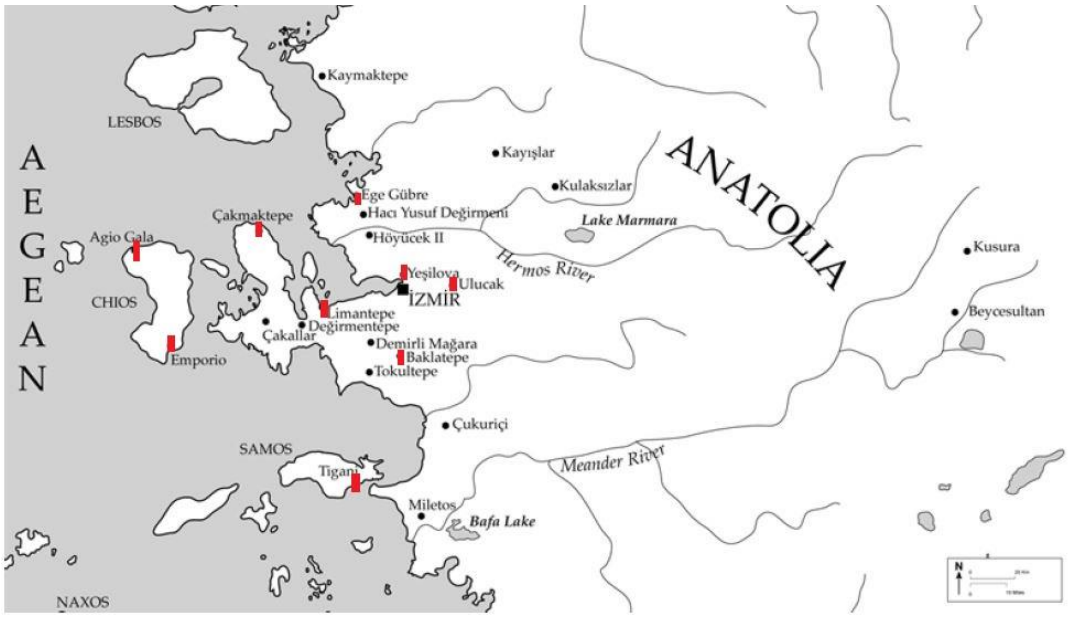

Harita 4

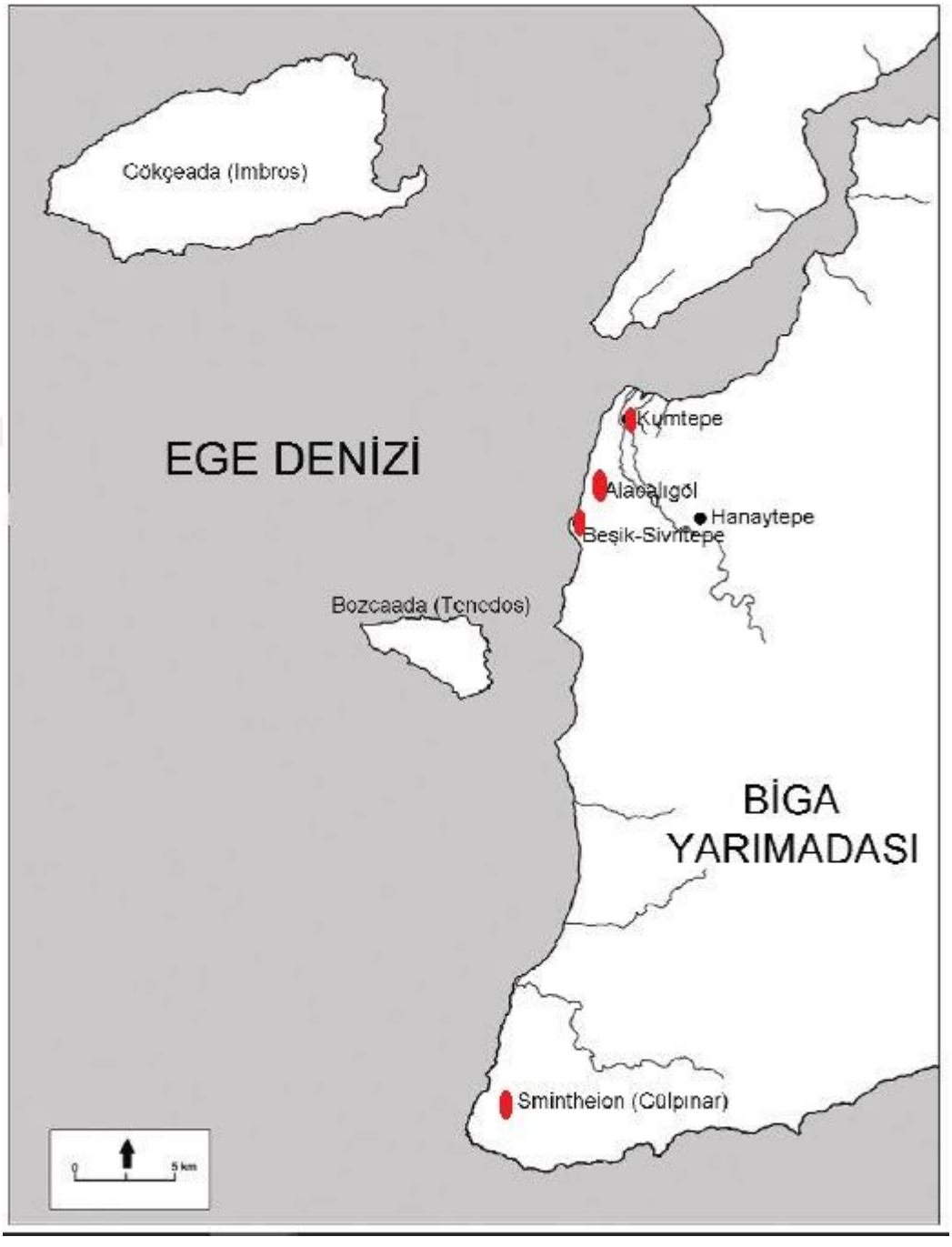
Gökçeada (Imbros)
EGE DENİZİ
Kumtepe
Alacalıgöl
Hanaytepe
Beşik-Sivritepe
Bozcaada (Tenedos)
BİGA
YARIMADASI
Smintheion (Gülpınar)
0
5 km

Harita 5

1. Bakla tepe, 2. Beşiktepe, 3. Karaburun, 4. Boztepe, 5. Kızılbel, 6. Bağbaşı, 7. Kastro Vayi, 8. Ayio Gala, 9. Emporio, 10. Tigani, 11. Heraion, 12. Partheni, 13. Kalymnos, 14. Aspripetra, 15. Tsilimbiri, 16. Yali, 17. Archangelos, 18. Mavrispilia, 19. Naxos, 20. Trapeza, 21. Ayia İrini, 22. Kephala, 23. Paoura, 24. Sykamias, 25. Kitsos, 26. Halieis, 27. Argissa Magula, 28. Pefkakia, 29. Servia, 30. Armenechori, 31. Hagios Mamas, 32. Kritsana , 33. Kastanas, 34. Vardaroftsa, 35. Saretse, 36. Tirpeşti, 37. Cuciulata

Ek 3: Levhalar

Levha1

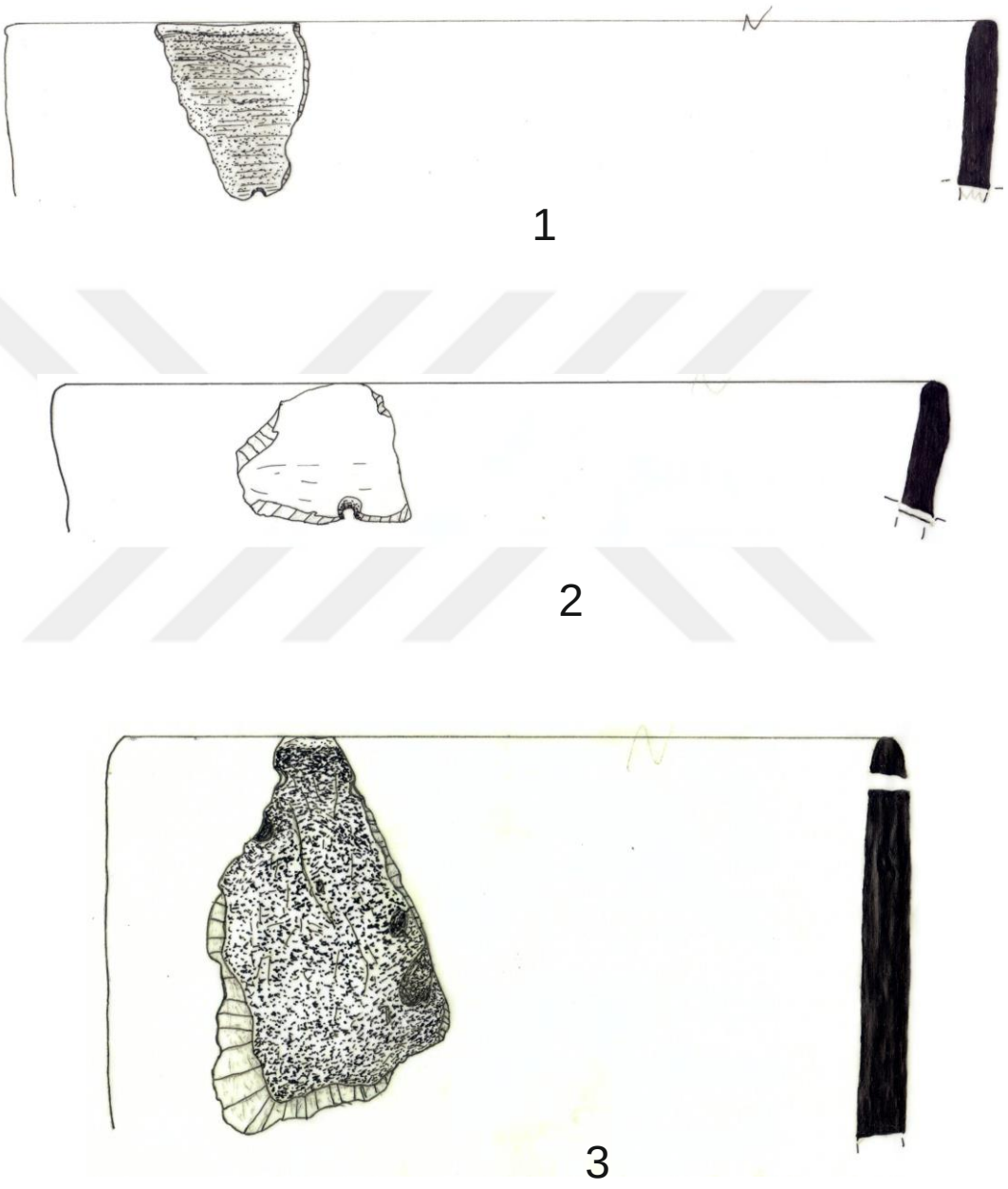

Levha 2

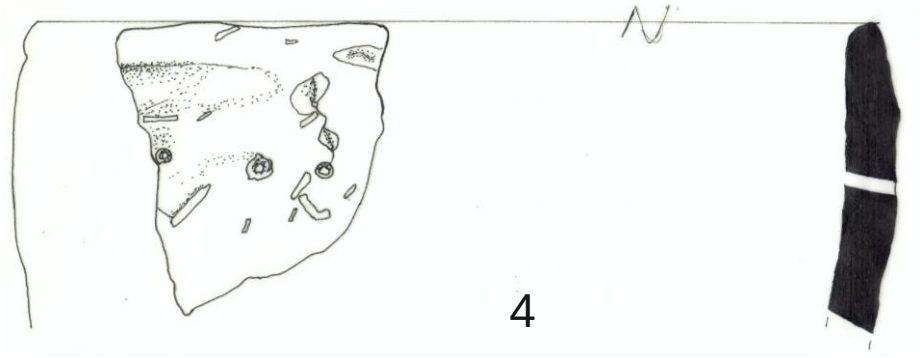

4

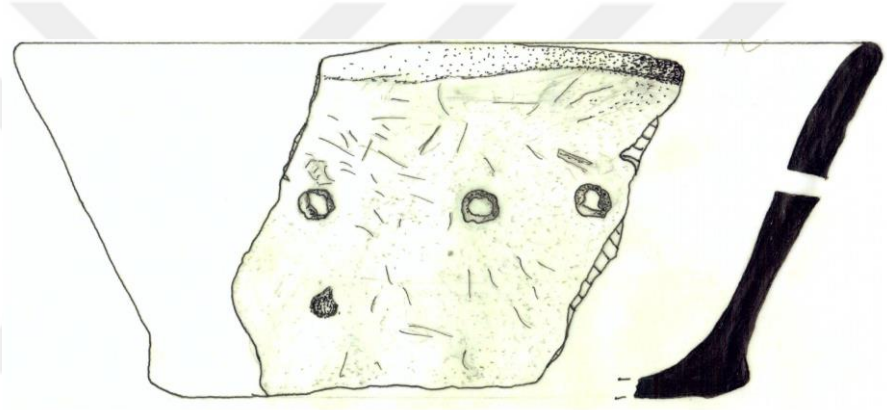

5

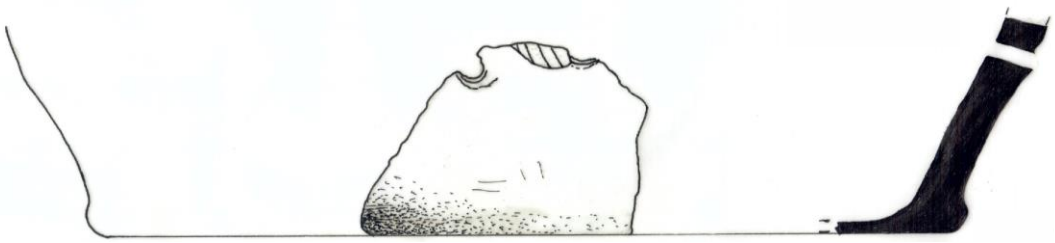

6

Levha 3

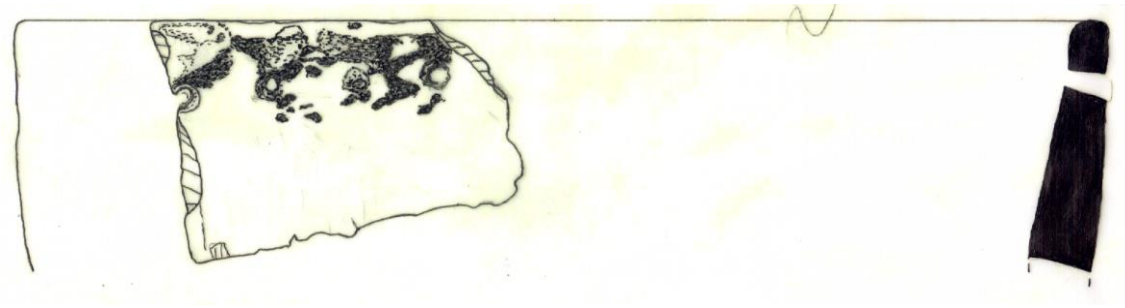

7

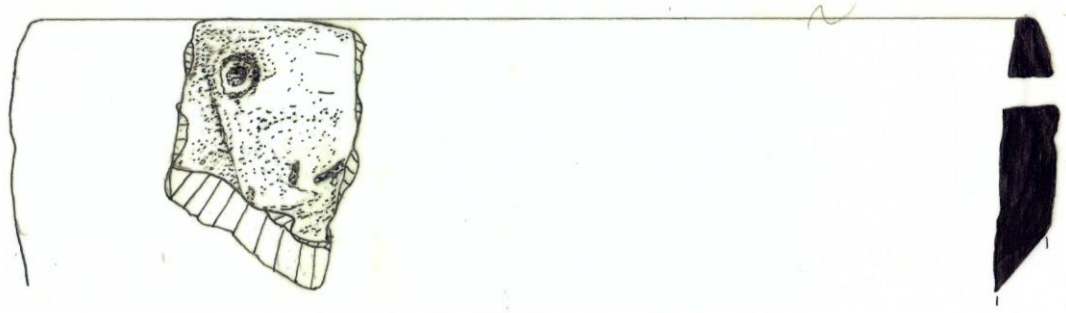

8

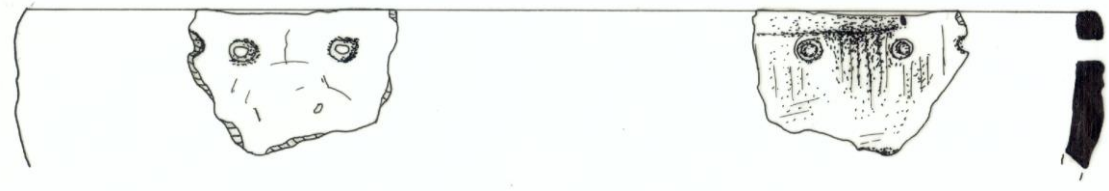

9

Levha 4

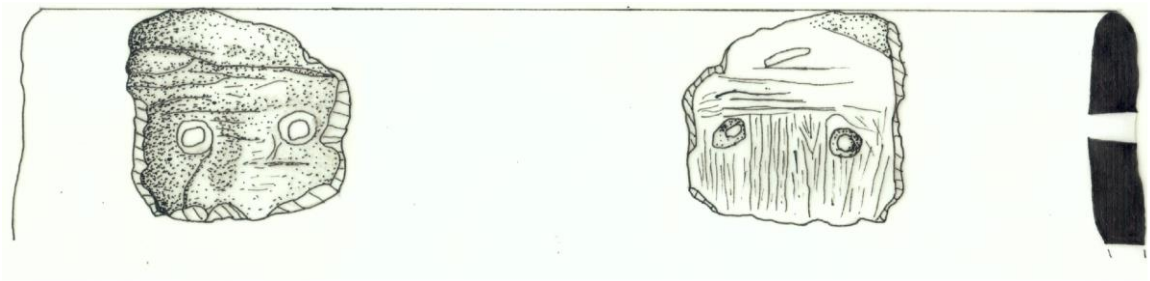

10

11

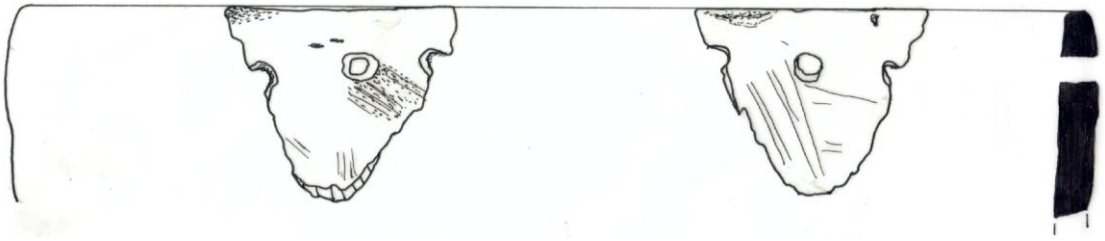

12

Levha 5

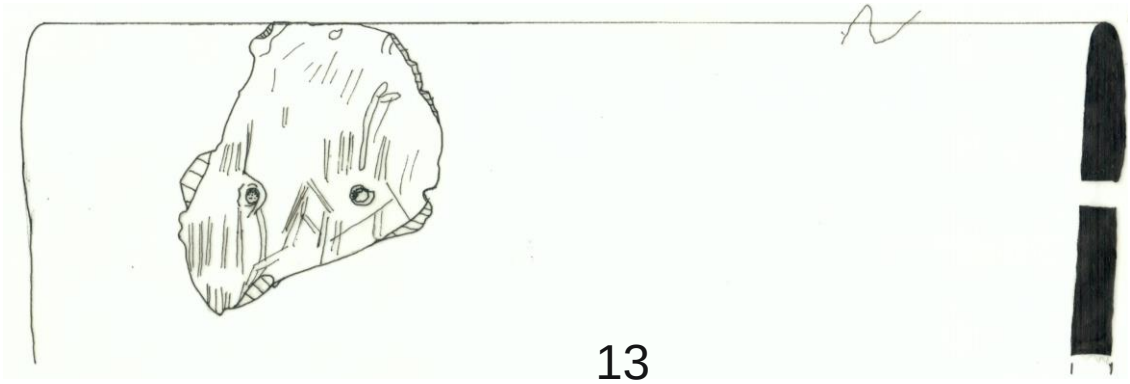

13

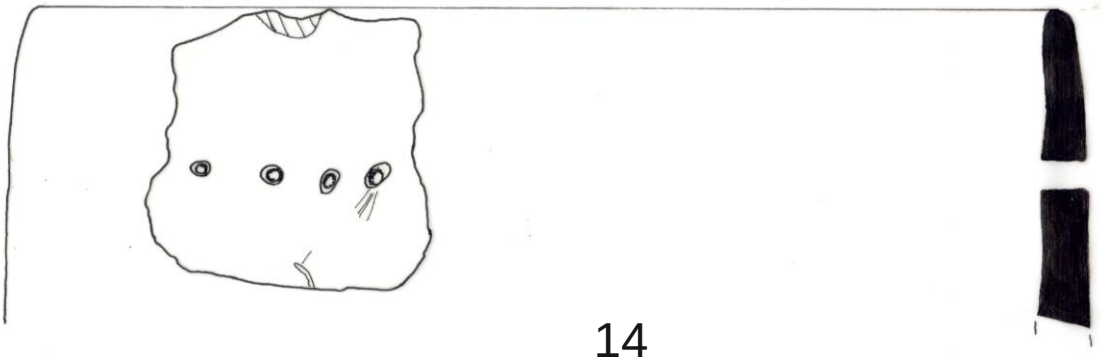

14

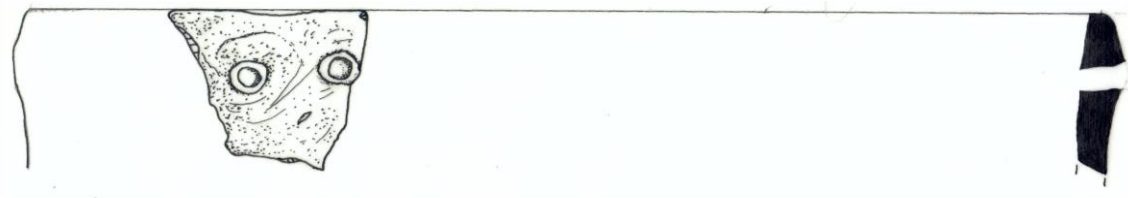

15

Levha 6

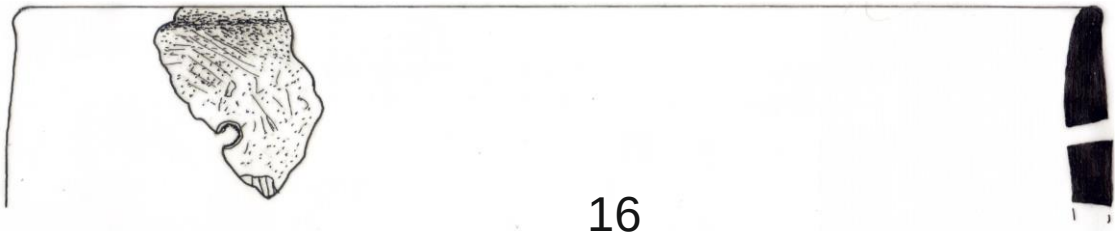

16

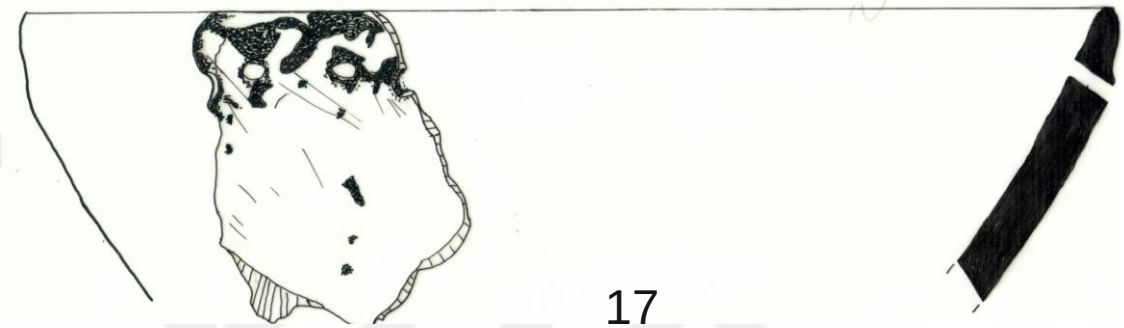

17

18

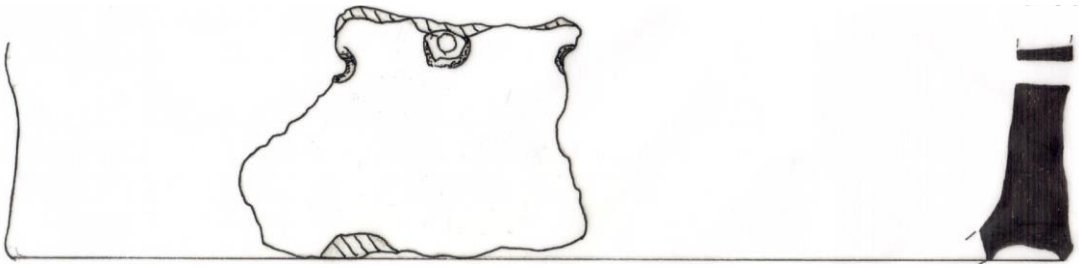

19

0 10cm

Levha 7

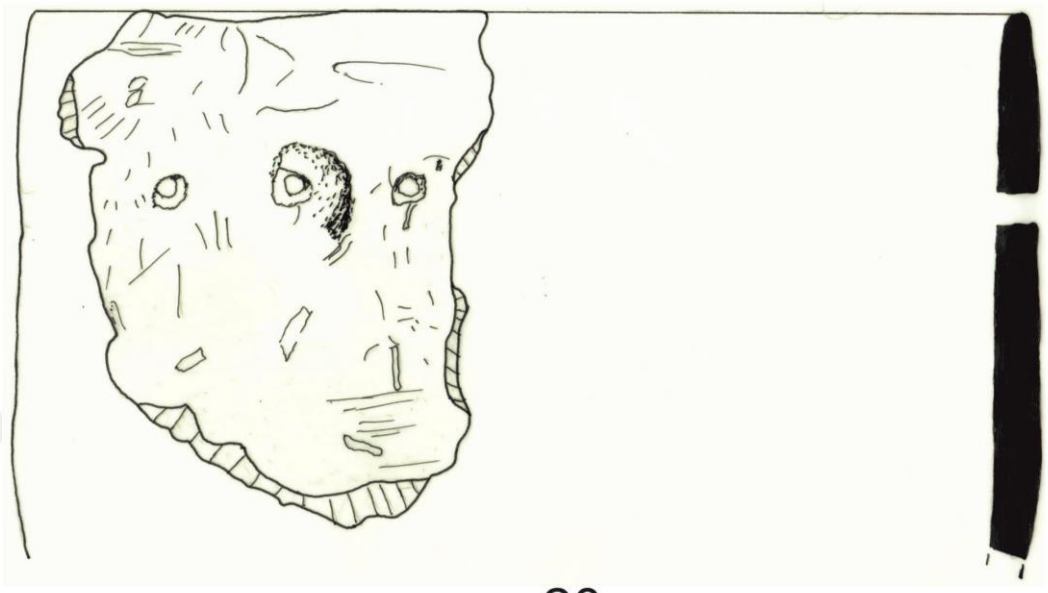

20

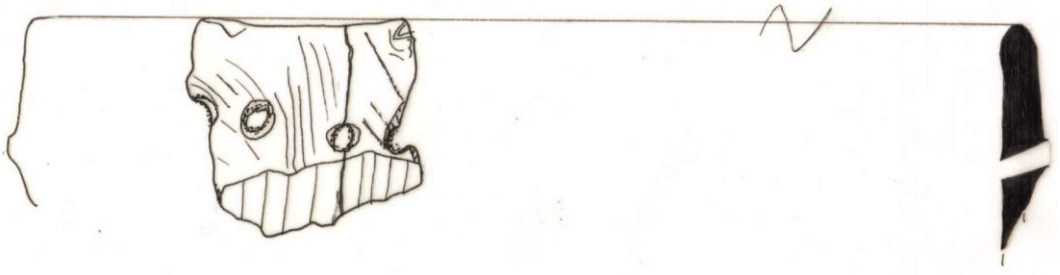

21

Levha 8

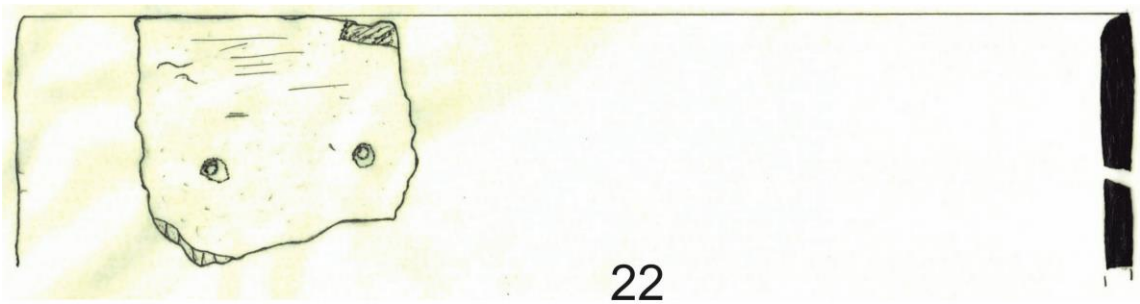

22

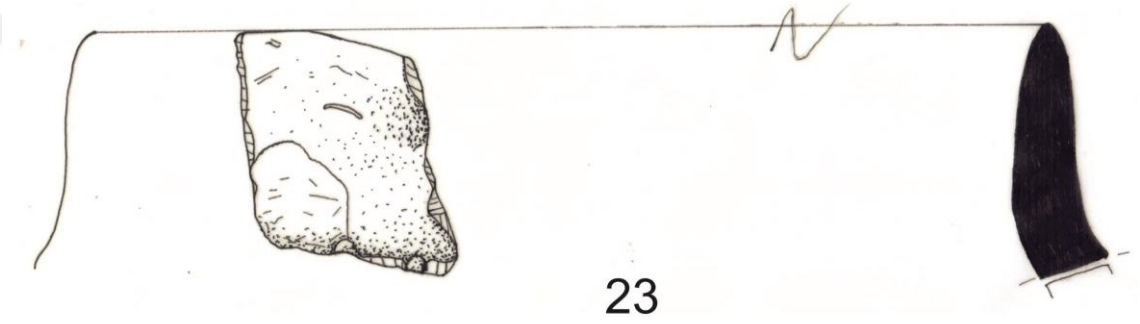

23

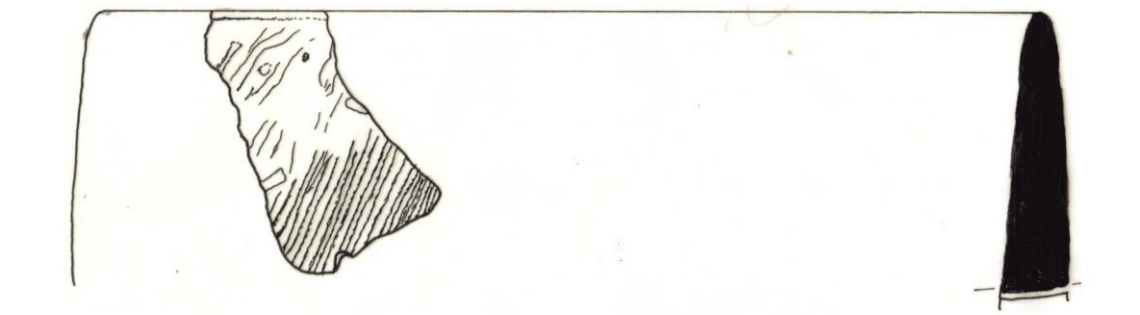

24

-

Levha 9

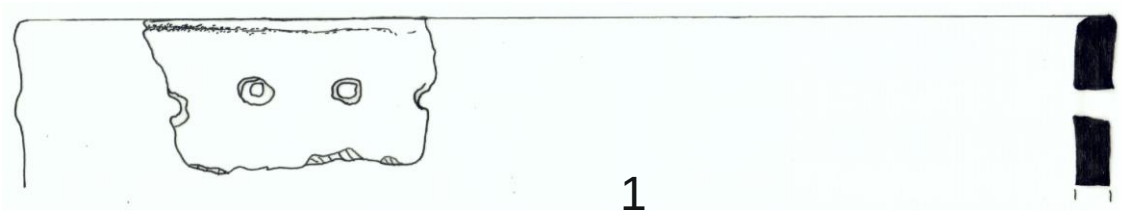

1

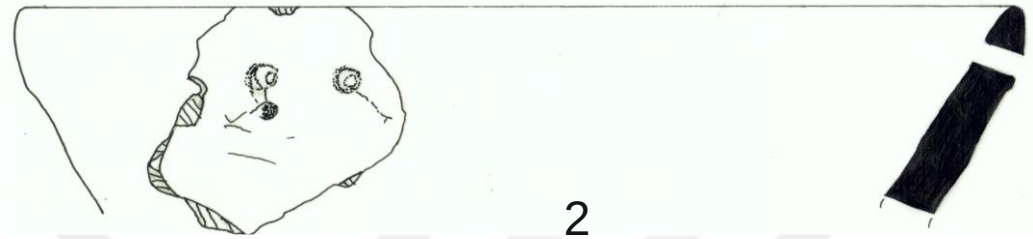

2

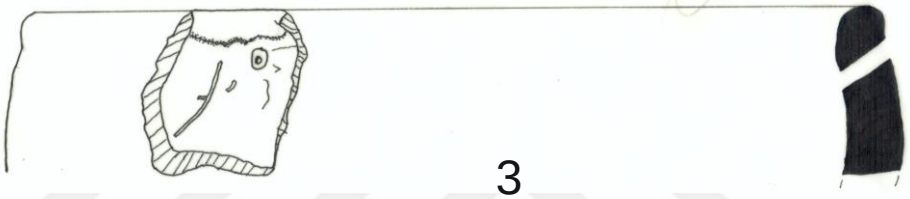

3

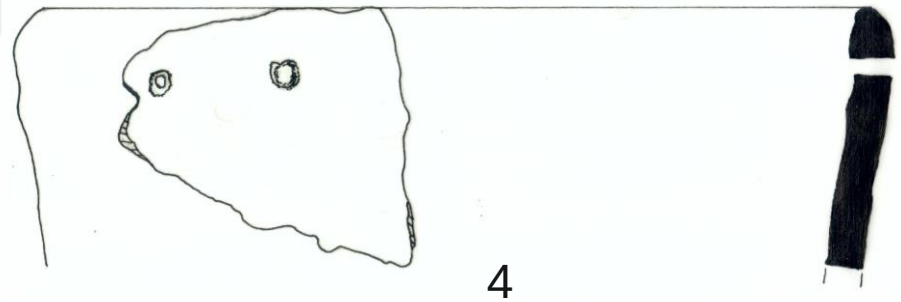

4

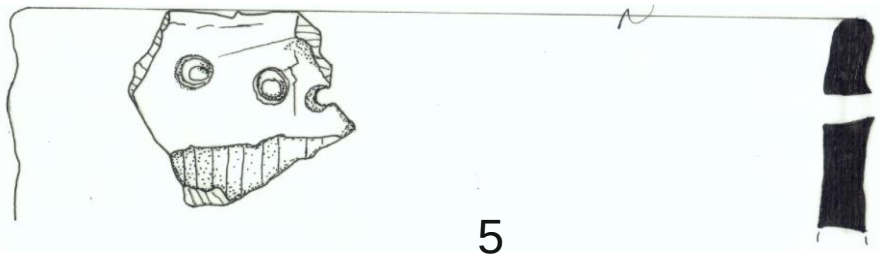

5

Levha 10

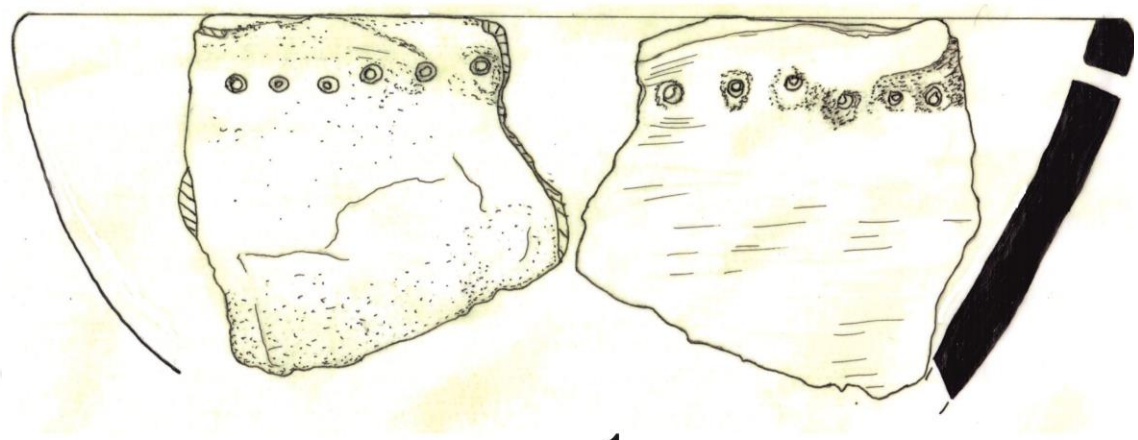

1

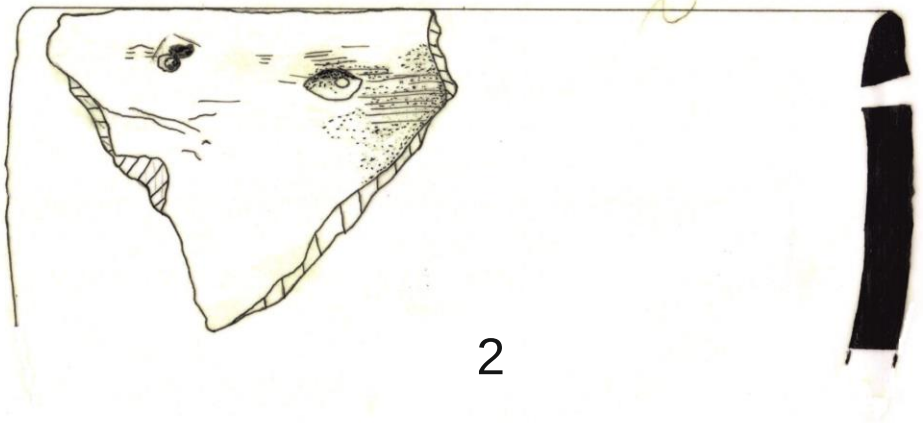

2

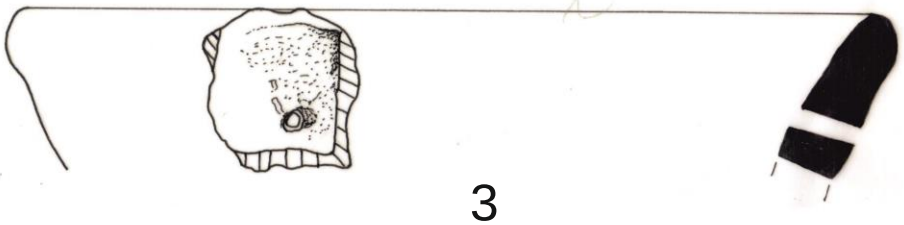

3

ek s.76

Levha 11

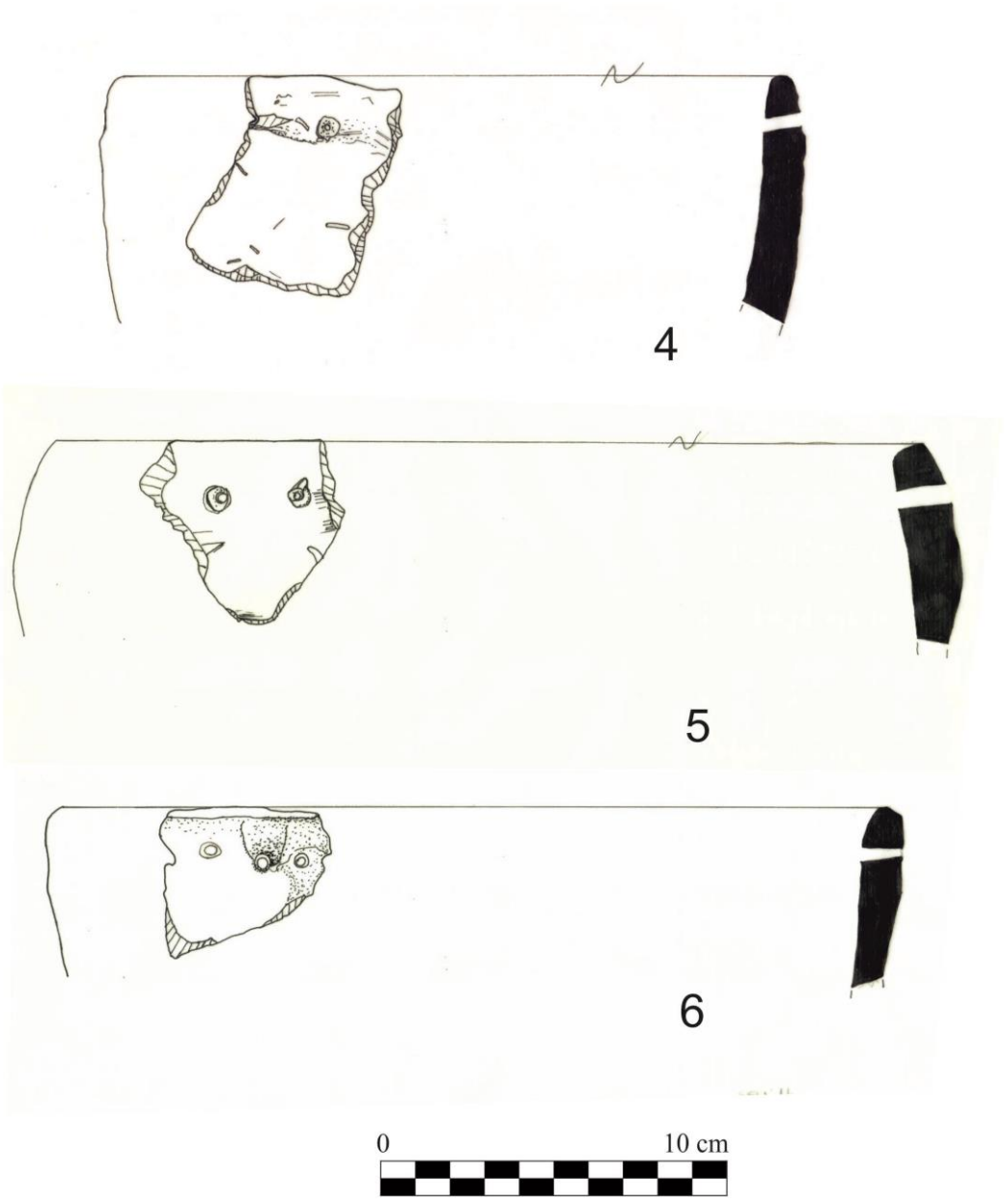

Levha 12

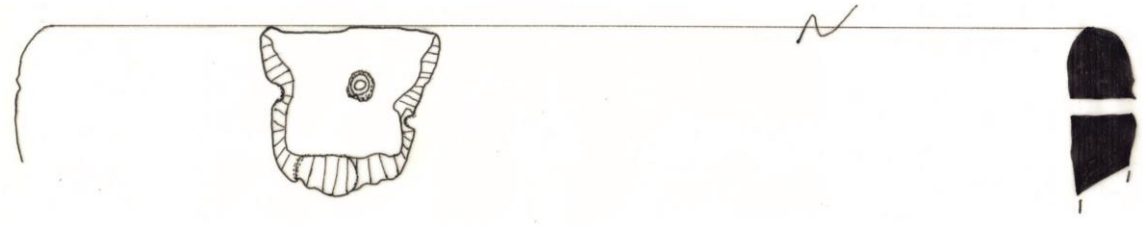

7

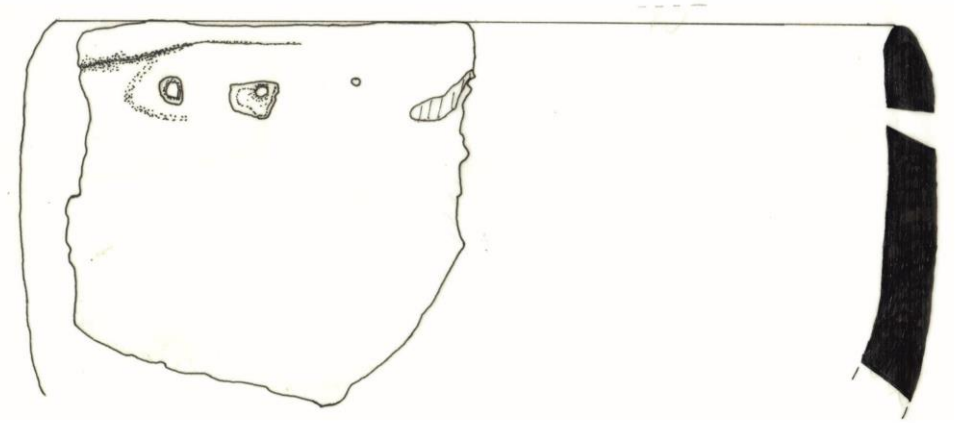

8

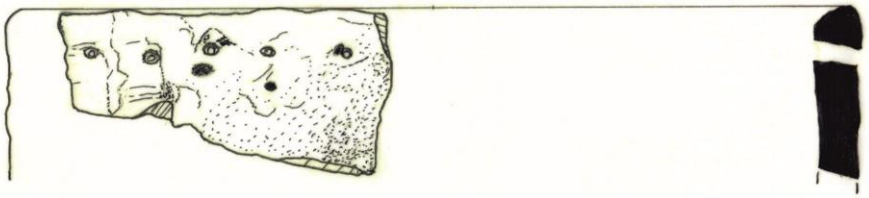

9

ek s.78

Levha 13

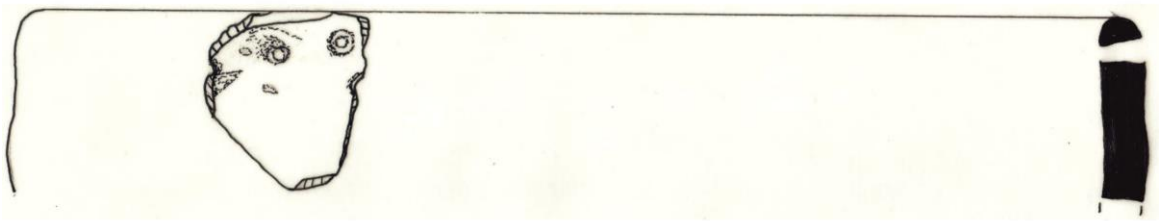

10

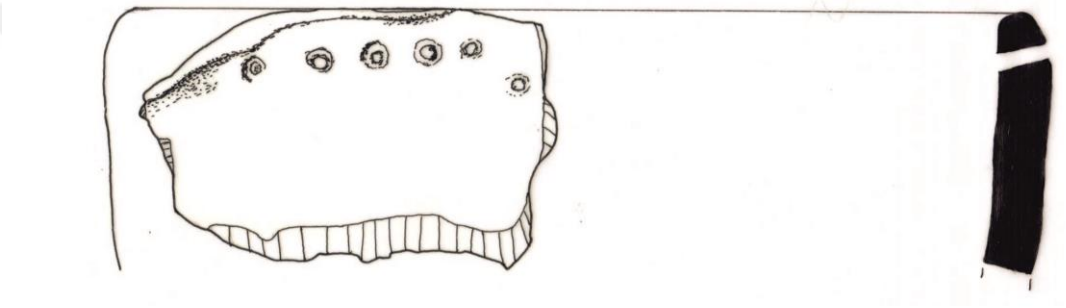

11

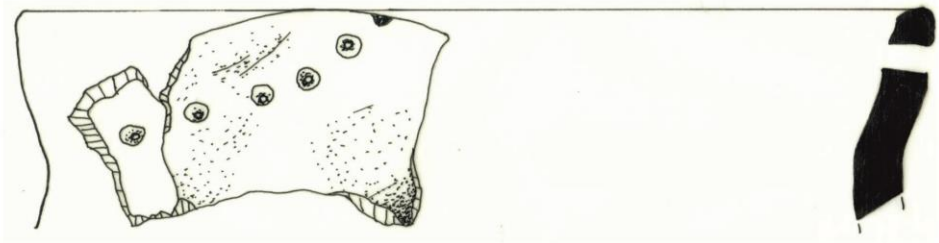

12

Levha 14

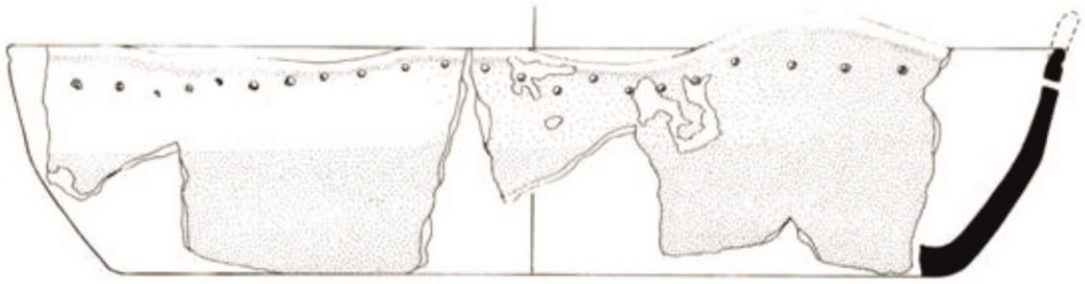

25

ek s.80

Levha 15

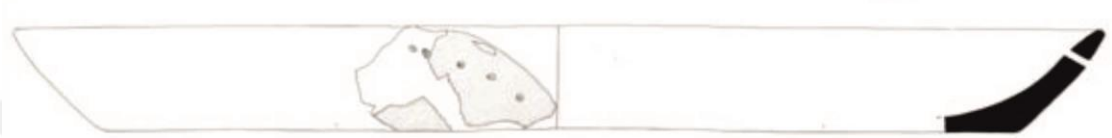

13

Levha 16

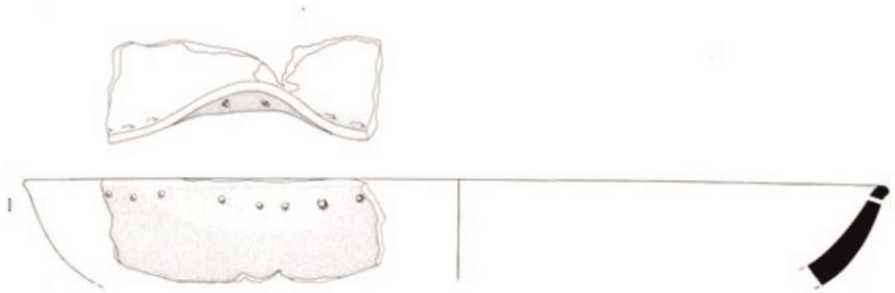

6

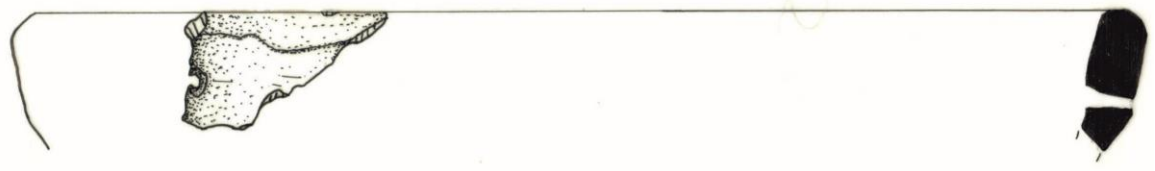

7

Levha 17

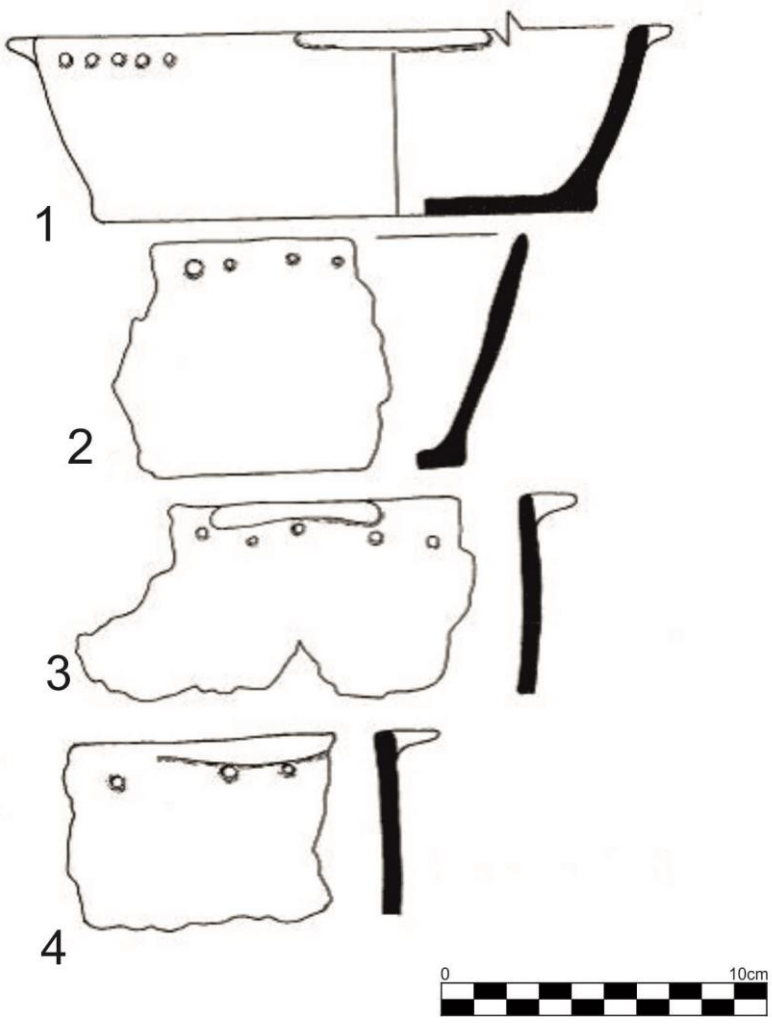

Levha18

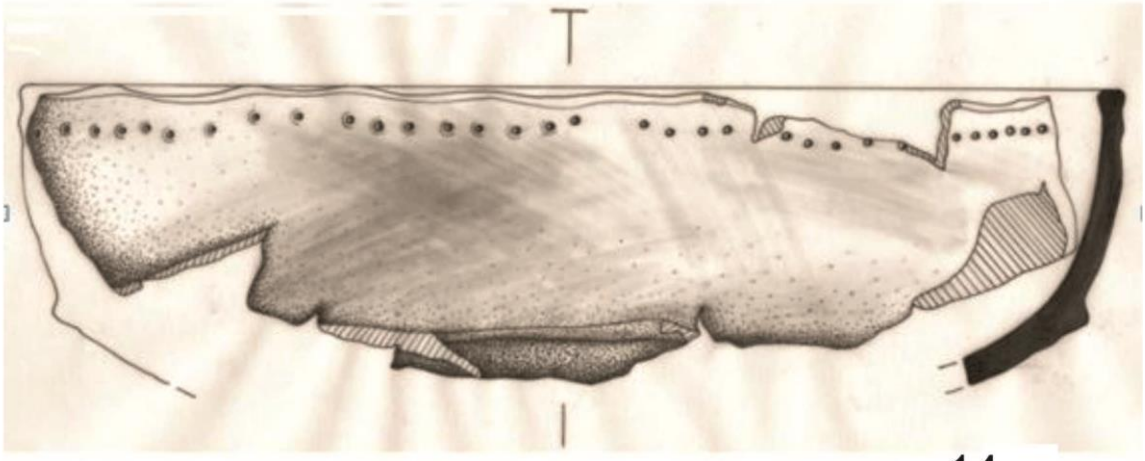

14

0 10cm

Levha 19

1

Levha 20

1

2

1

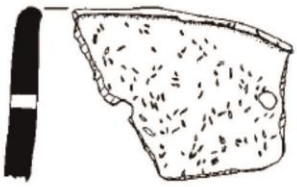

2

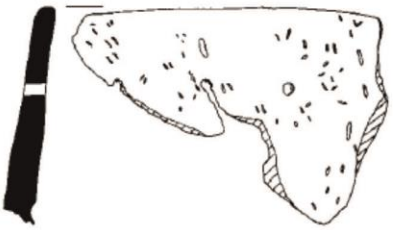

3

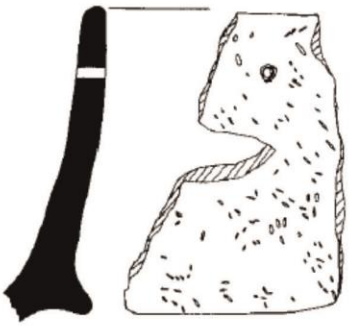

4

5

Levha 22

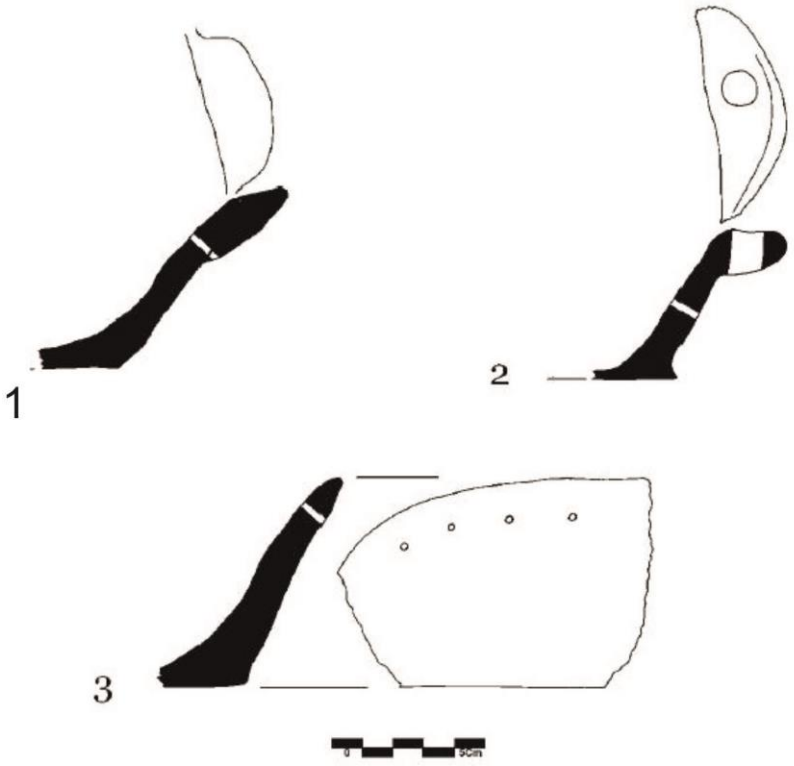

Levha 23

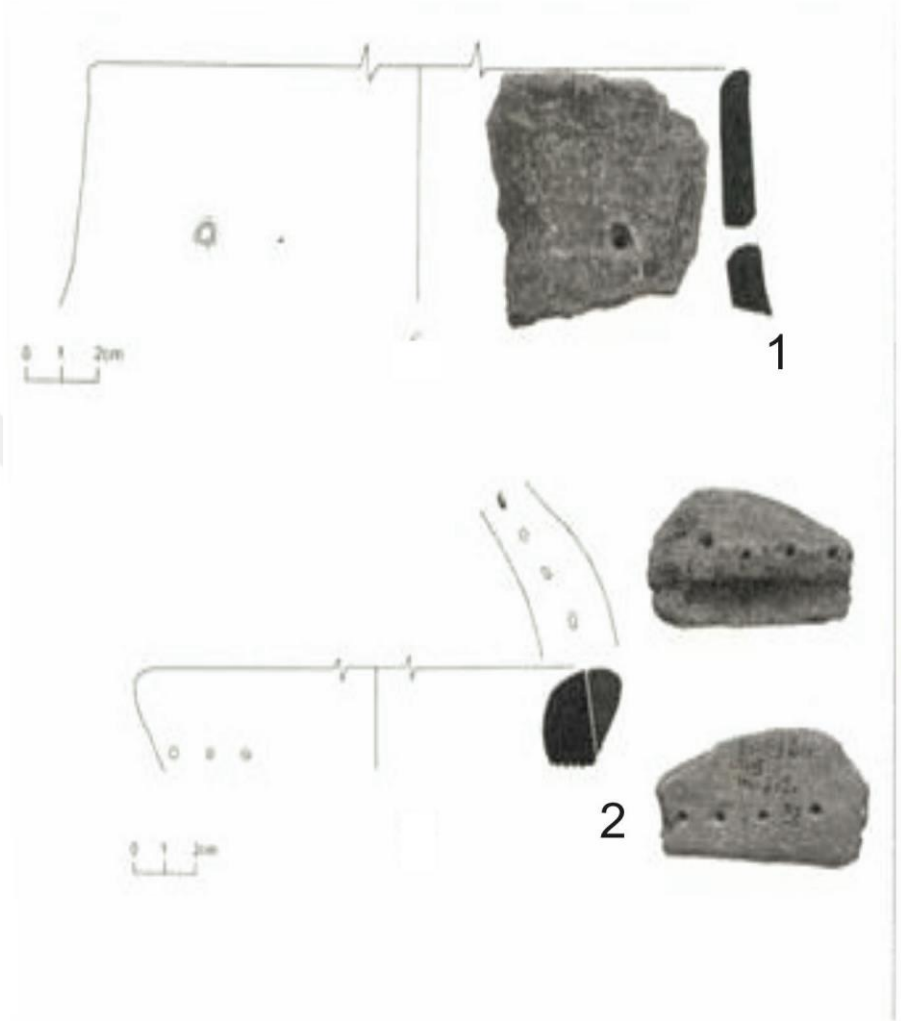

Levha 24

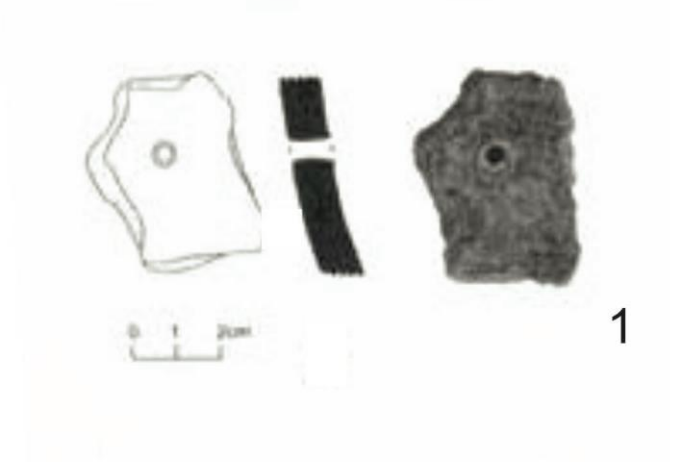

Levha 25

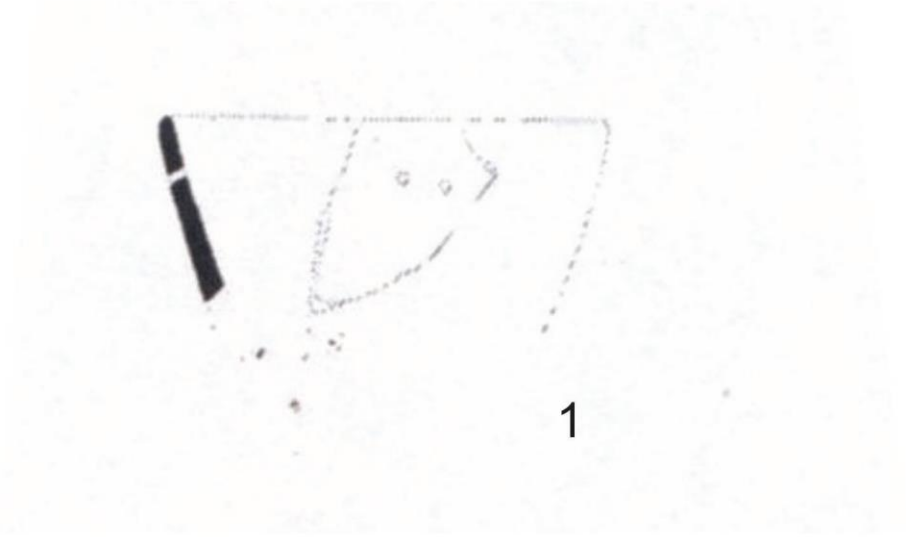

Levha 26

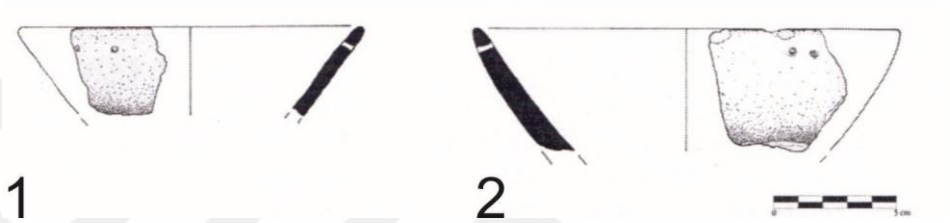

Levha 27

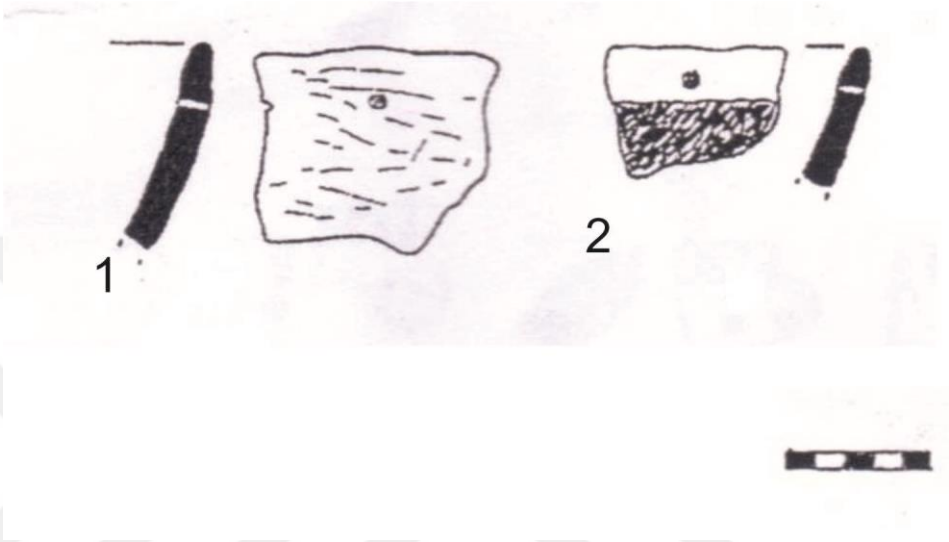

Levha 28

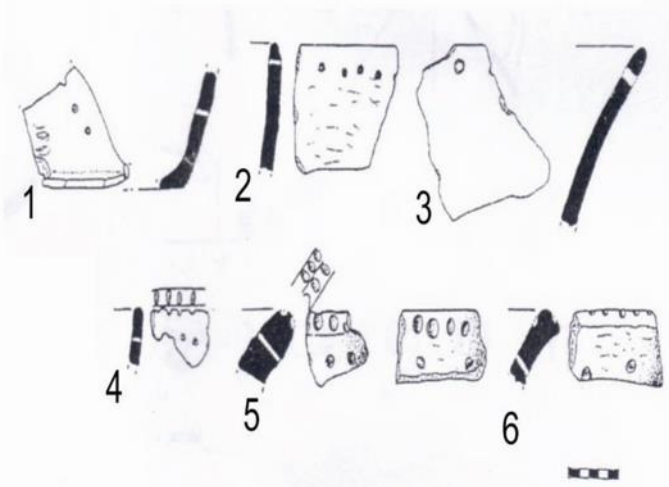

Levha 29

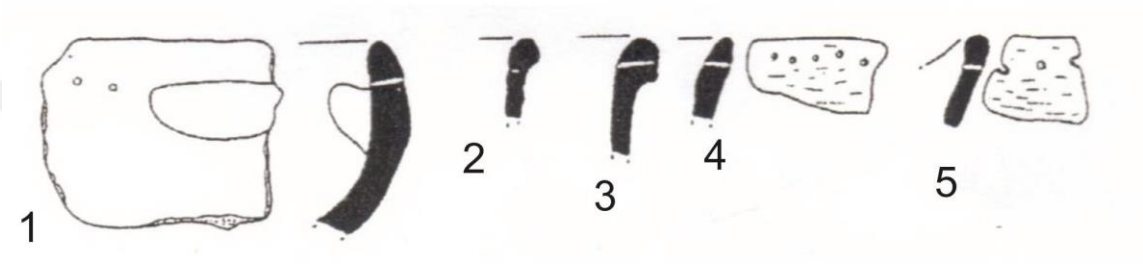

Levha 30

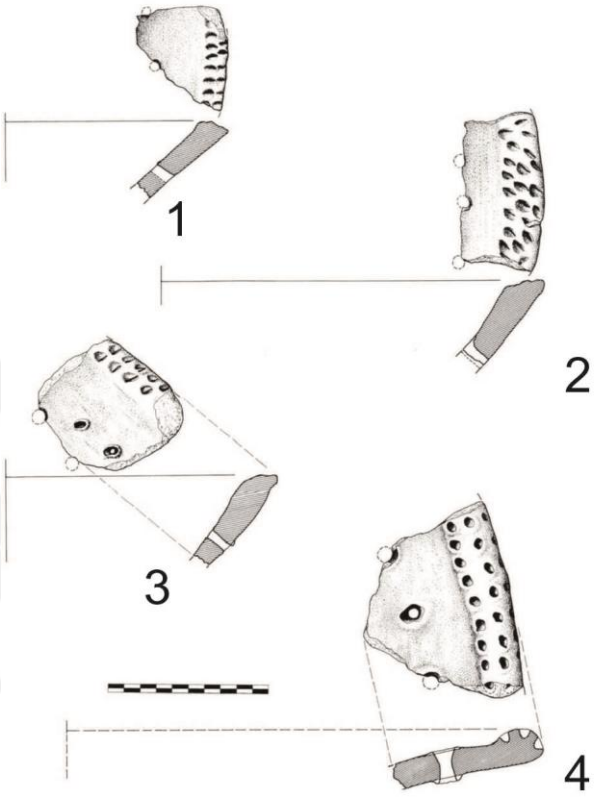

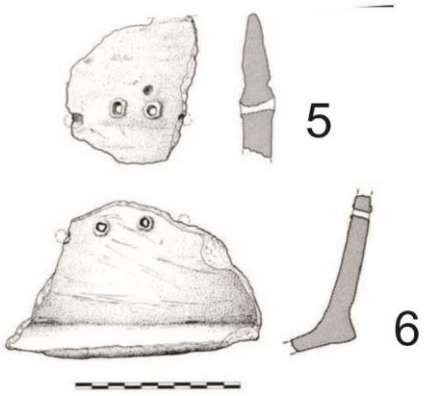

ek s.96

Levha 31

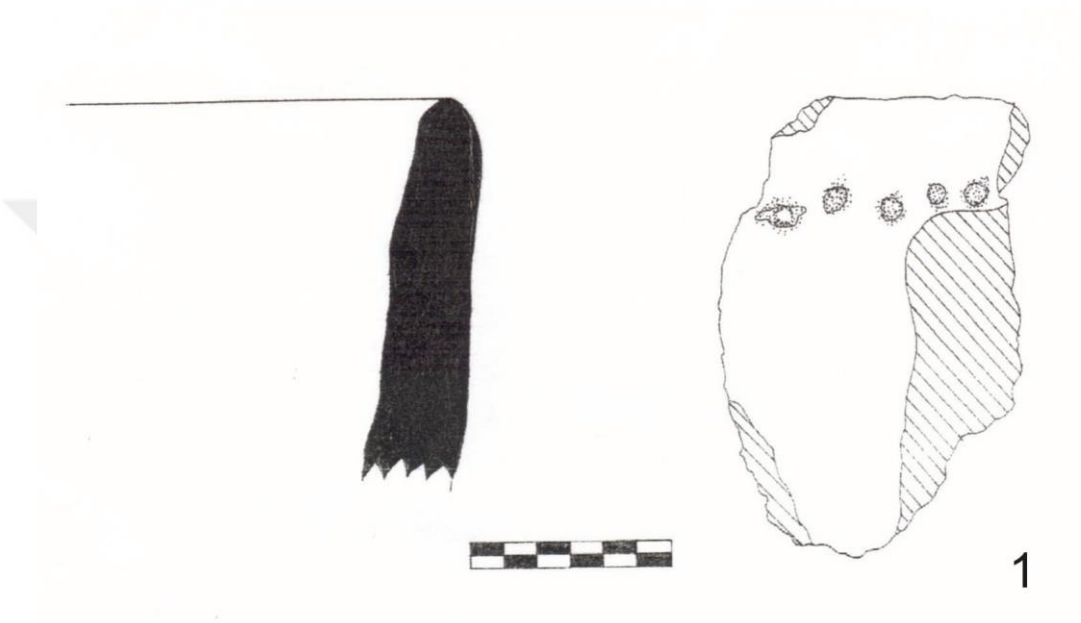

Levha 32

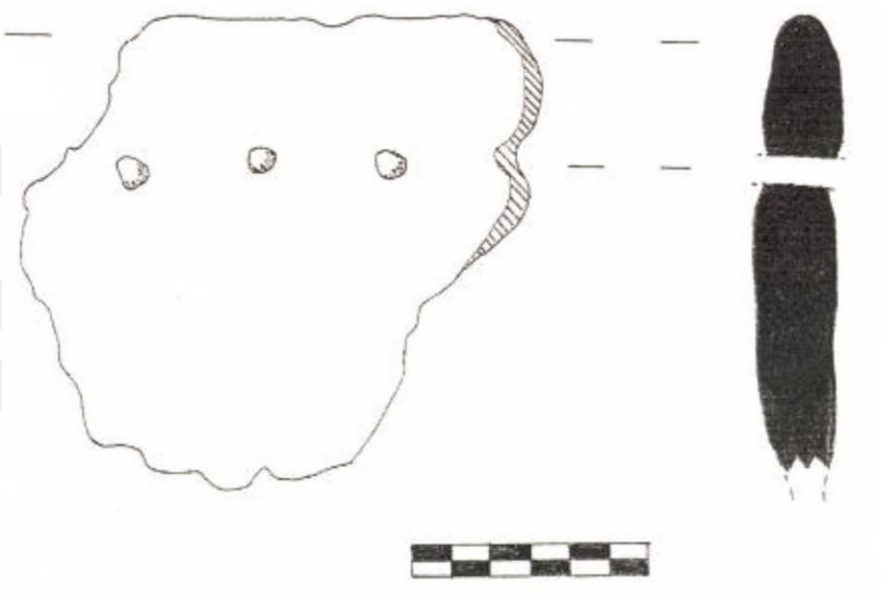

1

Levha 33

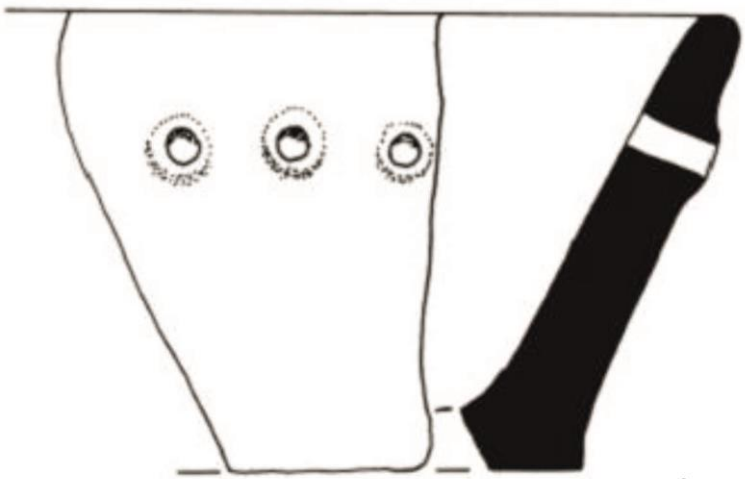

1

ek s.99

Levha 34

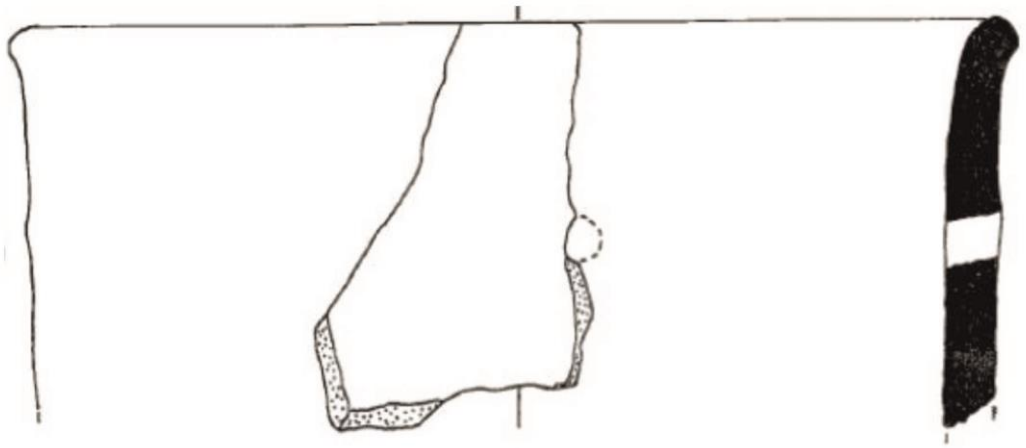

1

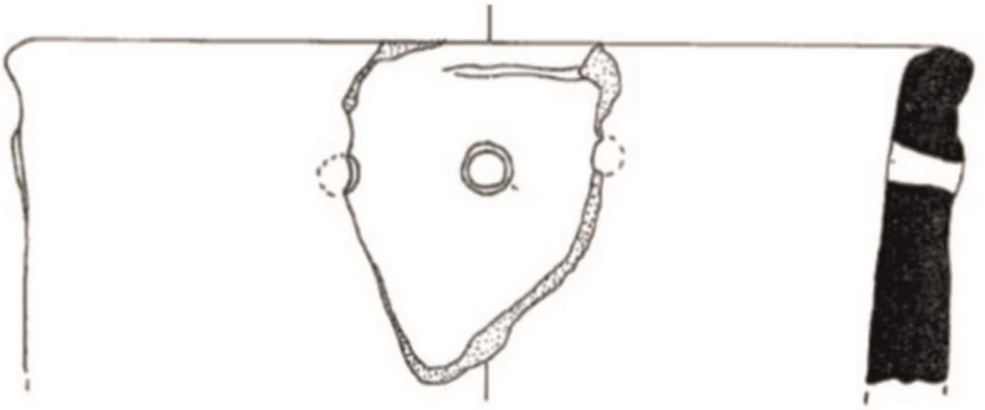

2

ölçek: 1/1

Levha 35

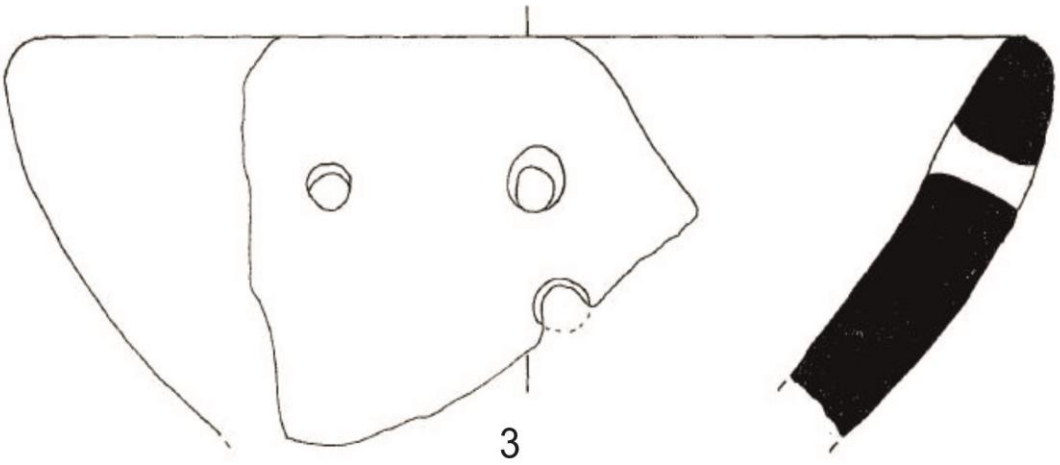

3

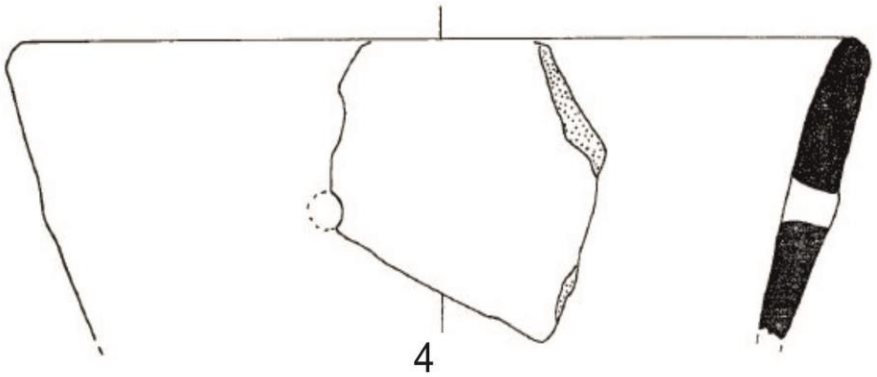

4

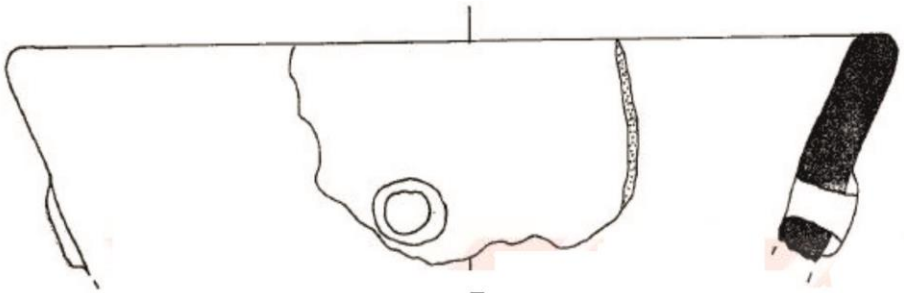

5

ölçek : 1/1

Levha 36

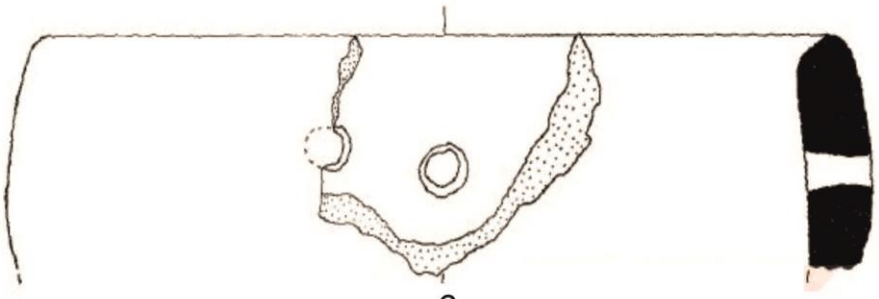

6

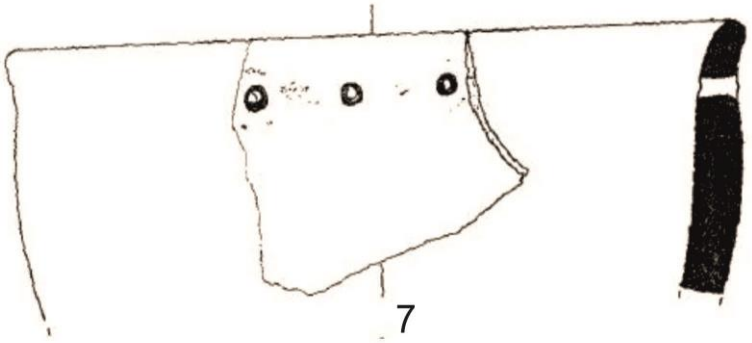

7

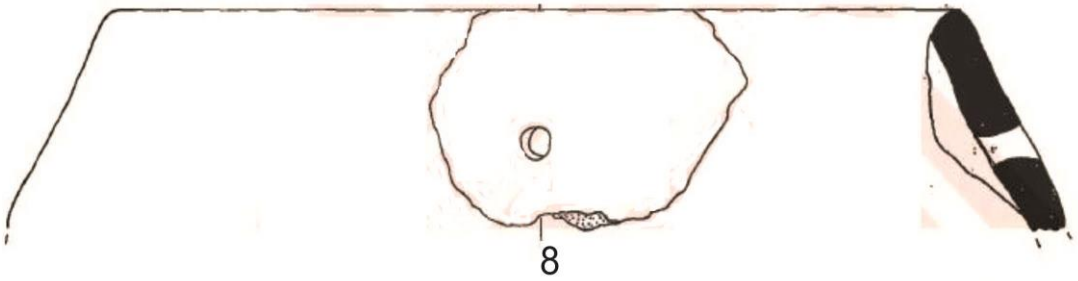

8

ölçek : 1/1

Levha 37

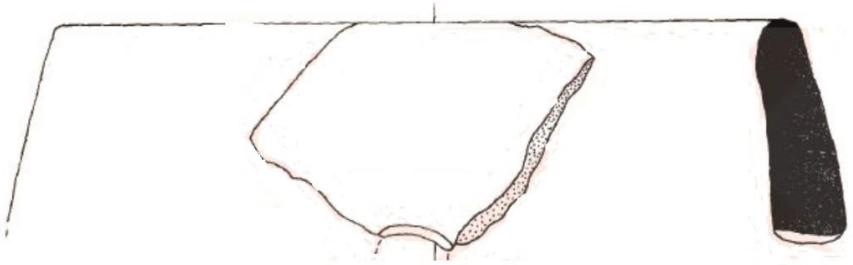

9

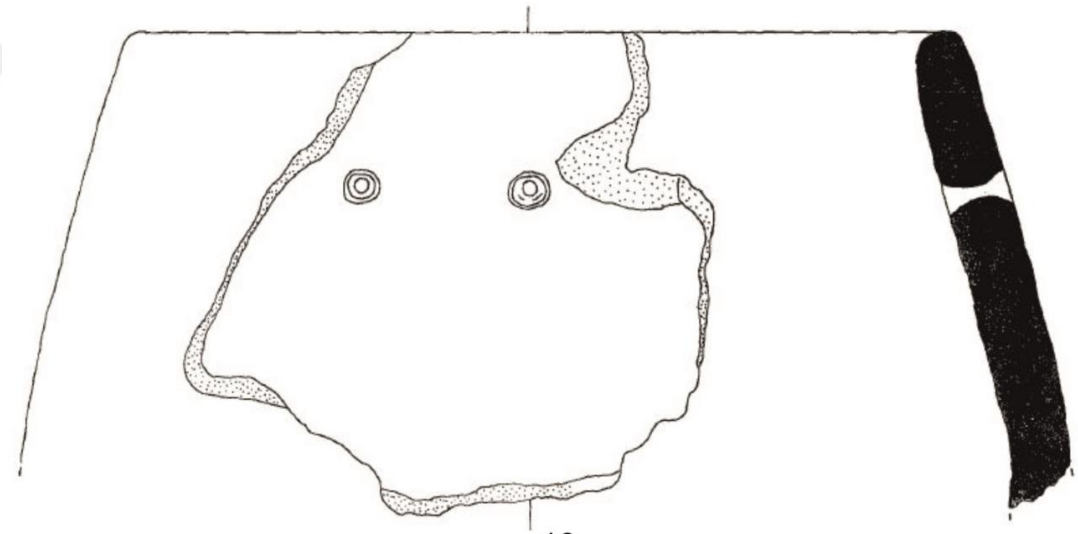

10

ölçek : 1/1

Levha 38

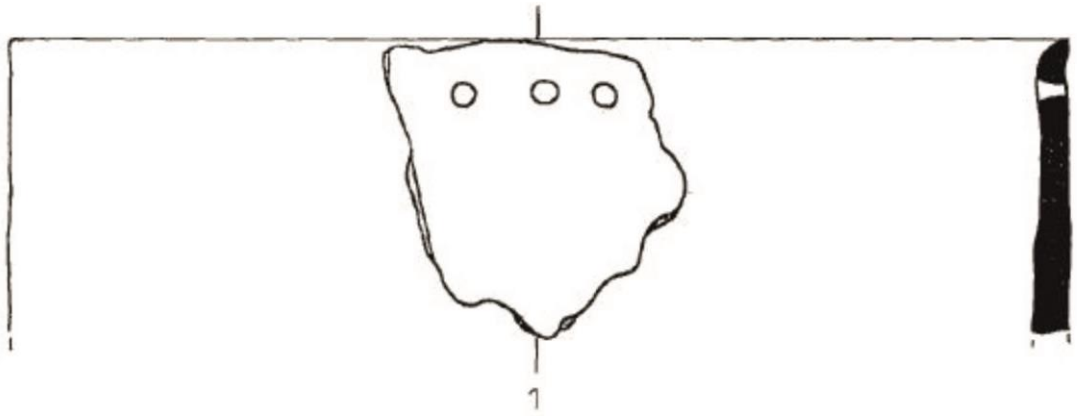

ölçek 1/2

Levha 39

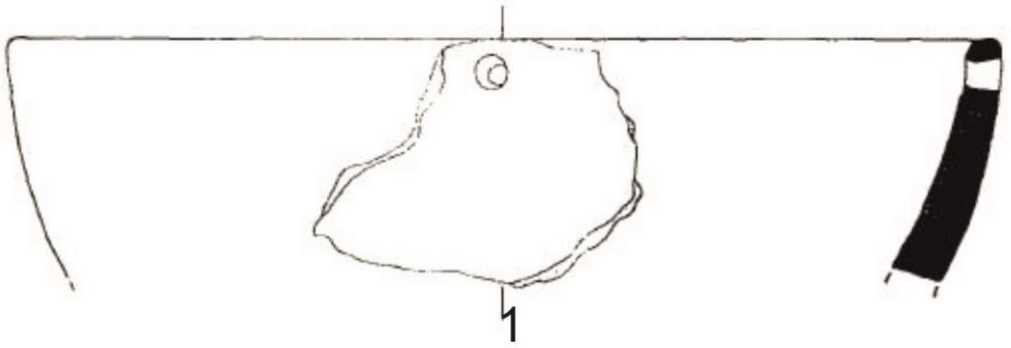

ölçek: 1/1

Levha 40

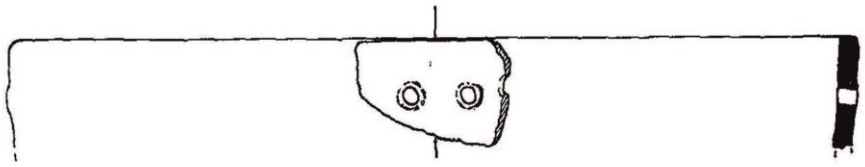

1

ölçek : 1/1

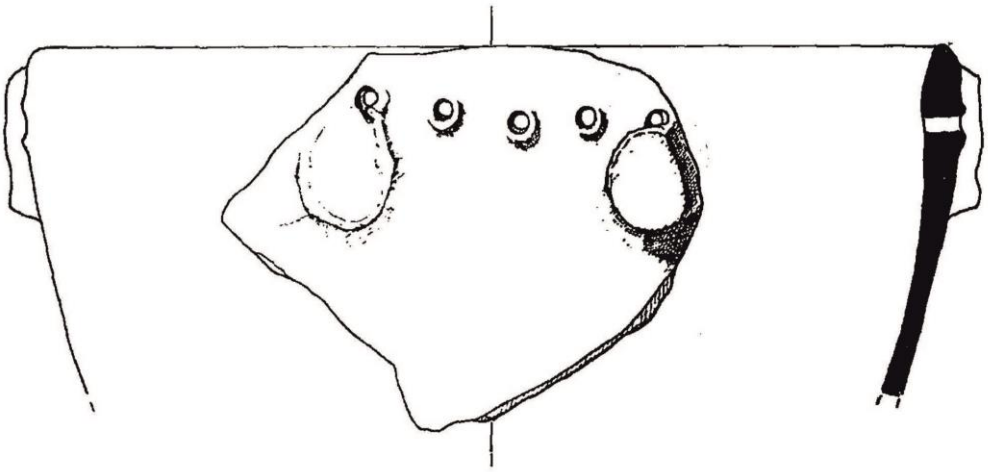

2

ölçek : 1/2

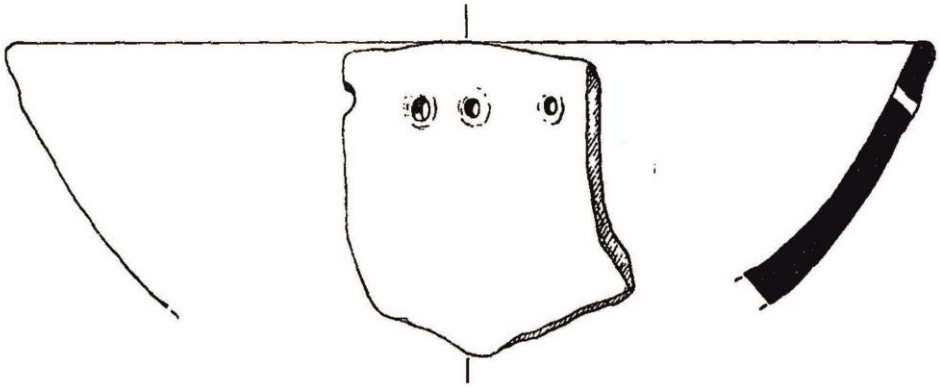

3

ölçek : 1/3

ek s.106

Levha 41

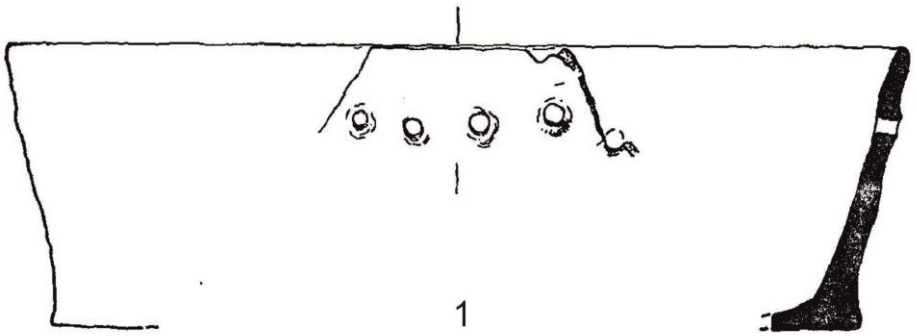

1

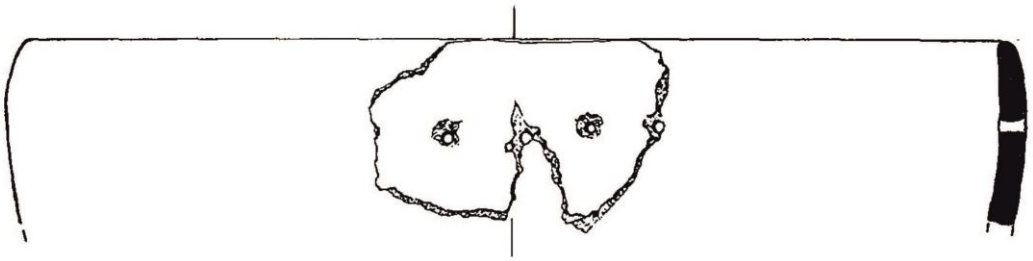

2

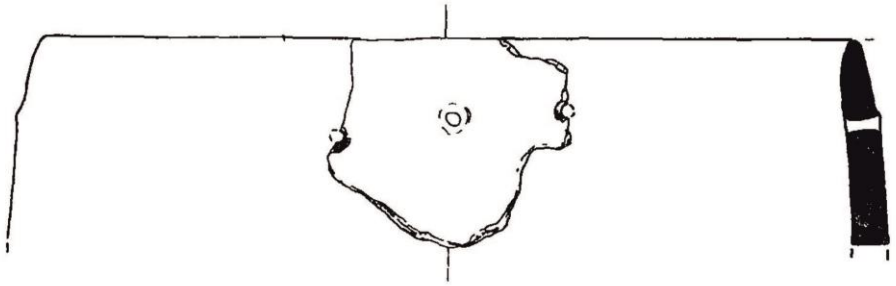

3

ölçek : 1/3

Levha 42

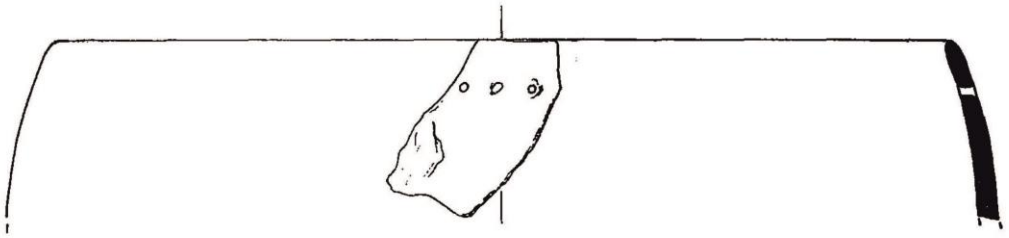

4

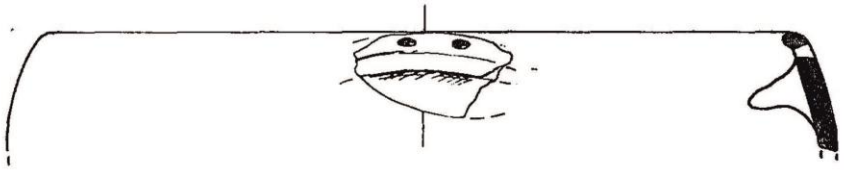

5

ölçek : 1/3

Levha 43

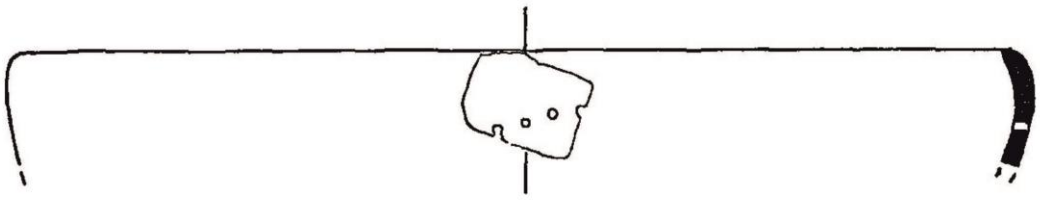

1

ölçek : 1/ 3

Levha 44

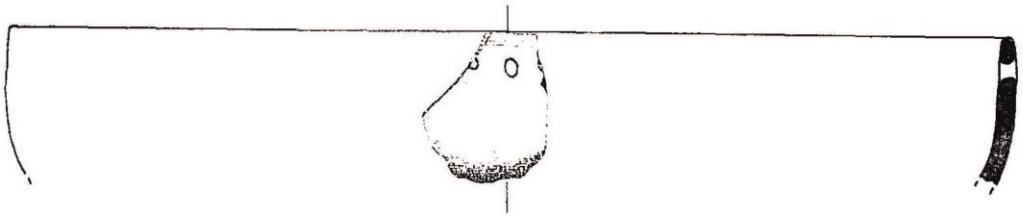

1

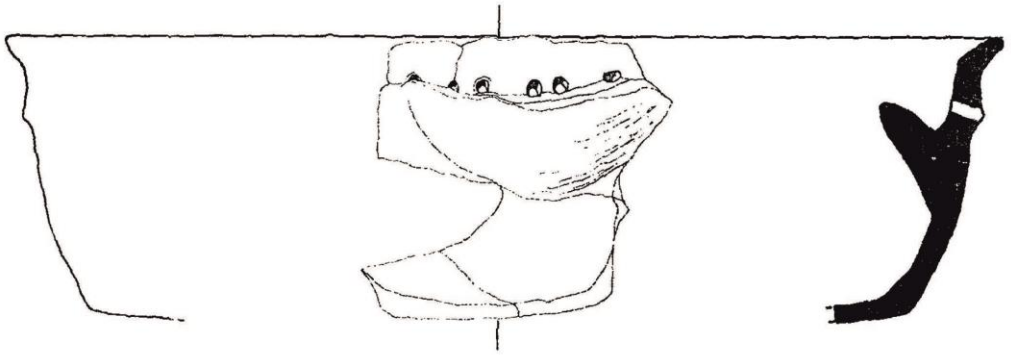

2

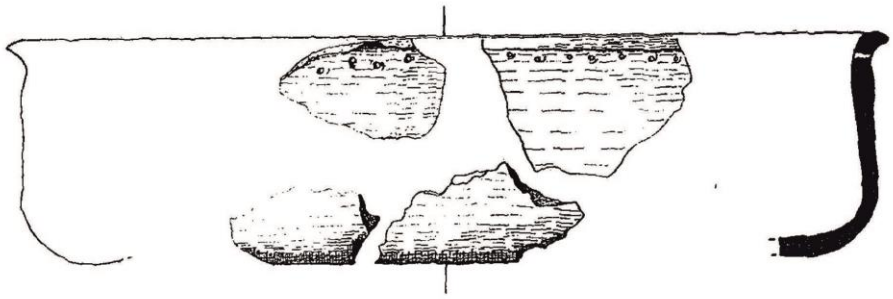

3

ölçek : 1/ 3

Levha 45

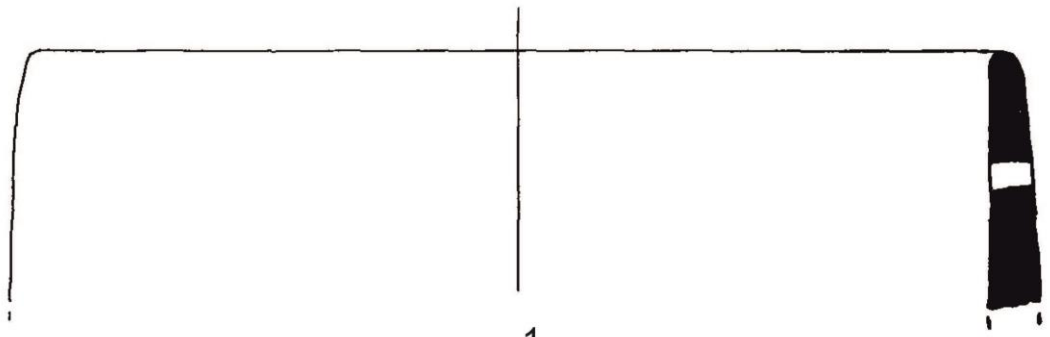

1

ölçek : 1/2

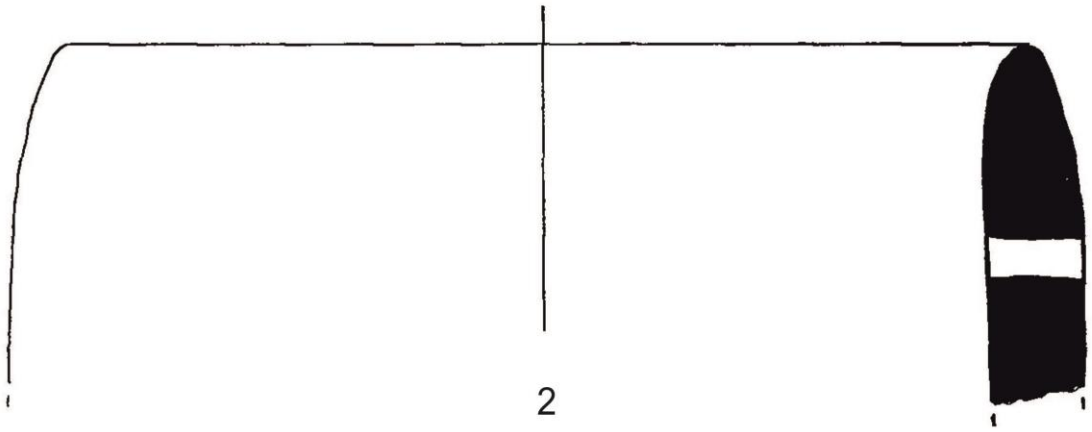

2

ölçek : 1/1

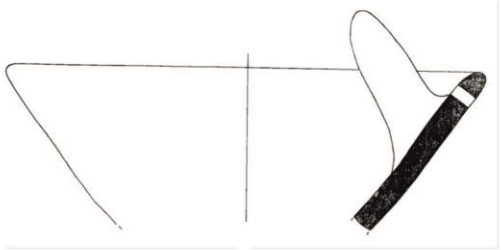

3

ölçek : 1/2

Levha 46

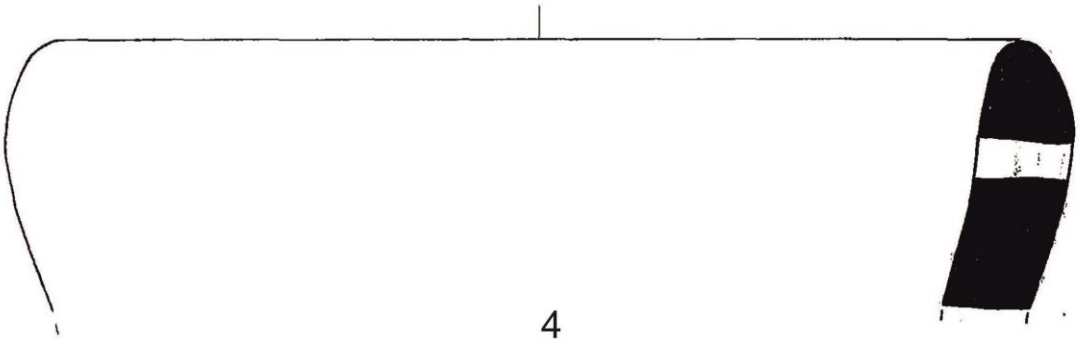

4

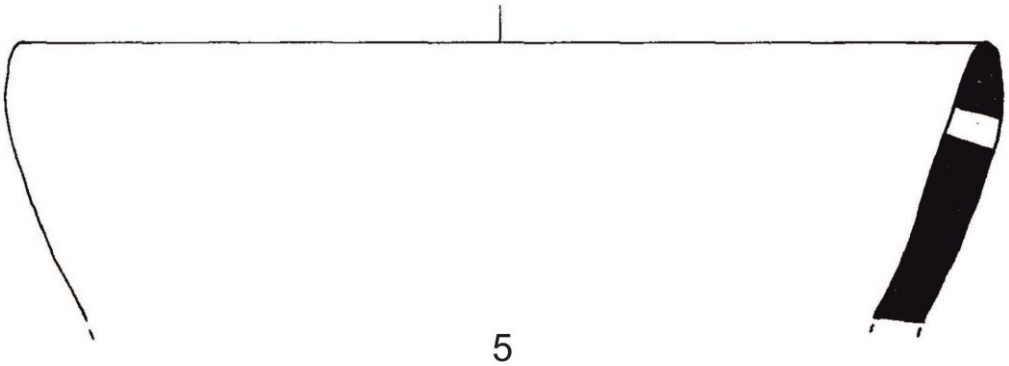

5

ölçek : 1/1

Levha 47

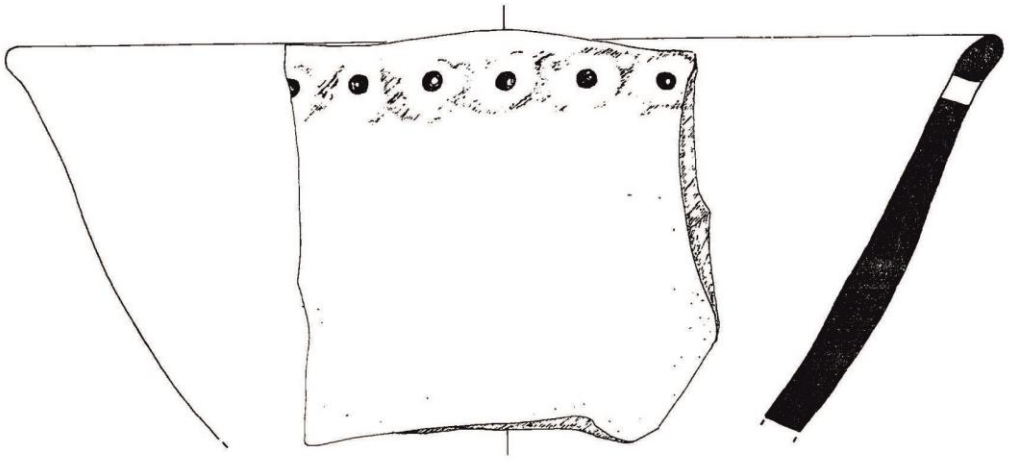

6

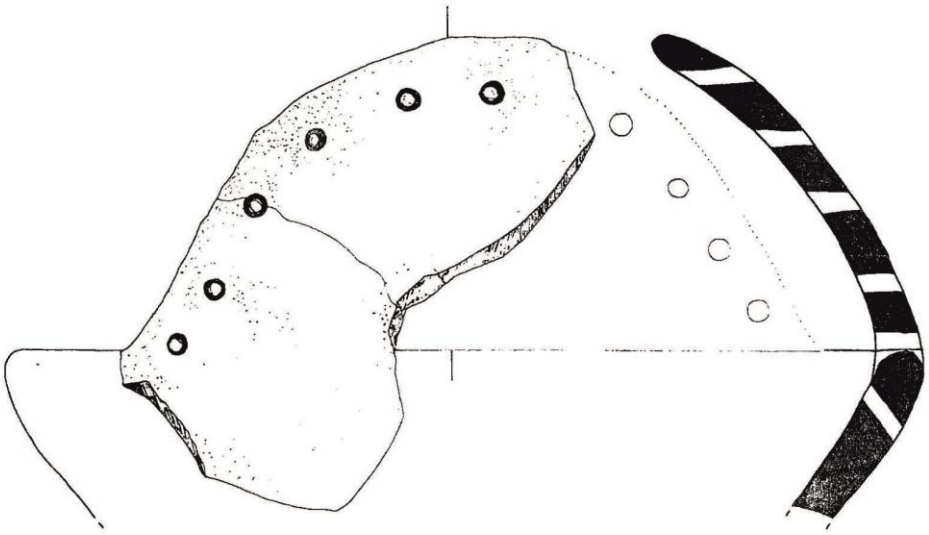

7

ölçek : 1/1

Levha 48

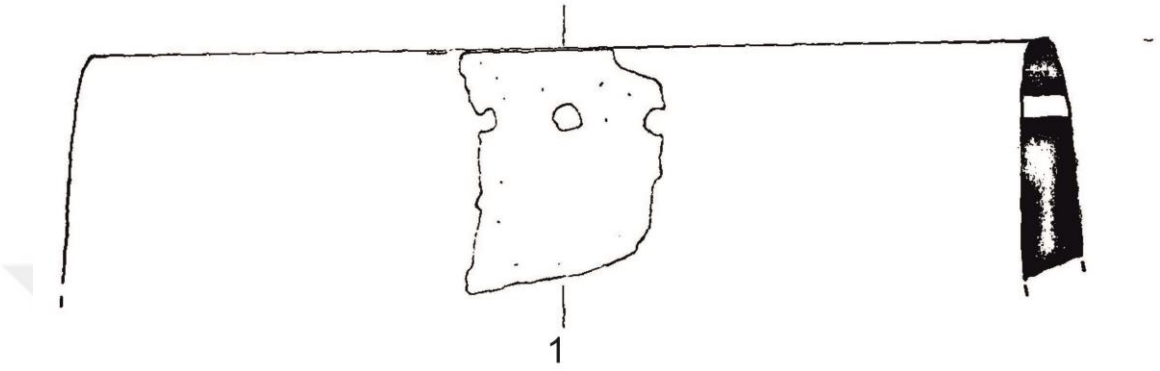

1

ölçek : 1/1

Levha 49

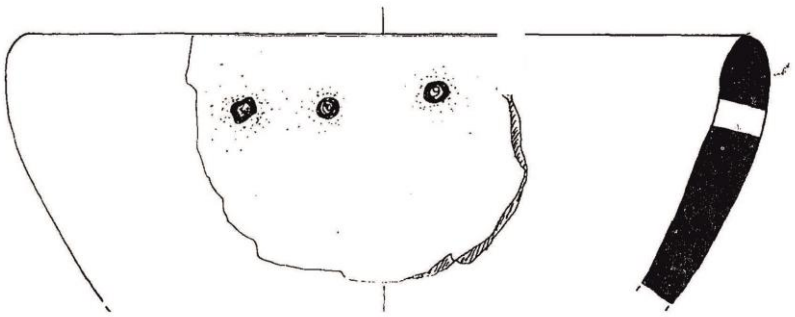

1

ölçek : 1/1

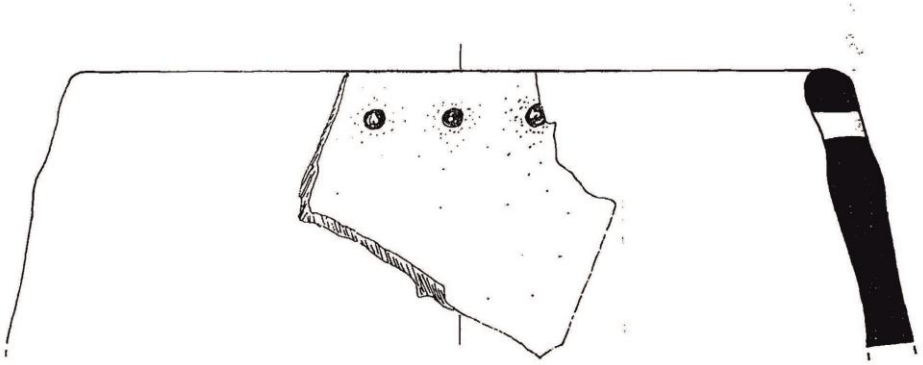

2

ölçek : 1/2

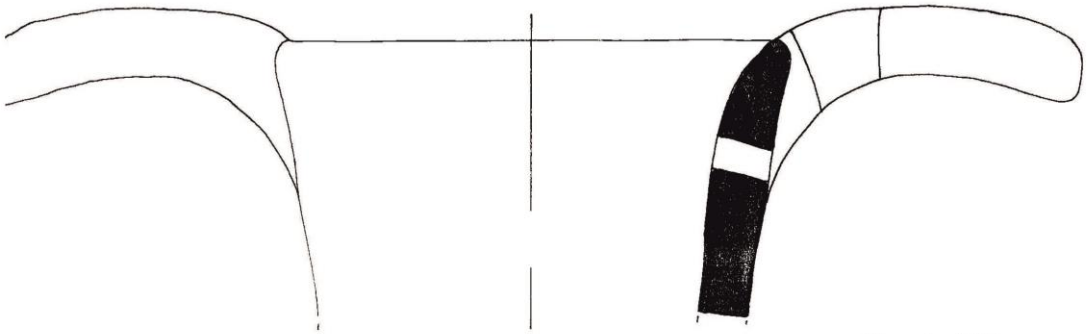

ölçek 1/3

3

Levha 50

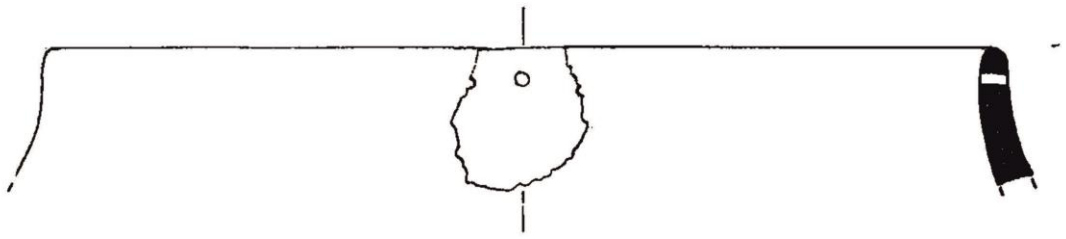

1

ölçek : 1/1

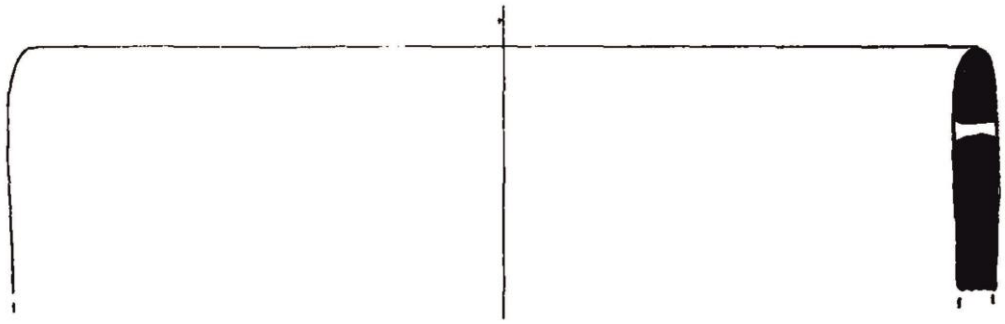

2

ölçek : 1/2

Levha 51

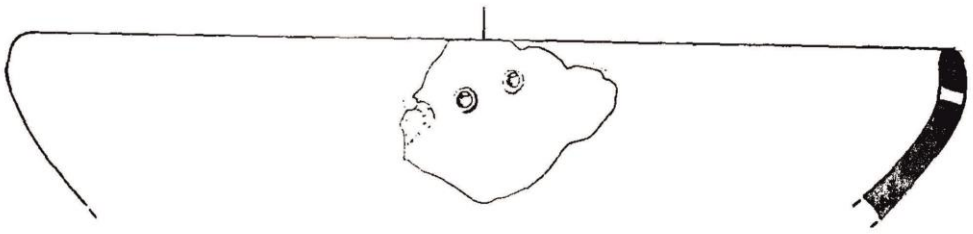

1

ölçek: 1/3

2

ölçek : 1/3

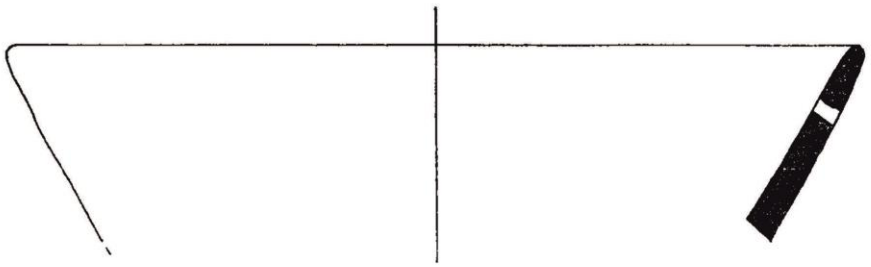

3

ölçek : 1/2

Levha 52

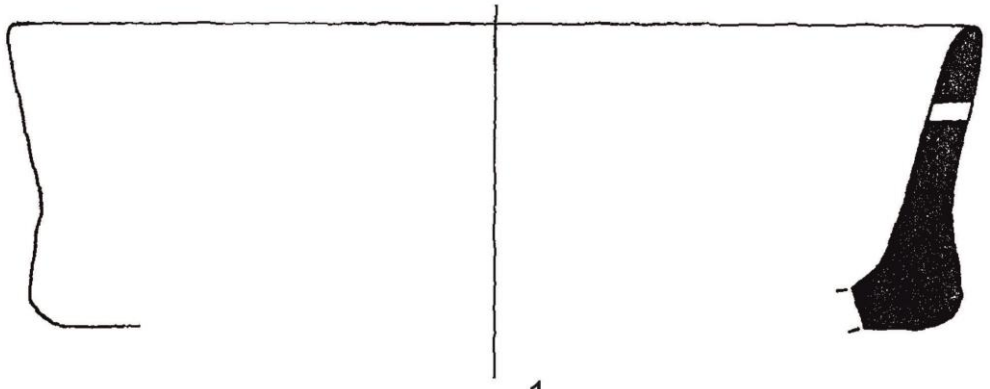

1

ölçek : 1/1

2

ölçek : 1/3

3

ölçek : 1/3

Levha 53

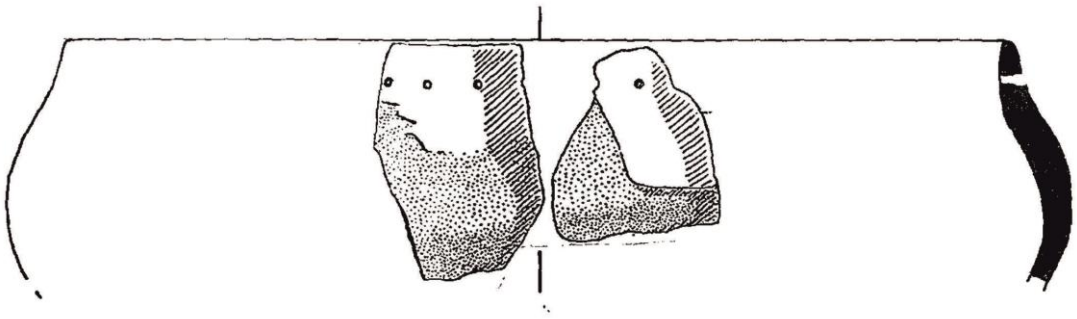

1

ölçek : 1/2

Levha 54

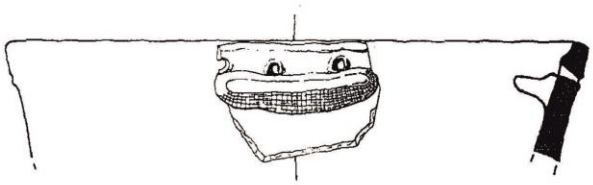

1

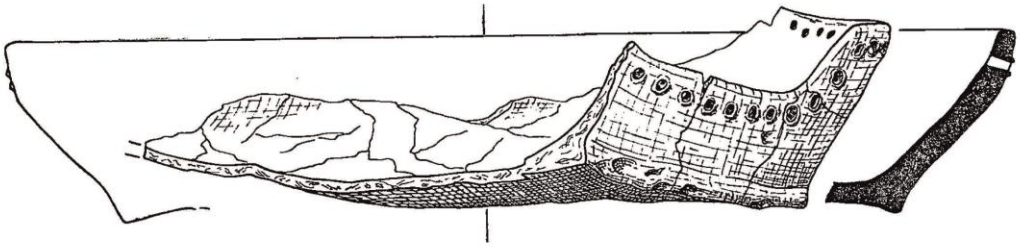

2

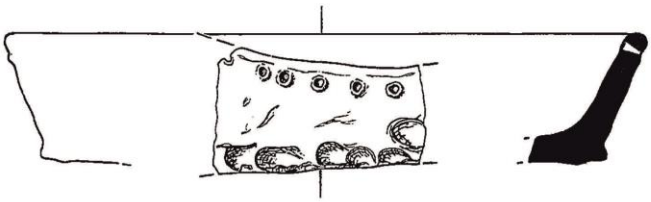

3

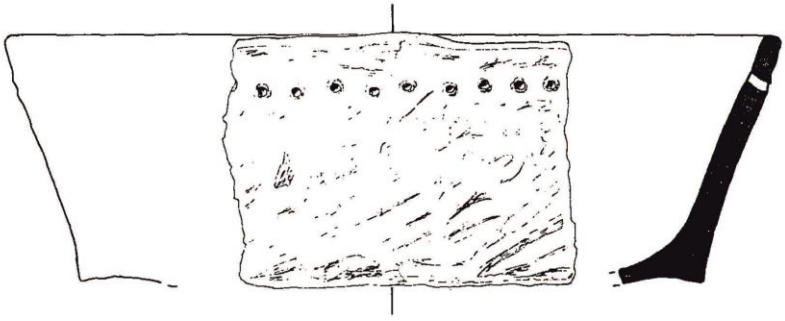

4

ölçek 1/ 3

ek s.120

Levha 55

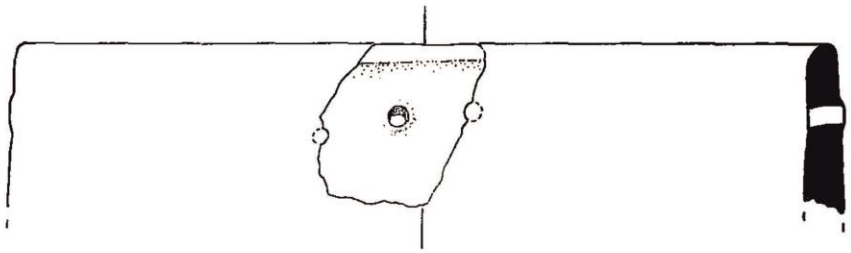

1

ölçek : 1/2

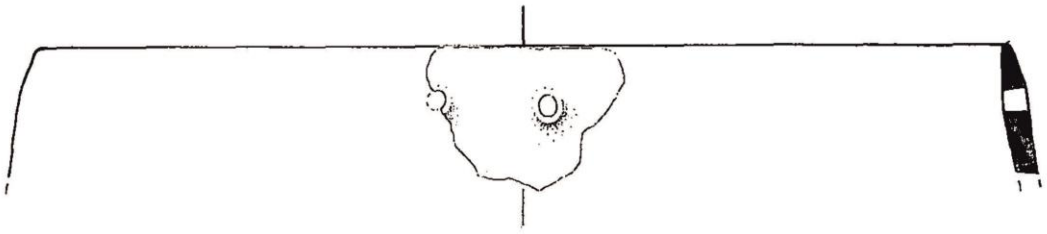

2

ölçek : 1/3

Levha 56

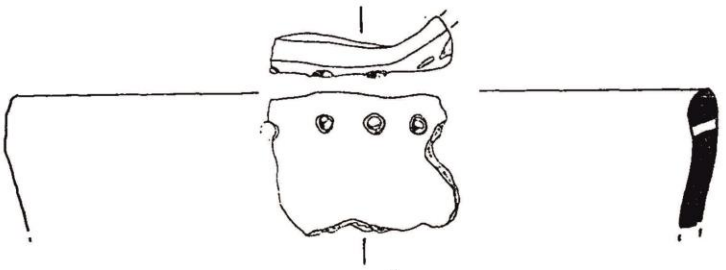

1

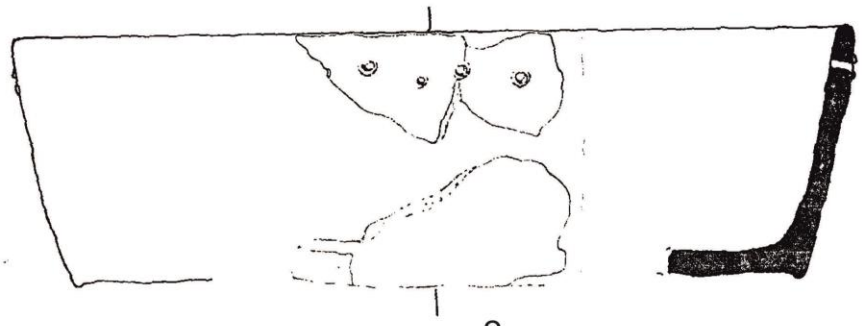

2

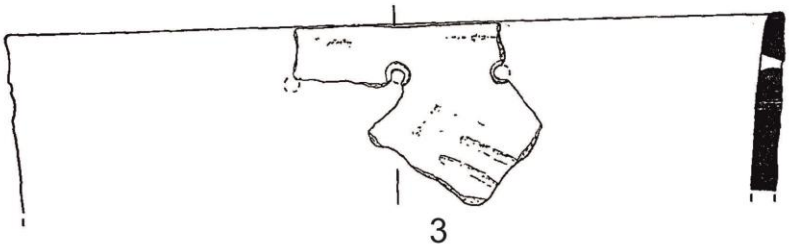

3

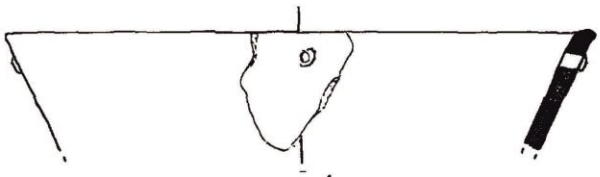

4

ölçek : 1/3

Levha 57

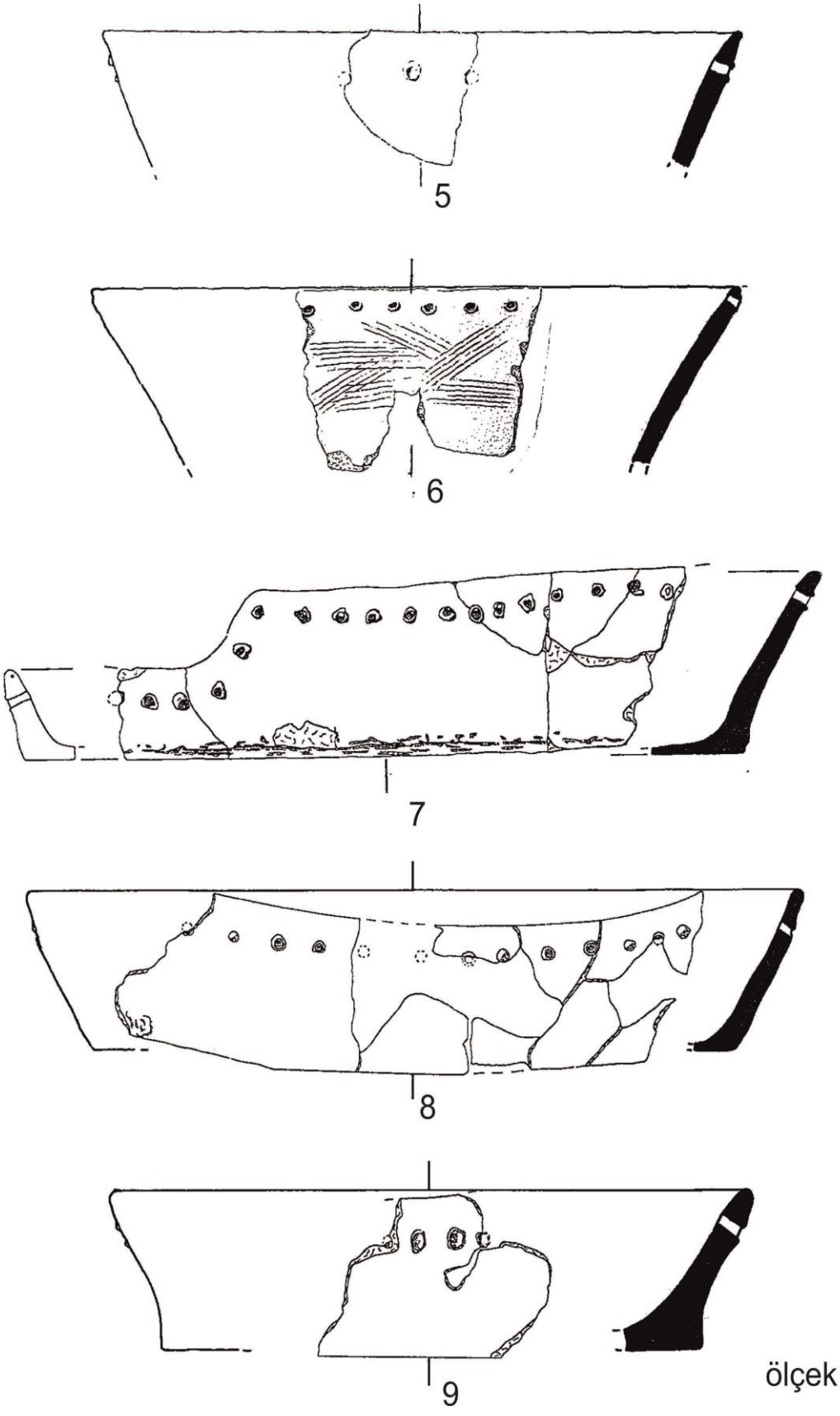

ölçek : 1/ 3

ek s.123

Levha 58

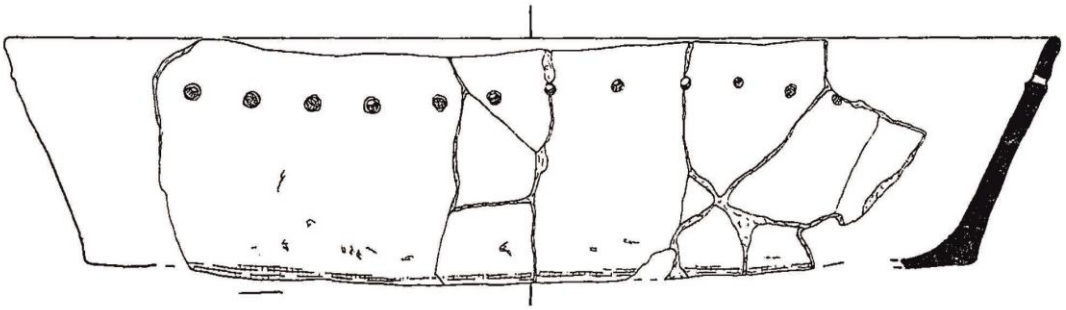

10

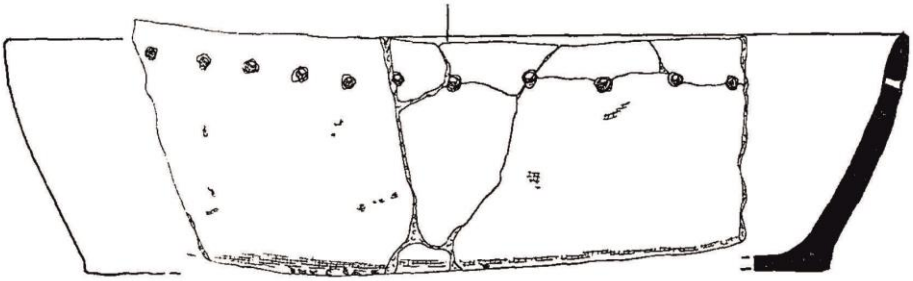

11

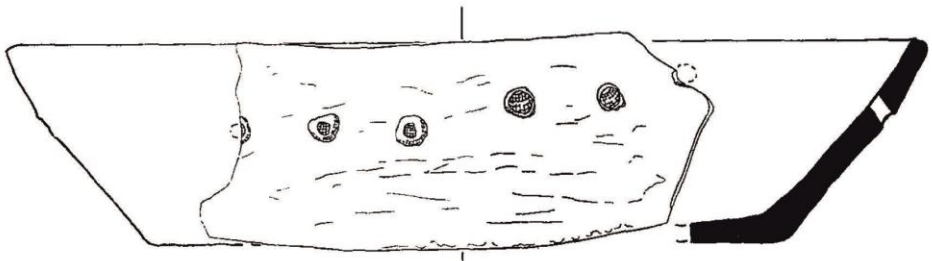

12

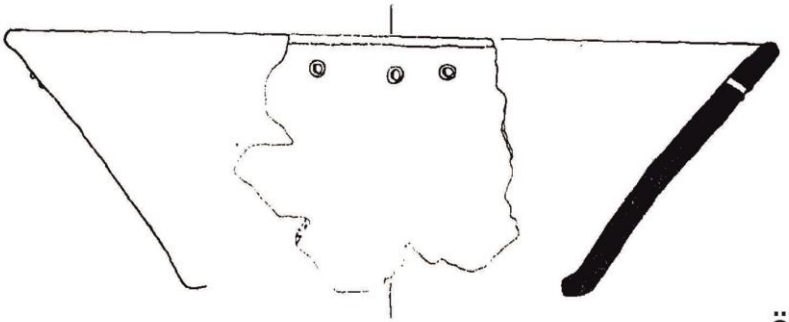

13

ölçek : 1/3

ek s.124

Levha 59

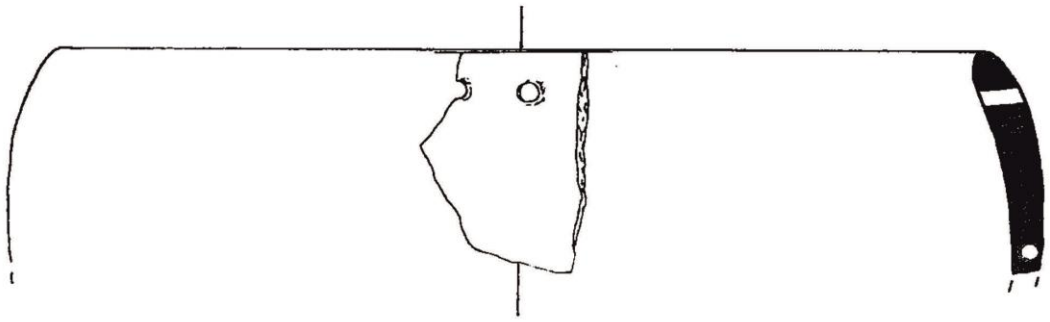

1

ölçek : 1/ 3

Levha 60

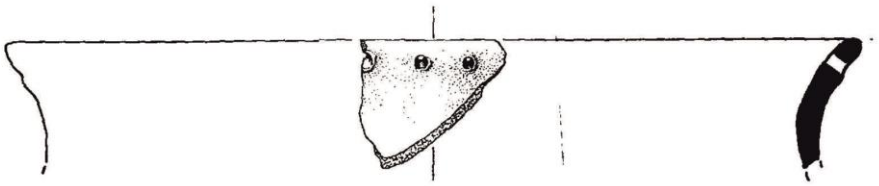

1

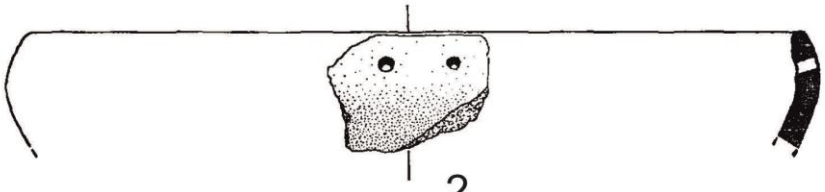

2

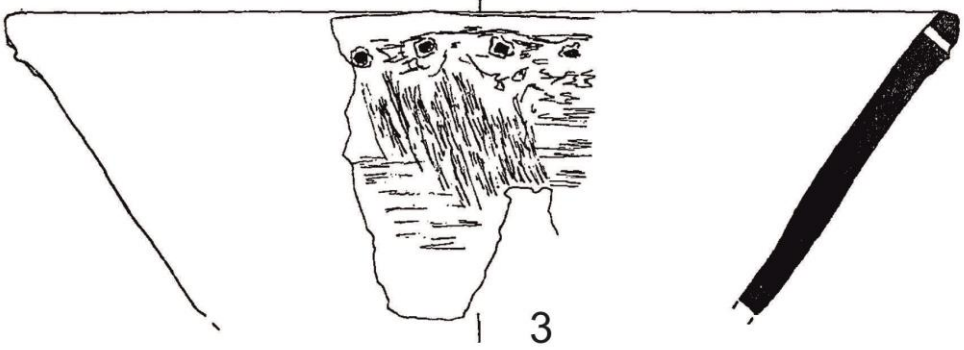

3

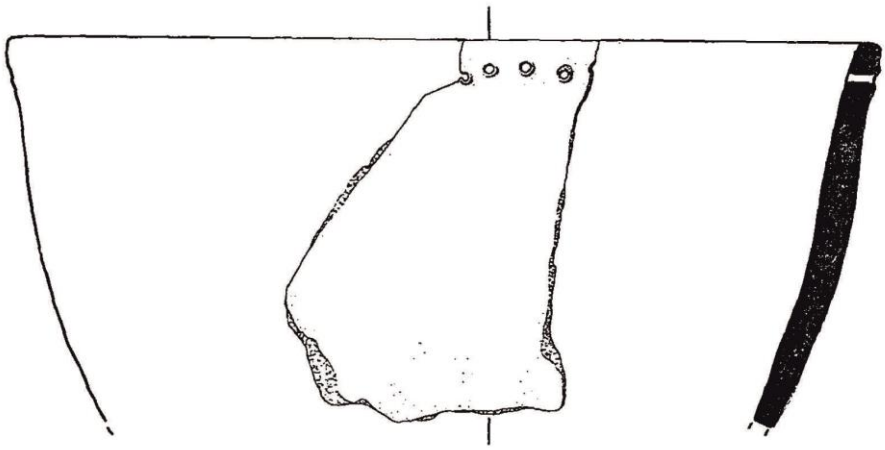

4

ölçek : 1/ 3

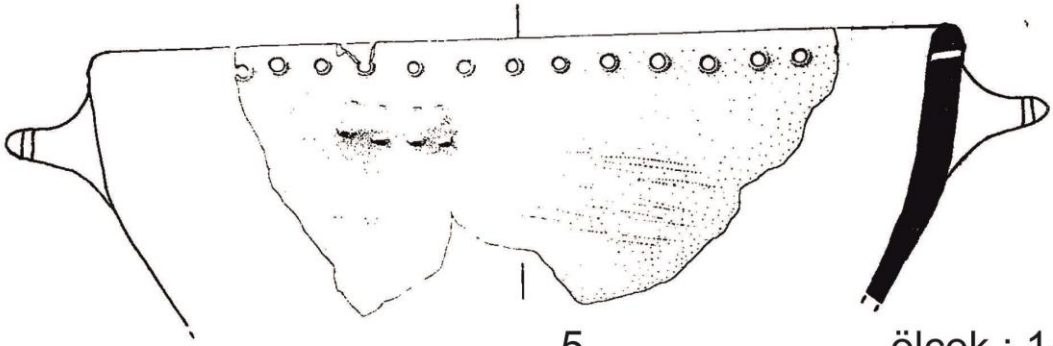

5

ölçek : 1/1

ek s.126

Levha 61

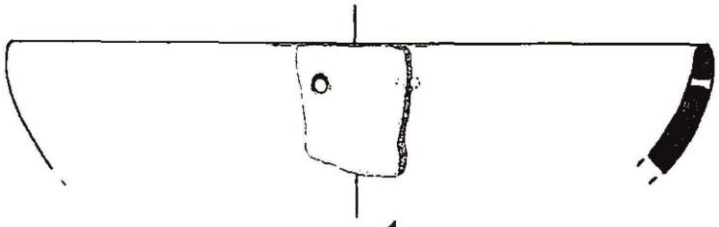

1

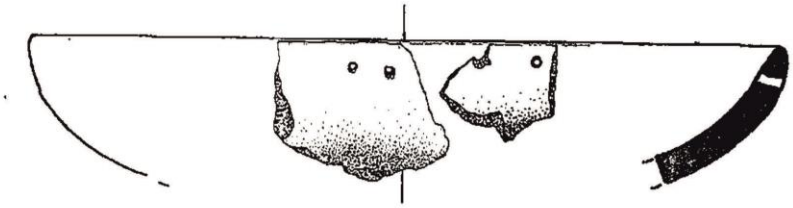

2

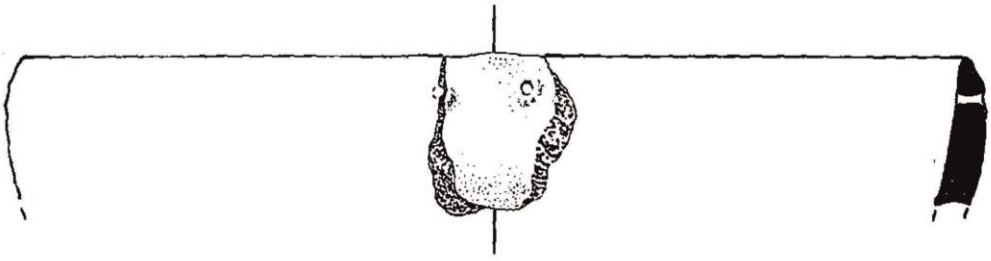

3

ölçek : 1/3

Levha 62

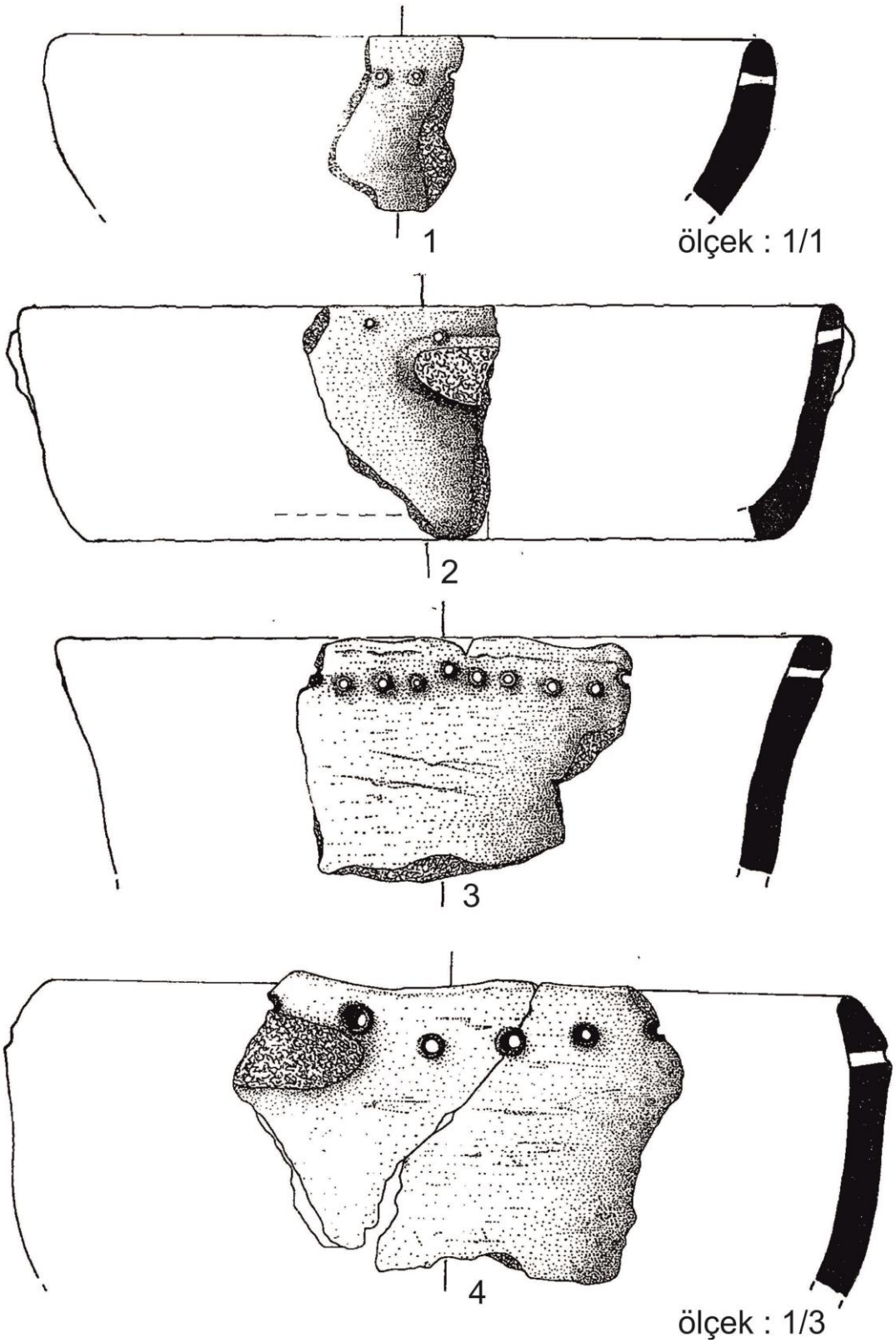

ek s.128

Levha 63

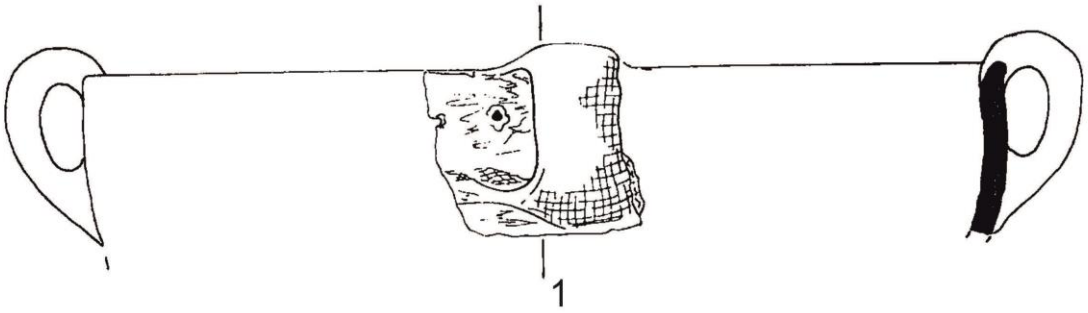

1

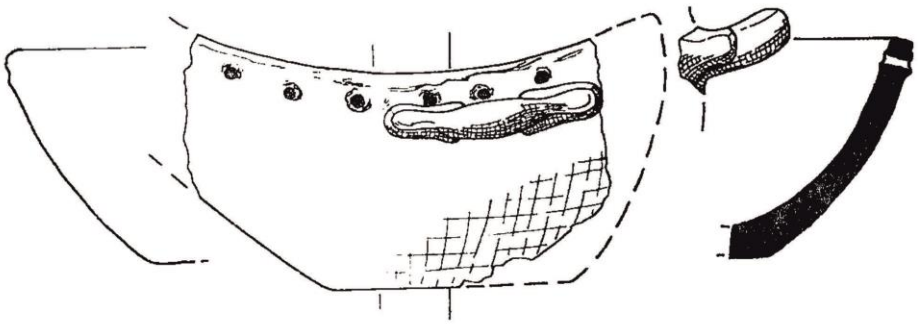

2

ölçek : 1/1

3

ölçek : 1/3

Levha 64

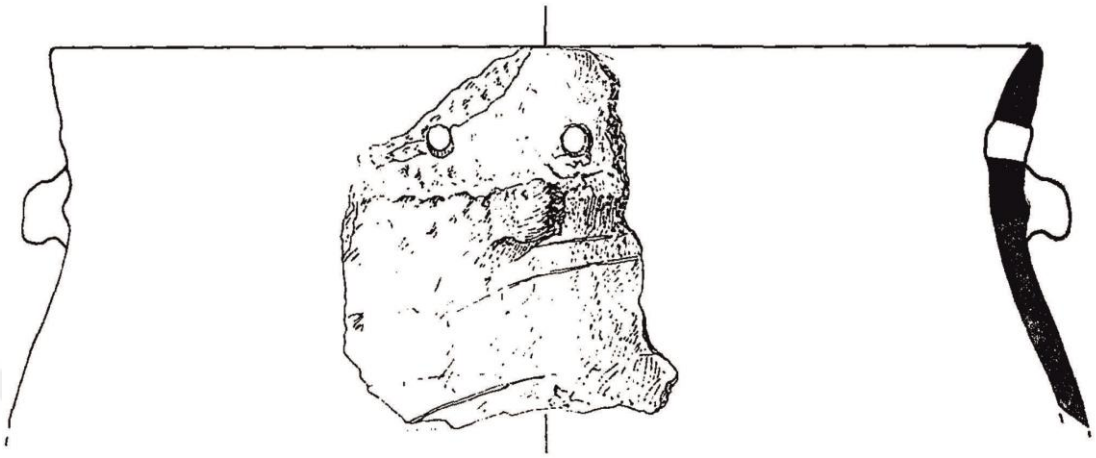

1

ölçek : 1/2

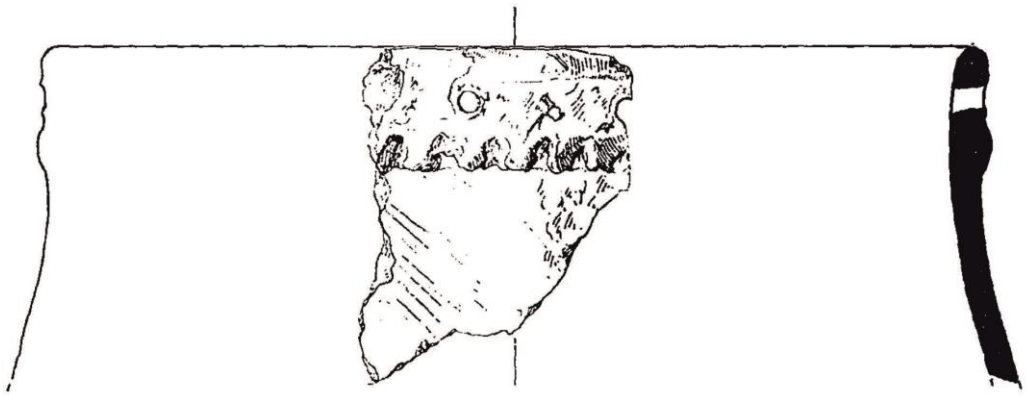

2

ölçek : 1/3

Levha 65

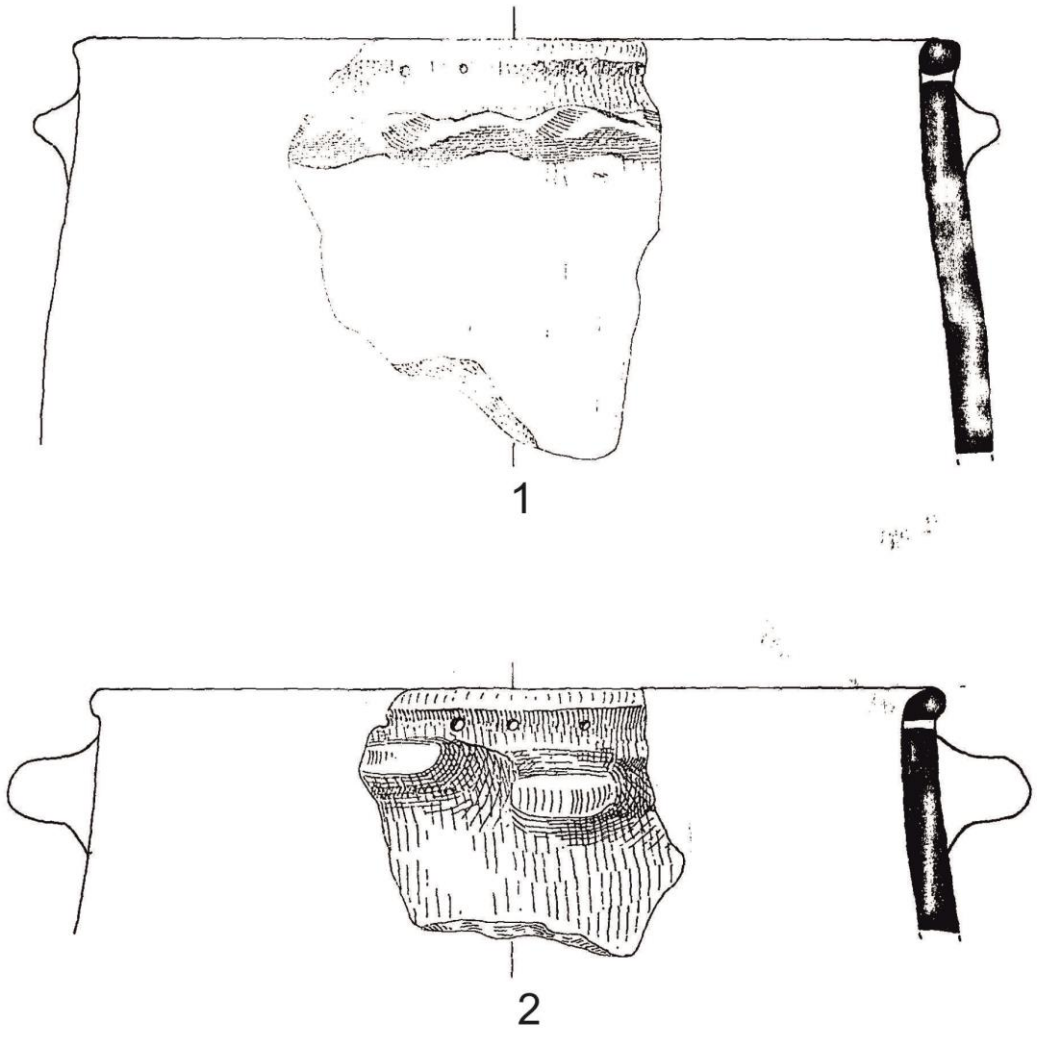

ölçek : 1/1

Levha 66

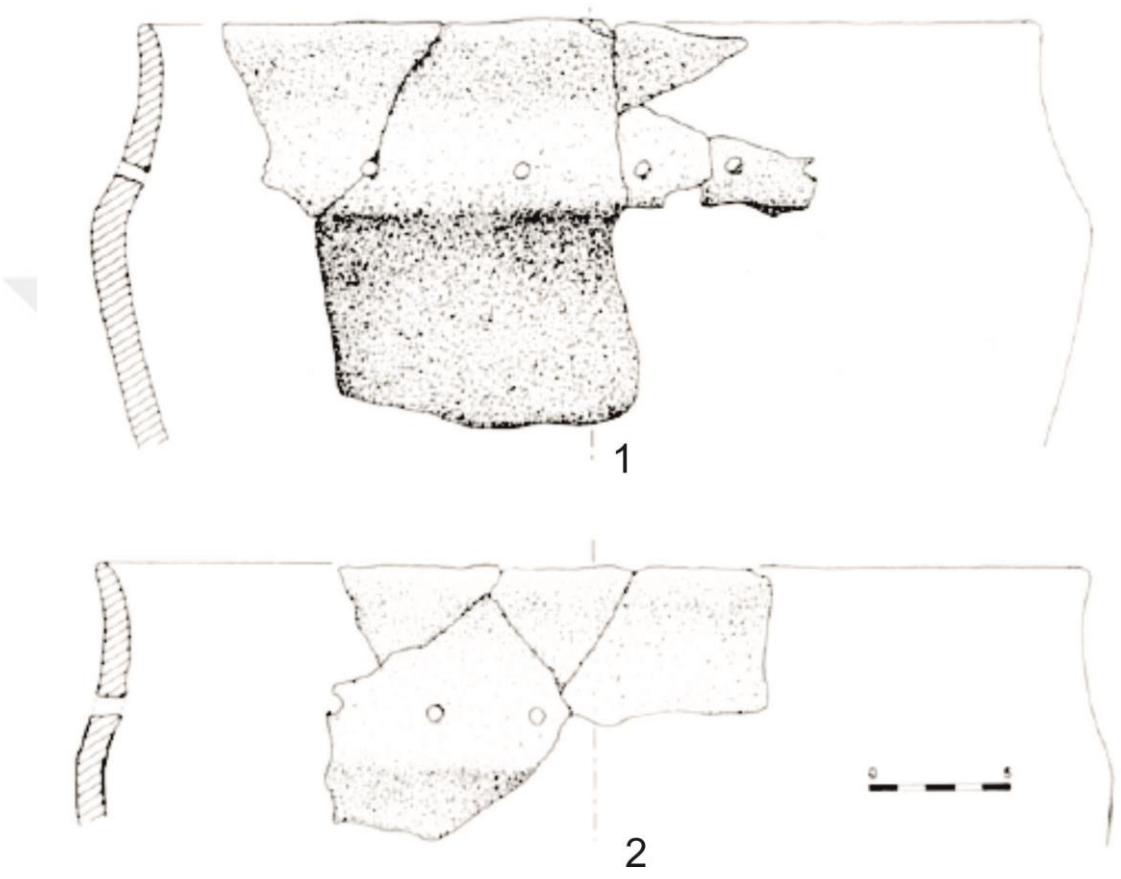

ek s.132

Levha 68

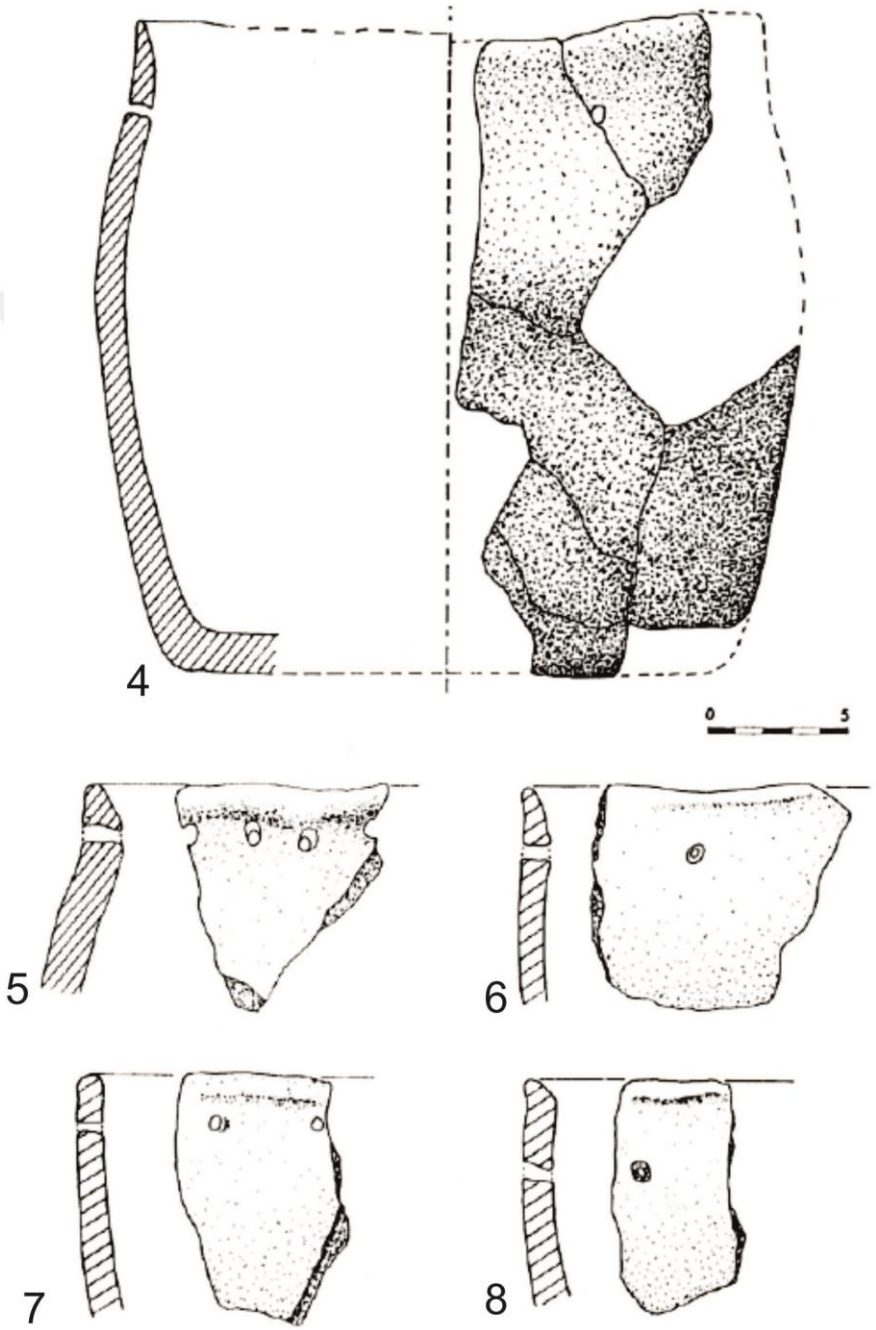

ek s.133

Levha 69

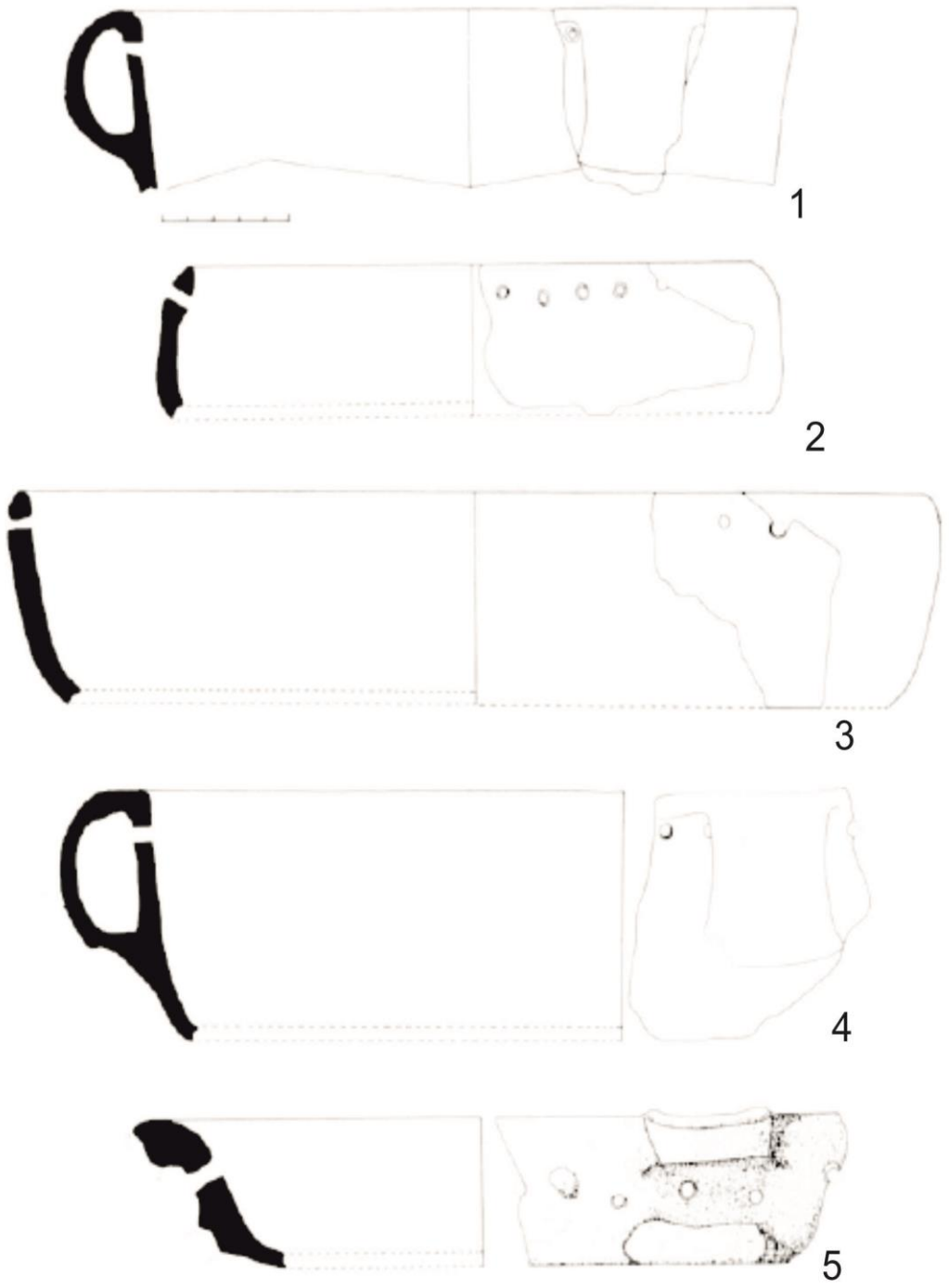

ek s.134

Levha 70

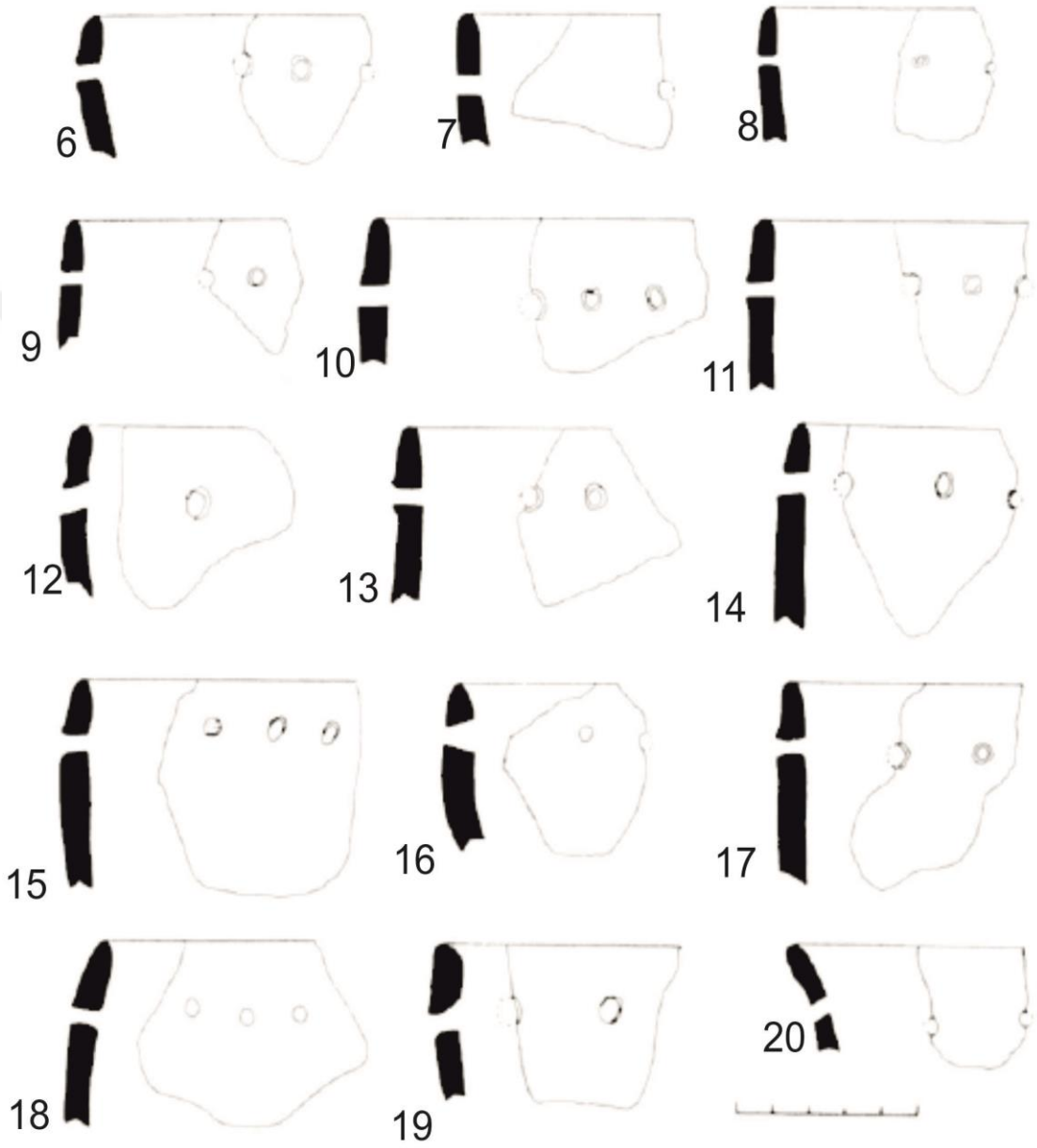

ek s.135

Ek 4: Resimler

Resim 1. Yeşilova Höyük

Resim 2 : Aştepe

Resim 3 : Berikldeebi

Resim 4 : 1. Bayındırköy, 2. Boztepe

1

2

Resim 5 : Ayiou Ioannou

Resim 6 : 1. Sykamias, 2. Mavrispilia, 3. Kastro Vayi

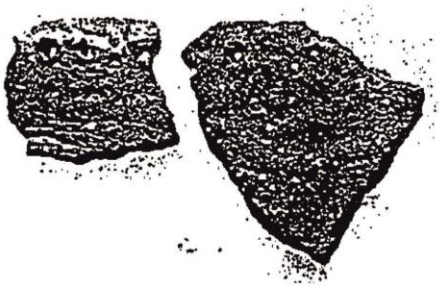

1

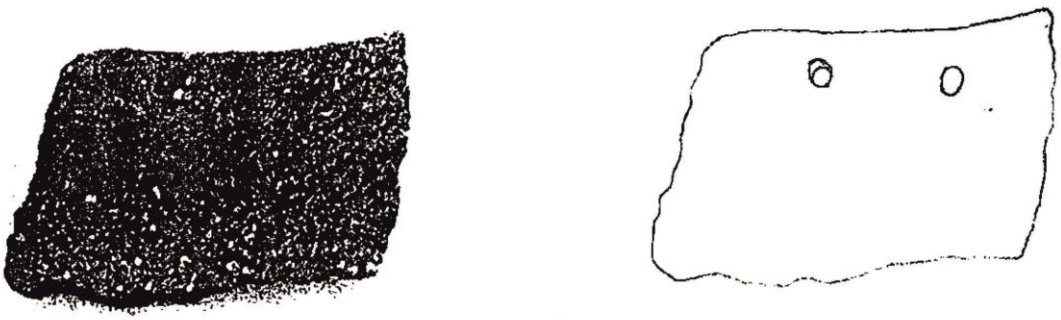

2

3

ek s.141

Resim 7 : Argissa Magula

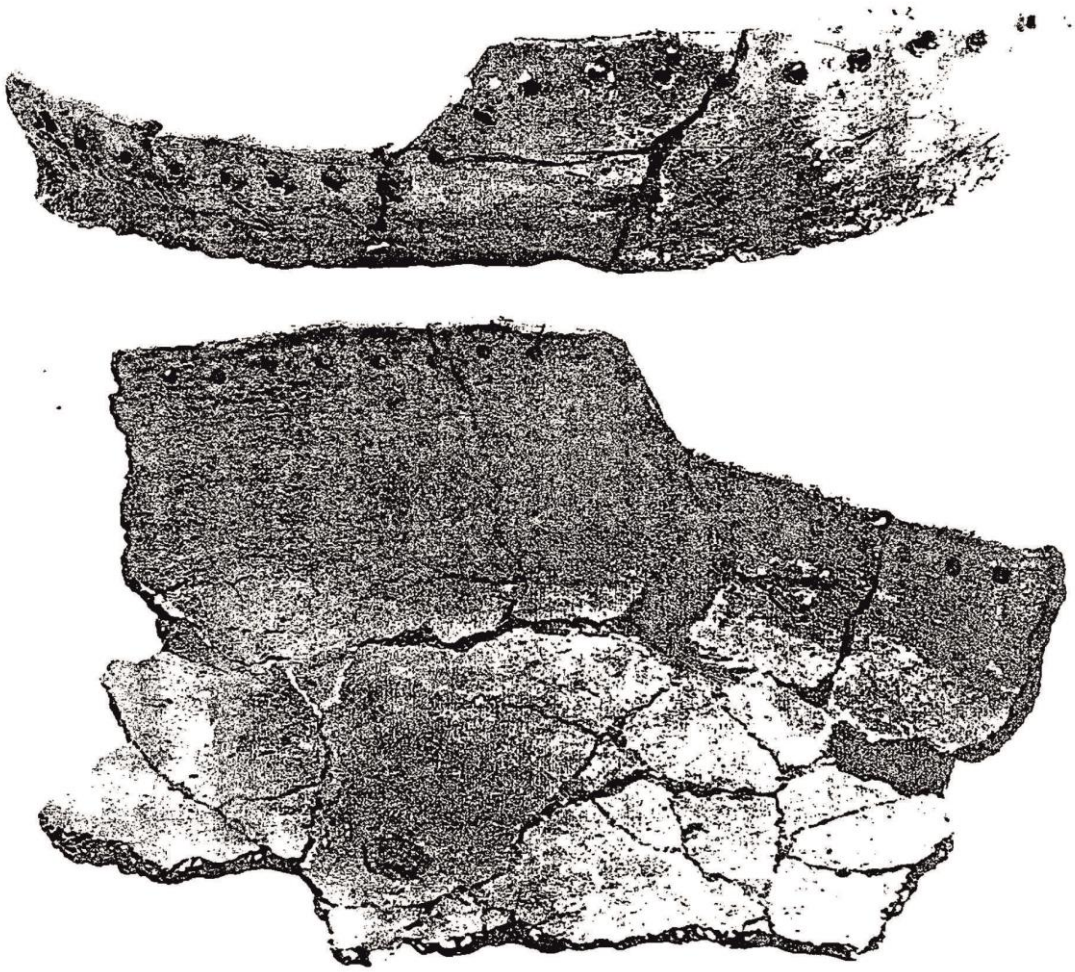

ek s.142

Resim 8 : 1. Servia, 2-3 Dikilitaş

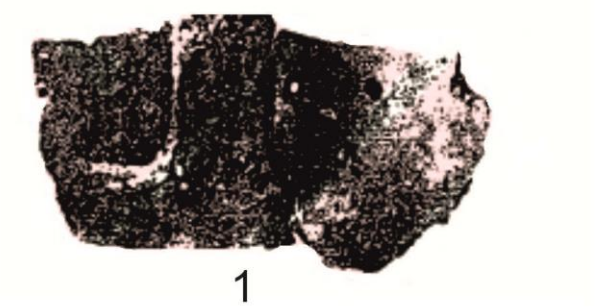

1

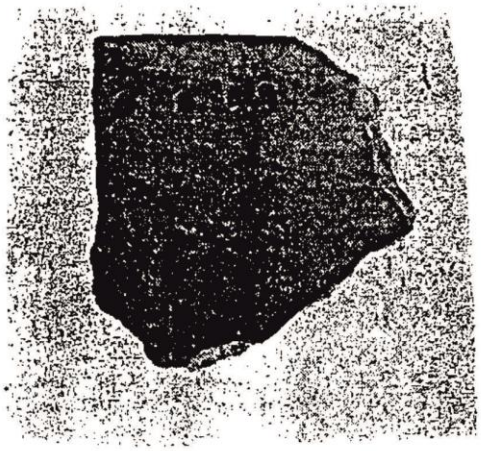

2

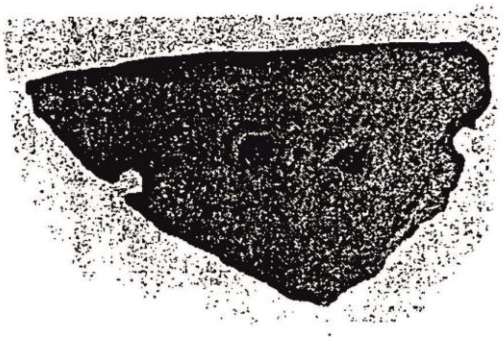

3

Resim 9: 1. Yali, 2. Tigani

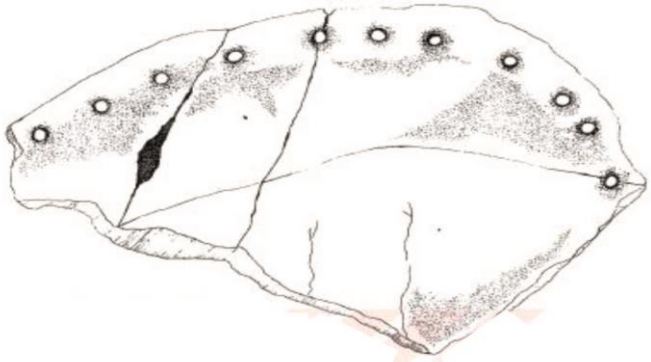

1

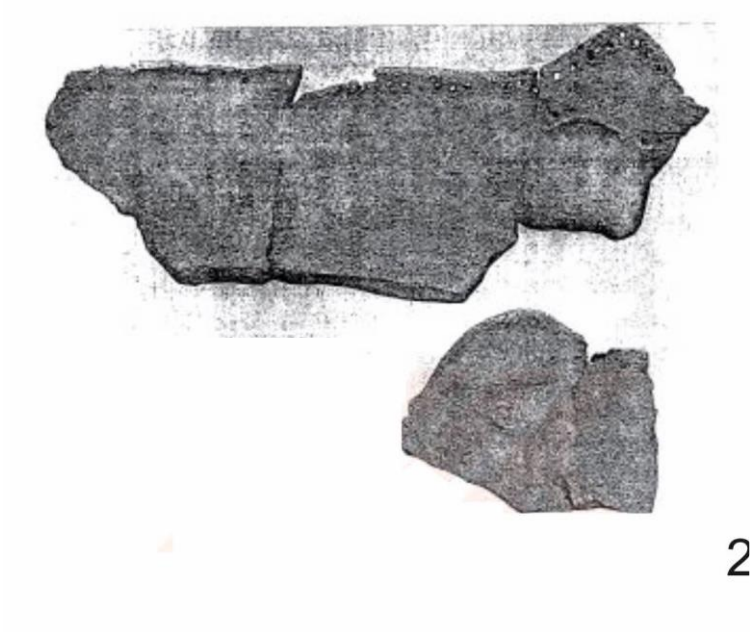

2

ek s.144

Resim 10: Ovçular Tepesi

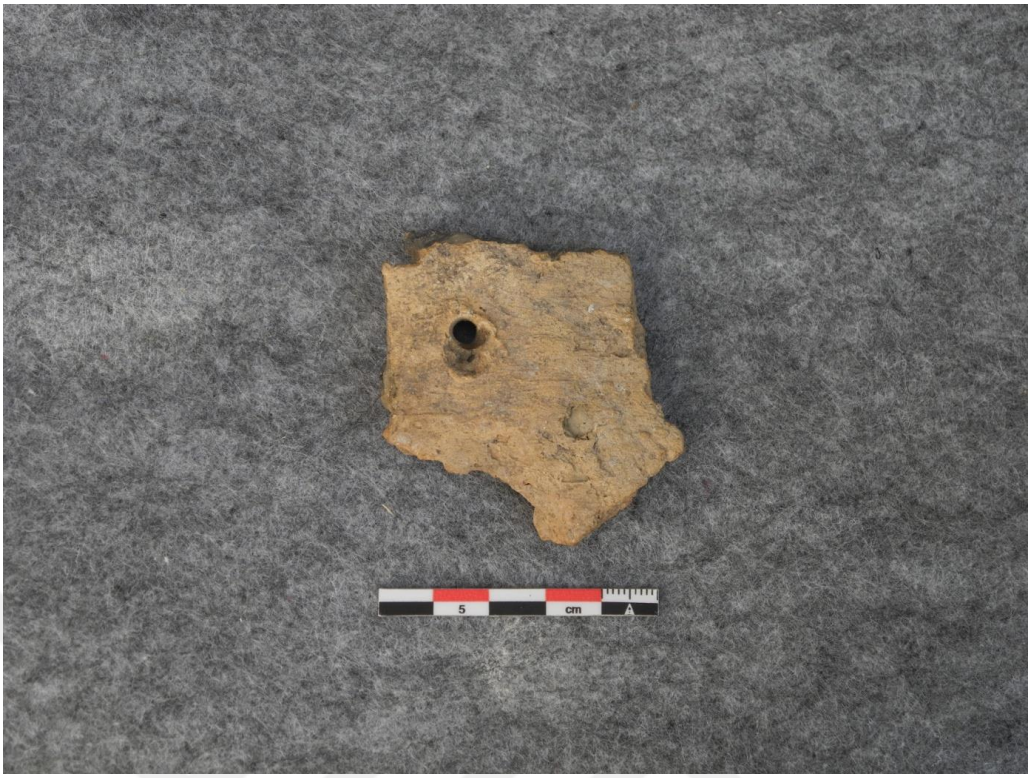

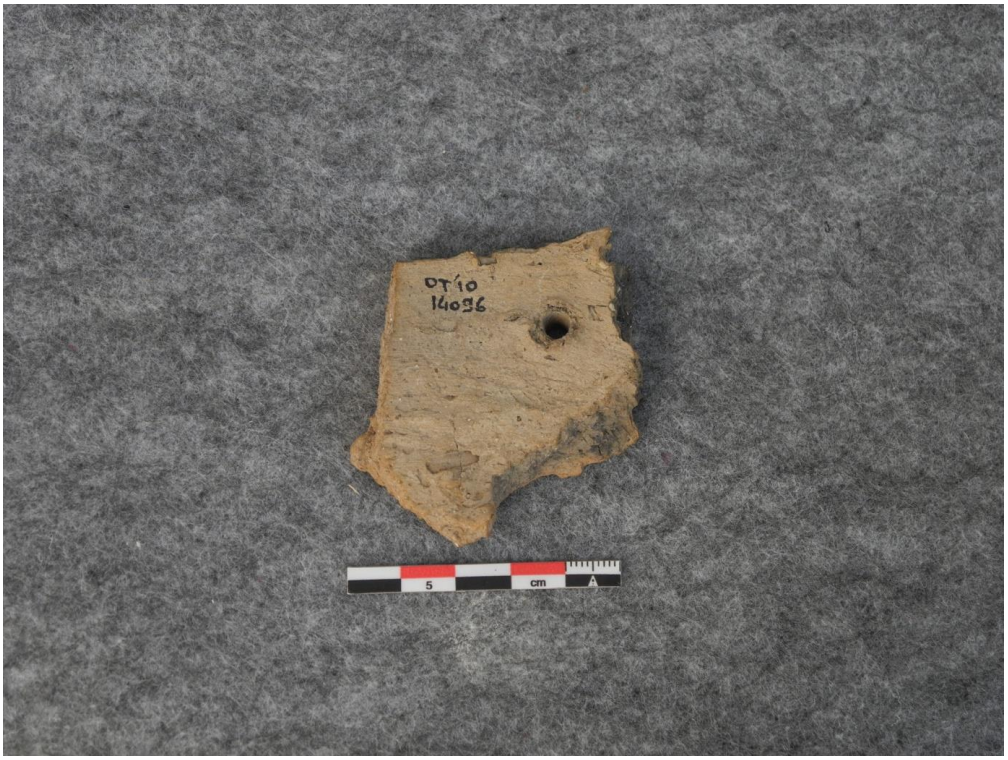

ek s.146

10
cm

06.09
OT2012
14.181
2017
10
cm

ek s.148

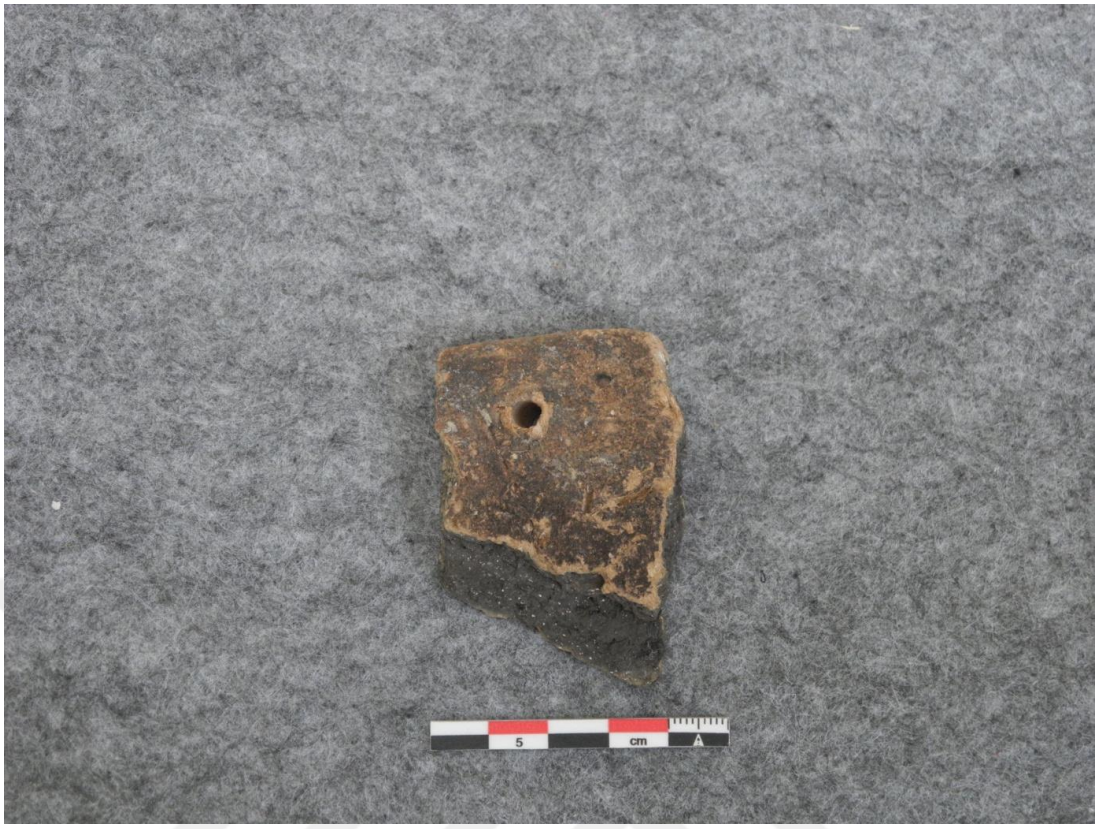
5
cm

5
cm

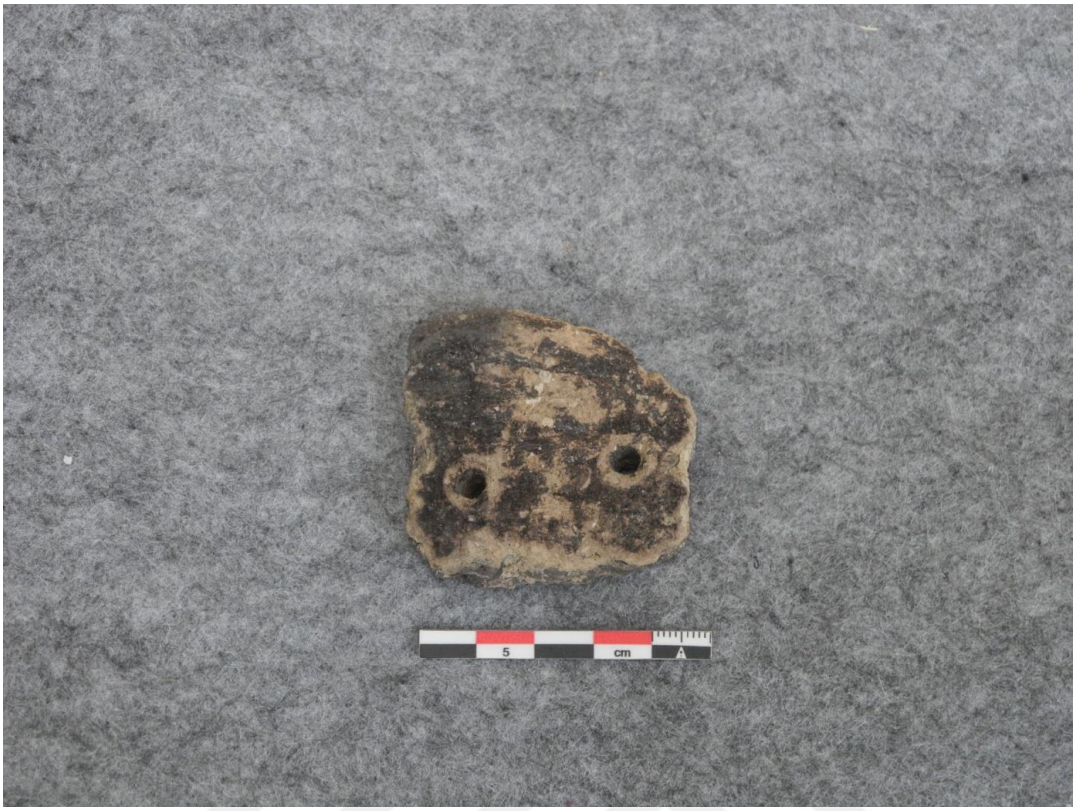
5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

10
cm

2086
OT'12
14178
10
cm

5
cm

GT '10
chantier III
22.05.10
5
cm

5
cm

5
cm

10
cm

OT-10
OT-10
10
cm

ek s.158

10
cm

OT-09
13642
10
cm

ek s.160

20
cm

1978
20
cm

20
cm

20
cm

10
cm

10
cm

10
cm

10
cm

5
cm

5
cm

5
cm

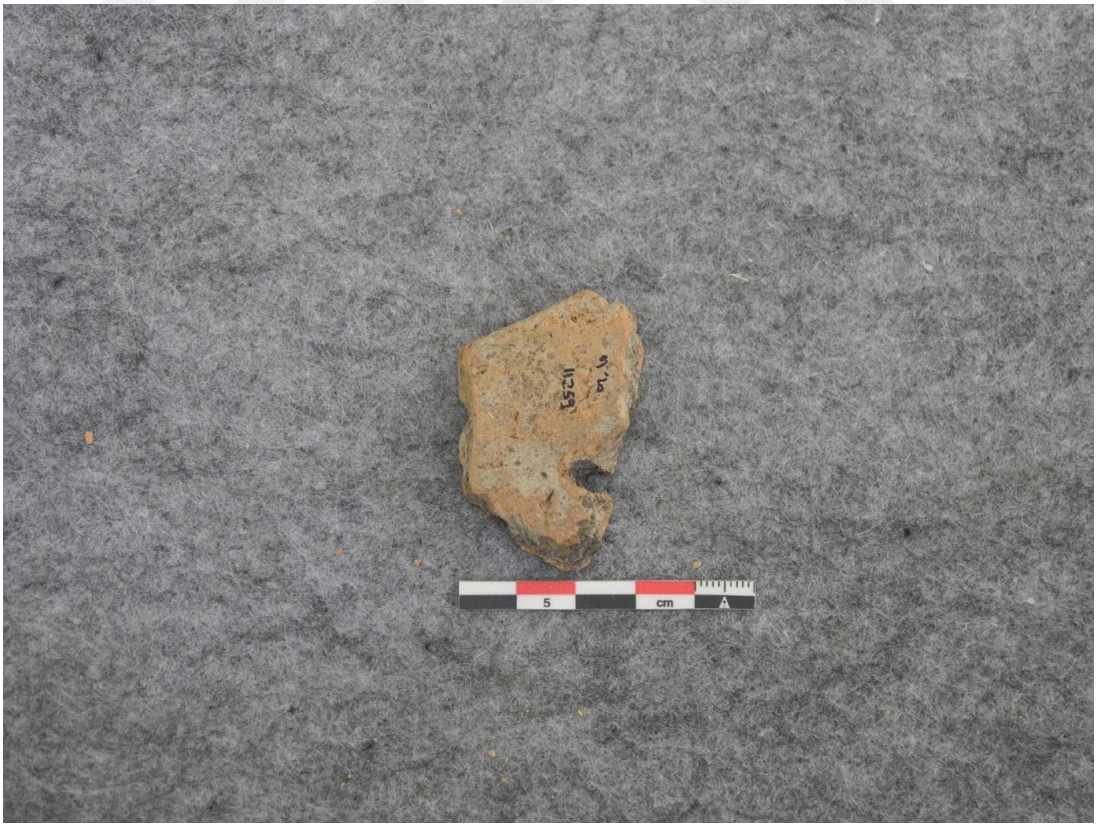
5
cm

5
cm

5
cm

ek s.168

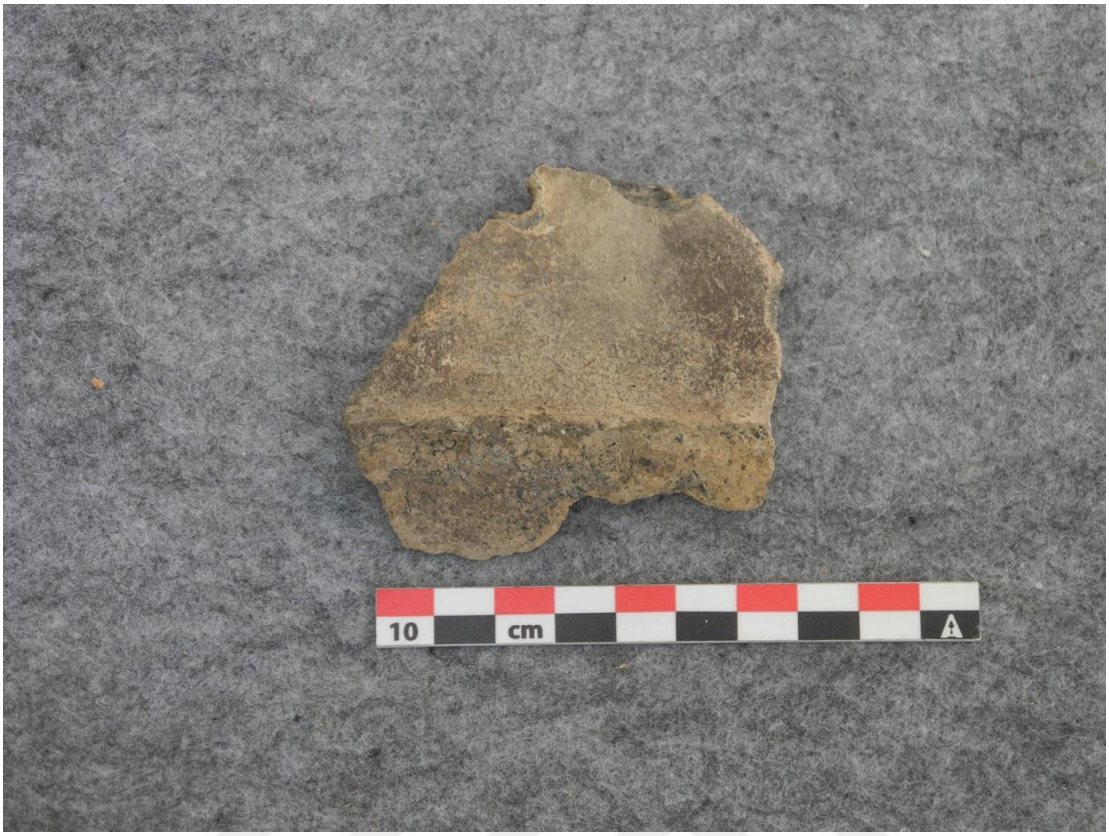
10
cm

10
cm

ek s.170

ek s.171

ek s.172

5
cm

5
cm

ek s.174

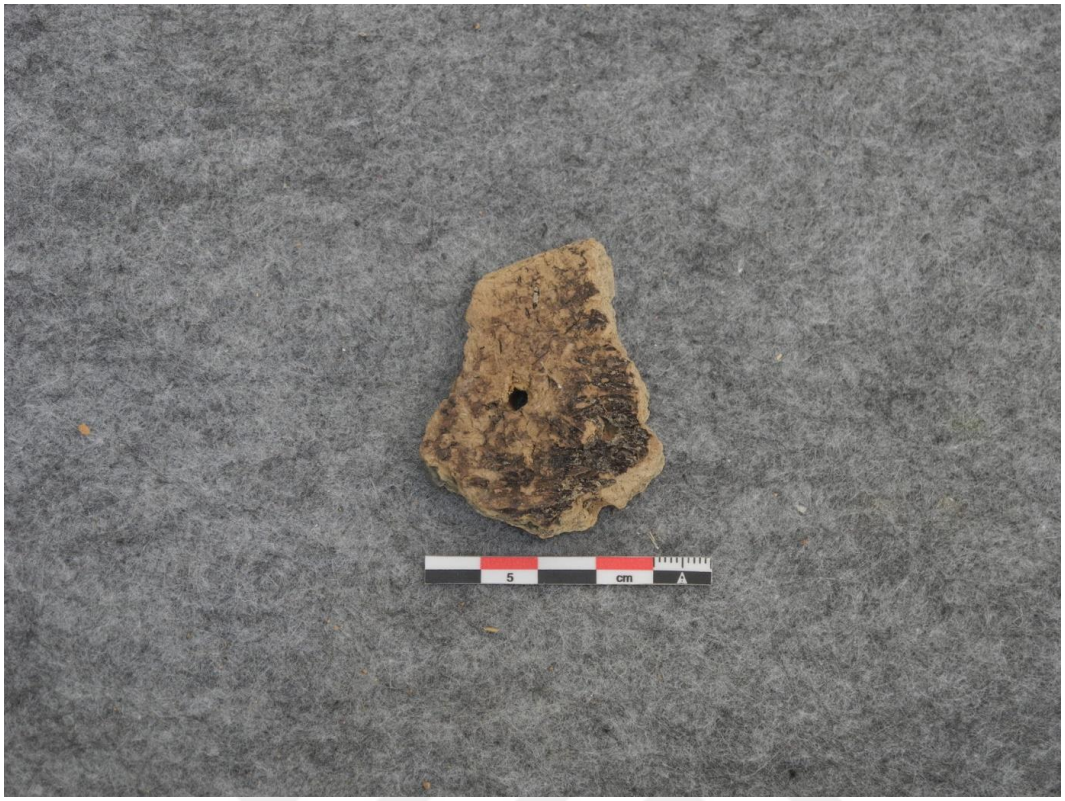
5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

ek s.179

ek s.180

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

10
cm

10
cm

5
cm

5
cm

07/12
64.10
07.08
5
cm

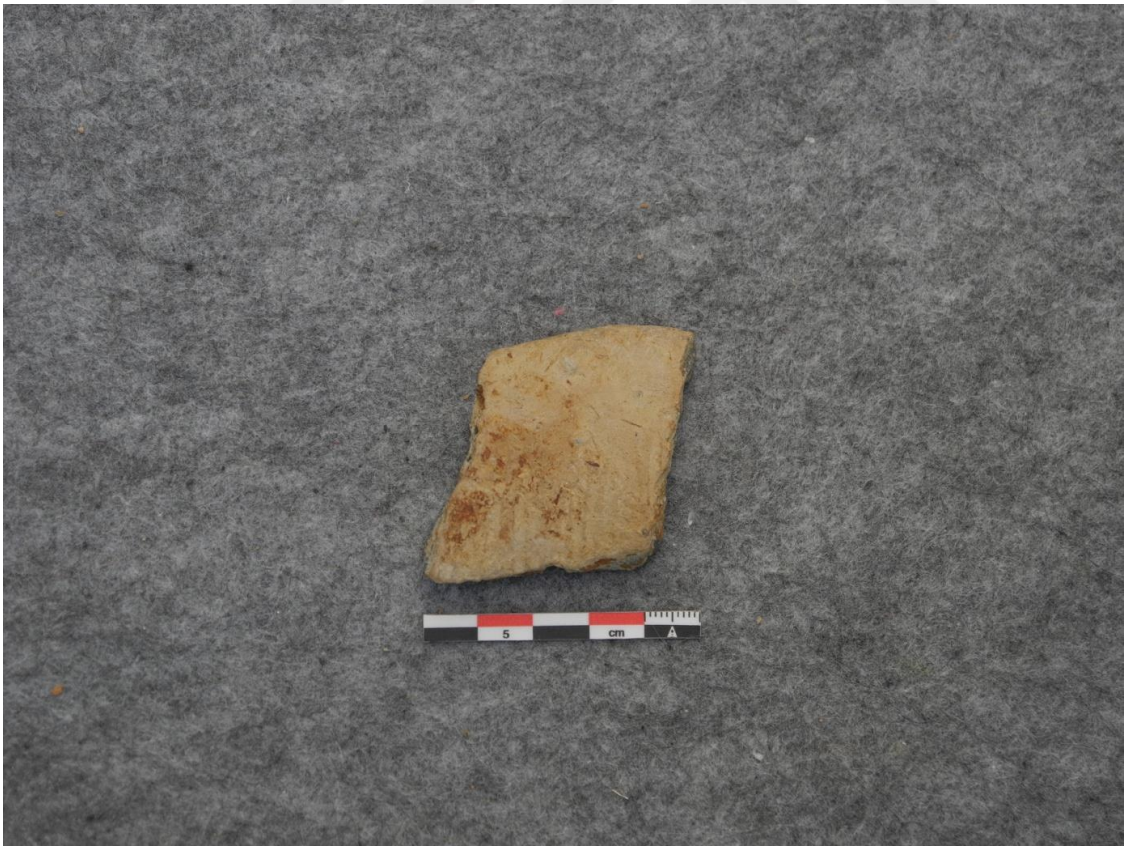
5
cm

5
cm

5
cm

ek s.189

ek s.190

5
cm

5
cm

Resim 11: Zirinçlik

5
cm

2K14
15.59
8003
5
cm

5
cm

5
cm

ek s.195

20
cm

20
cm

5
cm

5
cm

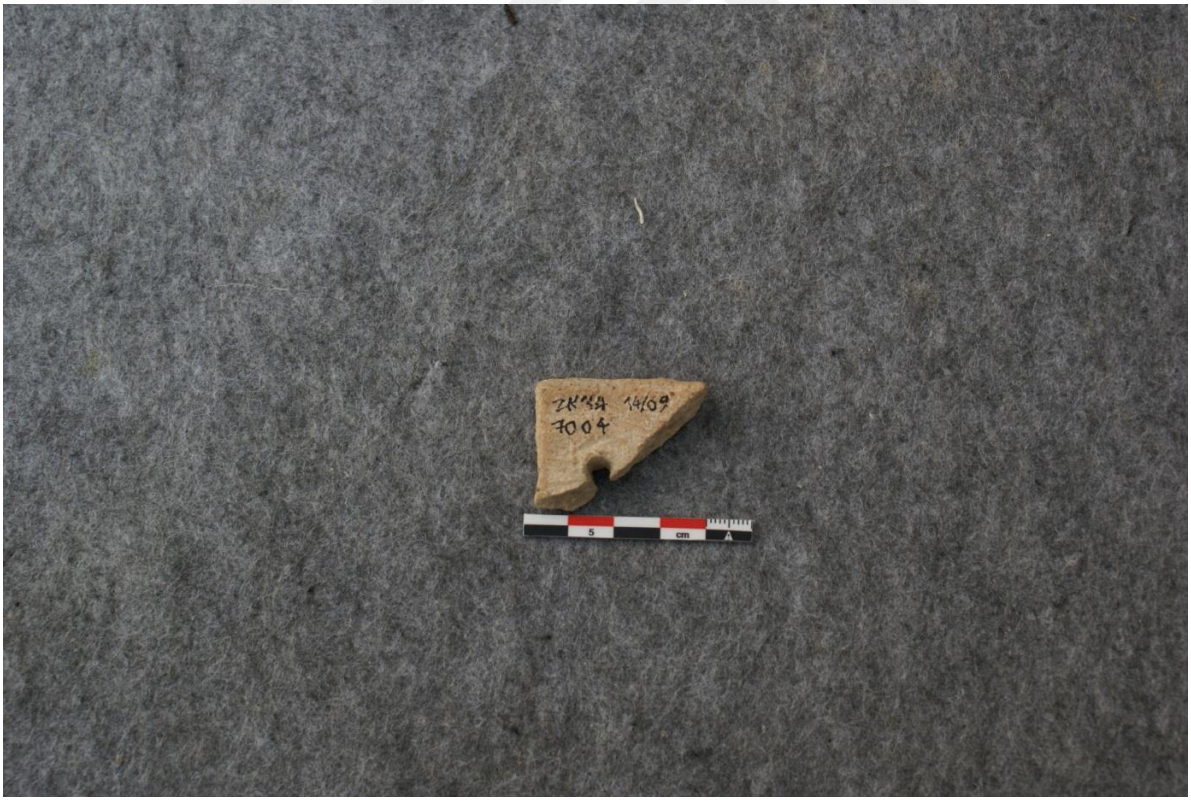

ek s.198

ek s.199

ek s.200

10
cm

ZK14
E1:03
5010
10
cm

5
cm

5
cm

5
cm

ZK14
SU1
003
5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

Resim 12: Sorsu

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

10
cm

SSU 14
A087
10
cm

10
cm

10
cm

5
cm

SSV 14
A.007
5
cm

10
cm

10
cm

10
cm

10
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

SSu 14
A.007
11.00
5
cm

5
cm

SSU'14
A.007
5
cm

5
cm

5
cm

ek s.219

5
cm

5
cm

5
cm

5
cm

20
cm

20
cm

10
cm

SSU '14
9.020
19.05
10
cm

ek s.224